

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD
ČESKÉ REPUBLIKY

5/2016

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem. Jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazení rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Roman Fiala
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Věra Kůrková,
JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXVIII, Index 47 301
Číslo 5/2016 vychází 22. 7. 2016
ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Cizí věc	č. 25
Nutná obhajoba	č. 28
Nutná obrana	č. 24
Padělání a pozměnění peněz	č. 26
Poškození cizí věci	č. 25
Příčetnost	č. 26
Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky	č. 24
Výtržnictví	č. 27
Znalecký posudek	č. 24
Zvíře	č. 25

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Autorské právo	č. 56
Insolvence	č. 59, 60
Insolvenční správce	č. 58
Odpovědnost státu za škodu	č. 54, 55
Odstupné	č. 61
Opatrovník	č. 51
Poplatky soudní	č. 50
Právo na informace	č. 55
Privatizace	č. 57
Předběžné opatření	č. 59
Ručení	č. 57
Skončení pracovního poměru	č. 61
Společné jmění manželů	č. 60
Úschova	č. 52
Věcná břemena	č. 53

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 24

Nutná obrana, Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky
§ 29, § 146a odst. 3 tr. zákoníku

č. 24

I. Jestliže pachatel fyzicky napadl osobu, která na něj předtím násilím zaútočila, a to ze strachu před jejím dalším útokem, může spáchat trestný čin ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku jen tehdy, nejednal-li za splnění podmínek nutné obrany podle § 29 tr. zákoníku. Jednání ze strachu jako omluvitelné pohnutky a jednání z obavy z přímo hrozícího nebo trvajícím útokem totiž mohou být velmi blízká a mohou nastat za obdobných situací, přičemž souvisejí s duševními prožitky pachatele a odvíjí se od nich jeho následné chování, mají však různé důsledky z hlediska jeho trestní odpovědnosti.

Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky, Znalecký posudek

§ 146a odst. 3 tr. zákoníku, § 105 odst. 1 tr. ř.

II. Posouzení činu, jímž pachatel způsobil útočnickovi těžkou újmu na zdraví v silném rozrušení ze strachu v době, kdy jej útočník fyzicky napadl, jako trestného činu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku je možné jen tehdy, je-li prokázáno, že obava (strach), v níž pachatel jednal, u něj vyvolala takové duševní rozpoležení, které ve svém důsledku způsobilo psychické pochody, silnější emoce či emotivní prožitky, jež vedly ke značnému zúžení jeho vědomí a k oslabení jeho zábran (srov. rozhodnutí č. 14/2011 Sb. rozh. tr.). K objasnění duševního stavu pachatele v době, kdy se měl dopustit jednání z omluvitelné pohnutky spočívající „v silném rozrušení“, je třeba zpravidla opatřit znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, případně psychologie.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1337/2015, ECLI:CZ:NS:2015:8.TDO.1337.2015.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného J. M. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 3. 2015, sp. zn. 4 To 39/2015, a rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 11. 2014, sp. zn. 8 T 152/2011, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí

obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Českých Budějovicích přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

č. 24

I. Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 11. 2014, sp. zn. 8 T 152/2011, byl obviněný J. M. uznán vinným zločinem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustil skutkem spáchaným tak, že dne 1. 1. 2011 v době kolem 12:30 hod. v obci N. H., na N. r. před domem, poté, co nejprve oslovil zde procházejícího J. Š. a M. V. s tím, aby nenavštěvovali jeho restauraci T., a co se jmenovanými došlo ke slovní rozeprě a následně vzájemné fyzické potyčce, vytáhl svůj revolver zn. Brazília, ráže 38 Speciál, který měl uložen v pouzdru na opasku na levé straně, a bez výstrahy z něj vystřelil proti tělu J. Š., kterého zasáhl do pravého podžebří, kdy střela pronikla vzestupnou částí tlustého střeva a dutinou zábřišní vpravo a odlomila drobnou část kosti kyčelní vpravo, tedy mu způsobil zranění těžké pro poškození důležitého orgánu s obvyklou dobou léčení kolem dvou až tří měsíců.

2. Za tento zločin byl obviněný odsouzen podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří let, který mu byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří let, a podle § 70 odst. 1 tr. zákoníku k trestu propadnutí věci, a to revolveru zn. Brazília, ráže 38 Speciál. Rovněž bylo rozhodnuto o náhradě způsobené škody.

3. Krajský soud v Českých Budějovicích jako soud odvolací z podnětu odvolání obviněného rozsudkem ze dne 19. 3. 2015, sp. zn. 4 To 39/2015, podle § 258 odst. 1 písm. b), d), f) tr. ř. zrušil rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 11. 2014, sp. zn. 8 T 152/2011, v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněného uznal vinným přečinem ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku, a to na základě skutkového zjištění popsaného obdobně jako v rozsudku soudu prvního stupně s tím rozdílem, že změnil část „a co se jmenovanými došlo ke slovní rozeprě a následně vzájemné fyzické potyčce, vytáhl svůj revolver zn. Brazília, ráže 38 Speciál, který měl uložen v pouzdru na opasku na levé straně“ na nové zjištění, že „došlo se jmenovanými ke slovní rozeprě, poté, co byl jimi fyzicky napaden, z obavy před dalším napadáním vytáhl svůj revolver zn. Brazília, ráže 38 Speciál“. Mimo takto zmíněné změny skutková zjištění popsal ve shodě s tím, jak to učinil soud prvního stupně.

4. Za uvedený přečin odvolací soud obviněného podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku odsoudil k trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců, jehož výkon podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu

tří let. Podle § 70 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku mu uložil trest propadnutí revolveru a rozhodl i o náhradě škody.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 24

5. Proti označenému rozsudku odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání proti výroku o vině i o trestu, a to pro nesprávné právní posouzení skutku, k němuž došlo v souvislosti s vadným hodnocením důkazů, které soudy v odůvodnění svých rozsudků řádně nevyložily. Obviněný v dovolání nejprve poukázal na výpovědi poškozeného J. Š. a M. V., kteří potvrdzovali, že jimi byl napaden, jakož i na výpovědi svědků V. R. a M. S., z nichž vyplývá, že útok zahájili právě J. Š. a M. V., kteří navíc byli více jak o generaci mladší a měli fyzickou převahu. Obviněný vysvětlil, že pokud proti útočníkům použil střelnou zbraň, kterou by mohl další útok J. Š. a M. V. odvrátit, uvědomil si, že ji má u sebe až ve chvíli napadení, snažil se ji vyjmout z pouzdra a tehdy došlo k nechtěnému výstřelu pod nohy útočníků. Tento výstřel je však neodradil od dalšího útoku, protože ho i nadále škrtili. Přitom došlo při další manipulaci se zbraní k následnému nechtěnému výstřelu, který již poškozeného J. Š. zasáhl.

6. Obviněný vznesl výhrady proti protokolu o ohledání místa činu, který podle jeho názoru neobsahuje žádné skutečnosti významné pro zjištění skutkového stavu věci, ale pouze orientační informace, protože ani čtyři pokusné situace v něm konstruované nevedly k závěru o protiprávním jednání obviněného. Rovněž závěry znalce JUDr. Z. N. z oboru kriminalistika, odvětví se zvláštní specializací sebeobrana, služební zákroky a vedení boje zblízka, o tom, že obviněný konflikt svým postupem vyprovokoval, obsahují nepřijatelné subjektivní názory. Z těchto důvodů obviněný shledal, že ve zjištěném skutkovém ději je řada nepřesností a neúplností, které, pokud nebudou vyjasněny dalšími provedenými důkazy, zakládají důvody pro použití zásady *in dubio pro reo*.

7. I přes tyto námitky proti správnosti skutkových zjištění, při respektu ke skutku tak, jak byl odvolacím soudem prokázán a popsán, obviněný považoval použitou právní kvalifikaci za nesprávnou, protože soud druhého stupně, byť obviněného uznal vinným podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku, nevzal v úvahu všechny rozhodné a prokázané okolnosti, které odlišují jednání v omluvitelné pohnutce z důvodu silného rozrušení ze strachu od situace, při níž obránce jedná za podmínek nutné obrany podle § 29 tr. zákoníku, když i podle odvolacího soudu ze strany J. Š. a M. V. došlo k útoku na obviněného (viz svědectví J. N., M. S., policisty M. B., F. J. a V. R.), při kterém byl škrcen a měl z nich strach. Obviněný též namítl, že skutečnost, že obviněný útočníky oslovil proto, aby nešli do jeho restaurace v podnapilém stavu, ve kterém se oba nacházeli, nelze považovat za

č. 24

vyprovokování daného útoku a taková úvaha k vyloučení nutné obrany nepostačuje. Odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2001, sp. zn. 4 Tz 284/2001, obviněný zdůraznil, že i vyprovokovaný útok je útokem ve smyslu nutné obrany, pokud bylo prokázáno, že obviněný se bránil trvajícím fyzickému útoku J. Š. a M. V., který směřoval proti jeho životu či zdraví. Dodal, že přiměřenost obrany nelze srovnávat s proporcionalitou, neboť obviněný byl vystaven vyhrůžování J. Š. a M. V., které přerostlo v násilné natlačení na zeď, uchopení za krk a škrcení. Za této situace jednání obviněného nevybočilo z mezí nutné obrany, neboť bylo reakcí na fyzický útok nebezpečných pachatelů, byť neozbrojených. Použití zbraně proti útočníkovi, který sám není ozbrojen, nutnou obranu nevylučuje, neboť obrana musí být způsobila útok odvrátit. Zákon připouští, aby obránce použil i podstatně důraznější prostředek než útočník, a také to, aby způsobil citelně závažnější následek, než jaký hrozil z útoku (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 6 Tdo 1347/2008, a ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. 7 Tdo 272/2006).

8. V závěru dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil dovoláním napadený rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích, jakož i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně a všechna další rozhodnutí na tyto rozsudky obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž zrušením došlo, pozbyla svého zákonného podkladu.

9. K dovolání obviněného se v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřil i státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství, jenž v první části dovolání shledal námítky, které pod uvedený dovolací důvod podřadit nelze, neboť obviněný vytýkal nedostatky ve skutkových zjištěních a způsobu hodnocení důkazů, které jsou založené na nerespektování § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 125 tr. ř. a zásady *in dubio pro reo*. V druhé části dovolání, v níž obviněný v souladu s označeným dovolacím důvodem zpochybnil právní kvalifikaci přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku, spatřoval námítky, z jejichž podnětu již lze napadené rozhodnutí přezkoumávat, protože obviněný se na podkladě skutkových zjištění domáhal nutné obrany ve smyslu § 29 tr. zákoníku a v důsledku toho své beztrestnosti. Tuto výhradu však státní zástupce nepovažoval za opodstatněnou, protože se s ní soudy obou stupňů, byť stručně, vypořádaly a uzavřely, že obrana obviněného byla zcela zjevně nepřiměřená předmětnému útoku.

10. Státní zástupce se s dovoláním obviněného ztotožnil v tom, že při posouzení, zda určité jednání je nutnou obranou, či nikoli, není samo o sobě rozhodné, kdo útok od počátku vyprovokoval, ale to, zda takové jednání splňuje podmínky uvedené v § 29 tr. zákoníku. Přiměřenost obrany se posuzuje především z hlediska intenzity obou akcí, což vyjadřuje pojem „způsobu útoku“, a proto obviněný správně poukazoval na to, že u nutné obrany se nevyžaduje její přiměřenost ve smyslu naprosté proporcionality, neboť tato obrana musí být intenzivnější, aby

útok odvrátila. I když posouzení, zda je určité jednání nutnou obranou nebo již excesem z nutné obrany, je obtížné, a i přesto, že obviněný byl skutečně napaden dvěma útočníky, o nichž bylo známo, že jsou konfliktními osobami, a dokonce téhož dne nedlouho předtím byli účastní incidentu v jiné restauraci, nebyla obava z nich natolik intenzivní, jak obviněný popisoval. Státní zástupce proto i při těchto zjištěních vyslovil závěr, že přestože jednání obviněného odrazilo útok J. Š. a M. V., jeho obrana byla zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Za příležitou proto považoval právní kvalifikaci jako přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku, která je privilegovanou skutkovou podstatou k trestnému činu ublížení na zdraví podle § 145 tr. zákoníku a postihuje takové případy nižšího trestem. Ve věci obviněného lze ze skutkových zjištění dovodit, že jeho jednání bylo ovlivněno silným rozrušením vyvolaným strachem z poškozeného J. Š., který měl nevalnou pověst, a ze svědka M. V. v důsledku jeho agresivního výtržnického jednání, když oba měli nad obviněným fyzickou převahu a byli ovlivněni alkoholem, a proto v důsledku rozrušení způsobeném strachem z nich užil svou legálně drženou střelnou zbraň a způsobil zranění v podobě těžké újmy na zdraví podle § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku. V závěru svého vyjádření státní zástupce navrhl, aby bylo dovolání obviněného pro jeho neopodstatněnost odmítnuto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

č. 24

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., bylo podáno oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a že netrpí vadami, pro které by jej mohl podle § 265i odst. 1 tr. ř. odmítnout. Proto v souladu s § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodu uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

12. Dovolání obviněného podané podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obsahuje dvě skupiny námitek, přičemž první skupinu tvoří ty, jimiž obviněný poukazoval na nedostatky v provedeném dokazování výtkami, že soudy v něm nepostupovaly důsledně podle pravidel vymezených v § 2 odst. 5, 6 tr. ř. nebo neodůvodnily své závěry v souladu s § 125 tr. ř. a že nepostupovaly podle pravidla *in dubio pro reo* vyplývajícího ze zásady presumpce nevinoty. Ve druhé části dovolání vytykal vady v použité právní kvalifikaci a domáhal se své beztrestnosti z důvodu splnění podmínek nutné obrany podle § 29 tr. zákoníku.

13. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmot-

něprávním posouzení. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možné namítat buď nesprávnost právního posouzení skutku, tj. mylnou právní kvalifikaci skutku, jak byl v původním řízení zjištěn, v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva, anebo vadnost jiného hmotněprávního posouzení. Z toho vyplývá, že důvodem dovolání ve smyslu tohoto ustanovení nemůže být samotné nesprávné skutkové zjištění, a to přesto, že právní posouzení (kvalifikace) skutku i jiné hmotněprávní posouzení vždy navazují na skutková zjištění vyjádřená především ve skutkové větě výroku o vině napadeného rozsudku a blíže rozvedená v jeho odůvodnění. V rámci dovolání podaného z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné na skutkový stav poukázat pouze z hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva (srov. př. nález Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2003, sp. zn. IV. ÚS 564/02, či usnesení ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 5 Tdo 708/2006). Nejvyšší soud je zásadně povinen vycházet ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, případně doplněných nebo pozměněných odvolacím soudem. V návaznosti na tento skutkový stav pak zvažuje hmotněprávní posouzení, přičemž samotné skutkové zjištění učiněné v napadených rozhodnutích nemůže změnit, a to jak na základě případného doplňování dokazování, tak i v závislosti na jiném hodnocení v předcházejícím řízení provedených důkazů. To vyplývá také z toho, že Nejvyšší soud v řízení o dovolání jako specifickým mimořádným opravným prostředkem, který je zákonem určen k nápravě procesních a právních vad rozhodnutí vymezených v § 265a tr. ř., není a ani nemůže být další (třetí) instancí přezkoumávající skutkový stav věci v celé šíři, neboť v takovém případě by se dostával do role soudu prvního stupně, který je z hlediska uspořádání zejména hlavního líčení soudem zákonem určeným a také nejlépe způsobilým ke zjištění skutkového stavu věci ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř., popř. do pozice soudu pojednávajícího řádný opravný prostředek, který může skutkový stav korigovat prostředky k tomu určenými zákonem. V té souvislosti je třeba zmínit, že je právem i povinností nalézacího soudu hodnotit důkazy v souladu s § 2 odst. 6 tr. ř., přičemž tento postup ve smyslu § 254 tr. ř. přezkoumává odvolací soud. Zásah Nejvyššího soudu jako dovolacího soudu do takového hodnocení přichází v úvahu jen v případě, že by skutková zjištění byla v extrémním nesouladu s právními závěry učiněnými v napadeném rozhodnutí (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2000, sp. zn. II. ÚS 215/99, ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94). Zásah do skutkových zjištění je dále v rámci řízení o dovolání přípustný jen tehdy, učinil-li dovolatel extrémní nesoulad předmětem svého dovolání (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2006, sp. zn. 8 Tdo 849/2006). K extrémnímu nesouladu mezi provedenými důkazy a učiněnými skutkovými zjištěními srov. také např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 7 Tdo 448/2010, usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2009, sp. zn. IV. ÚS 889/09, nebo usnesení

Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 359/05. Vzhledem k tomu, že právní námitka dovolatele týkající se právní kvalifikace jednání obviněného jako přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku souvisí se zjištěným skutkovým stavem a popisem skutku ve výroku o vině v napadeném rozsudku, zabýval se Nejvyšší soud právě z uvedených hledisek i některými skutkovými námitkami obviněného J. M., které mají bezprostřední vztah k popisu skutku a právním závěrům učiněným odvolacím soudem v napadeném rozhodnutí.

č. 24

14. Obviněný mimo shora zmíněné skutkové námitky v dovolání v souladu s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. namítal nesprávnost použité právní kvalifikace jako přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku, a proto z podnětu těchto právních námitek Nejvyšší soud zkoumal správnost přezkoumávaného výroku o vině, jímž byl obviněný napadeným rozhodnutím odvolacího soudu uznán vinným.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Nejvyšší soud k výhradě týkající se nesprávného právního posouzení skutku především zkoumal, zda právní kvalifikace jednání obviněného jako přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku odpovídá skutku tak, jak byl soudem druhého stupně popsán ve výroku o vině v jeho odsuzujícím rozsudku, a to v alternativě, že jinému způsobil těžkou újmu na zdraví v silném rozrušení ze strachu, a zda odvolací soud při tomto svém právním závěru vzal v úvahu všechny rozhodné a prokázané okolnosti, které odlišují jednání v omluvitelné pohnutce z důvodu silného rozrušení ze strachu od situace, při níž obránce jedná za podmínek nutné obrany podle § 29 tr. zákoníku, jíž se domáhal obviněný.

16. Přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo jinému úmyslně způsobil těžkou újmu na zdraví v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí myslí anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného. Naproti tomu v nutné obraně podle § 29 tr. zákoníku jedná ten, kdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, v důsledku čehož takový čin jinak trestný není trestným činem.

17. Výrok rozsudku, jímž se obviněný uznává vinným, nebo jímž se obžaloby zprošťuje, musí podle § 120 odst. 3 tr. ř. přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením, zda jde o zločin nebo přečin, a místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jakož i uvedením všech zákonných znaků včetně

č. 24

těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu. Z toho mimo jiné vyplývá potřeba, aby popis skutku, zejména pak způsob jeho spáchání, byl uveden tak, aby jeho jednotlivé části odpovídaly příslušným znakům skutkové podstaty trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným. Jestliže je znakem objektivní stránky způsob provedení činu, je nutno jej popsat, stejně jako subjektivní znaky skutkové podstaty trestného činu, skutkově, nikoliv právně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1328/2003). Právní závěr o subjektivních znacích trestného činu se však musí zakládat na skutkových zjištěních soudu vyplývajících z provedení dokazování stejně jako závěr o objektivních znacích trestného činu. Skutečnosti duševního (psychického) života významné pro právní závěr o tom, zda tu je zavinění a v jaké formě, jsou předmětem dokazování právě tak jako všechny ostatní okolnosti naplňující znaky trestného činu (srov. č. 60/1972 Sb. rozh. tr.).

18. Ve výroku rozsudku v tzv. skutkové větě musí soud uvést všechny zjištěné skutkové okolnosti, které jsou v posuzovaném případě konkrétním obsahem zákonných znaků skutkové podstaty příslušného zákonného ustanovení, podle kterého byl čin obviněného právně posouzen. Nestačí proto, aby se soud při popisu jednání obviněného omezil, byť jen v některých směrech, na citaci těchto zákonných znaků, neboť ta tvoří tzv. právní větu výroku rozsudku (srov. č. 43/1994-I. Sb. rozh. tr.). Ve skutkové větě proto musí být výslovně obsaženy znaky skutkové podstaty tak, aby samotný výrok mohl k jejímu vymezení obstát co do své určitosti, přičemž nedostatky skutkové věty nemohou být zhojeny cestou odůvodnění (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2005, sp. zn. 7 Tdo 1383/2005).

19. V případě skutkové podstaty přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku, která je privilegovanou skutkovou podstatou k trestným činům těžkého ublížení na zdraví podle § 145 tr. zákoníku a ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku, zaručuje přesný popis skutku, včetně popisu omluvitelných pohnutek, reálnou kontrolu zachování principu totožnosti skutku a je důležitý z řady hmotněprávních důvodů (např. právě pro odlišení od znaků privilegovaných od základních skutkových podstat anebo od okolností vylučujících protiprávnost), ale i procesněprávních důvodů (např. pro dodržení požadavku *ne bis in idem*), především však slouží k transparentnosti rozhodování orgánů činných v trestním řízení (srov. nález Ústavního soudu ze dne 18. 9. 2012, sp. zn. III. ÚS 3395/10).

20. Při uvážení těchto podmínek je nutné poukázat na popis skutku v napadeném rozsudku, jenž odvolací soud uvedl velmi stručně tak, že obviněný „dne 1. 1. 2011 v době kolem 12:30 hod. v obci N. H., na N. r. před domem, poté, co nejprve oslovil zde procházejícího J. Š. a M. V. s tím, aby nenavštěvovali jeho restauraci T., došlo se jmenovanými ke slovní rozepři, poté, co byl jimi fyzicky napaden, z obavy před dalším napadáním vytáhl svůj revolver zn. Brazília, ráže 38 Speciál, a bez výstrahy z něj vystřelil proti tělu J. Š., kterého zasáhl do pravého podžebří, kdy střela pronikla vzestupnou částí tlustého střeva a dutinou zábríšní vpravo

a odlomila drobnou část kosti kyčelní vpravo a způsobila mu zranění těžké pro poškození důležitého orgánu s obvyklou dobou léčení kolem dvou až tří měsíců“.

21. Z uvedených skutkových zjištění je zřejmé, že odvolací soud znak skutkové podstaty přečinu podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku „v silném rozrušení ze strachu“ vyjádřil v popisu skutku ve výrokové části svého rozhodnutí jen tak, že obviněný vytáhl svůj revolver „z obavy před dalším napadáním“, což spíše odpovídá obviněným v dovolání namítané nutné obraně podle § 29 tr. zákoníku ve smyslu „odvracení přímo hrozícího nebo trvajících útoku na zájem chráněný trestním zákonem“. Takový popis však dostatečně nevystihuje potřebné a dostatečné skutkové okolnosti, které jsou právně významné pro naplnění uvedeného zákonného znaku přezkoumávané právní kvalifikace, a to zejména z hlediska intenzity zákonem požadovaného rozrušení, tedy jinými slovy, zda odvolacím soudem uvedená obava před dalším napadáním vedla u obviněného k silnému rozrušení.

22. Před uvedené nedostatečné skutkové zjištění v popisu skutku odvolací soud podle právní věty a odůvodnění napadeného rozsudku v posuzované věci shledal, že obviněný jednal v „silném rozrušení ze strachu“, což je v obecném slova smyslu duševní stav, v němž pachatel jak vnitřně, tak zpravidla i navenek vykazuje značné emoční vzrušení či neklid, které ovlivňují jeho další jednání a projevují se v průběhu činu, a to bez ohledu na okolnost, zda se na takovém rozrušení podílí též nervová labilita či přímo duševní porucha pachatele (tzv. psychická predispozice), anebo jestli je příčinou silného rozrušení pouze vlastní strach, úlek, zmatek nebo jiné omluvitelné hnutí mysli pachatele (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 7 Tdo 793/2010, uveřejněné pod č. 14/2011 Sb. rozh. tr.).

23. Z hlediska takto chápaného pojmu silného rozrušení bylo nutné, aby skutek obsahoval konkrétní skutečnosti, které by tento znak na základě konkrétních projevů uvedeného emočního stavu obviněného popisovaly. Odvolacím soudem ve skutku uvedená „obava před dalším napadáním“ znak „silného rozrušení“ nepopisuje vůbec, tzn. že v popisu skutkových zjištění potřebné k němu se vážící skutkové okolnosti zcela chybí, přičemž naopak popis skutku odpovídá spíše znakům nutné obrany podle § 29 tr. zákoníku, byť podle odůvodnění napadeného rozsudku tuto obhajobu obviněného odvolací soud neshledává důvodnou (viz strana 16 rozsudku odvolacího soudu). Rovněž pro znak „strachu“ v potřebné intenzitě v popisu skutku není požadovaný skutkový základ, neboť „obava před dalším napadáním“ dostatečně nevystihuje pojem „strachu“ ve smyslu § 146a odst. 3 tr. zákoníku, za nějž se považuje vystupňovaná obava o život nebo o zdraví, zpravidla ve formě vážné újmy na zdraví, jako nelibá emotivní reakce na podstatný vnější podnět v podobě útoku, nebezpečí či jiného ohrožení, zpravidla spojená s neurovegetativními projevy (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1492). Za „strach“ by sice obecně bylo možno považovat i obavu, která však zpravidla vyjadřuje jeho podstatně méně intenzivní podobu, než je tomu u uvedeného pojmu „strachu“

jako takového, u něhož, jak již bylo uvedeno, musí jít o „vystupňovanou obavu o život nebo o zdraví“. Z tohoto důvodu ani „strach“ ve smyslu znaku skutkové podstaty přečinu podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku nemá v popisu zkoumaného skutku v rozsudečném výroku odvolacího soudu potřebné a nutné skutkové okolnosti hlavně co do jeho intenzity.

č. 24

24. Vzhledem k těmto důvodům je výrok rozsudku odvolacího soudu nedostatečný, neboť popis skutkové věty neobsahuje potřebné skutkové okolnosti, které by dostatečně vymezovaly znaky „silného rozrušení“ a ze „strachu“, aby na jejich základě bylo možné dovodit, že se o tyto znaky skutečně jedná. V důsledku tohoto nedostatečného skutkového popisu je dovoláním napadený rozsudek nepřezkoumatelný. Postačující z těchto hledisek nejsou ani závěry odvolacího soudu obsažené v odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu, kde tento soud pouze uvedl, že obviněný se nevhodným chováním ve vztahu k oběma osobám, tedy J. Š. a M. V., dostal do situace, kdy byl oběma fyzicky napaden a škrčen, a dostal se zřejmě do jiné situace, než jak původně předpokládal, že se bude vyvíjet. V okamžiku, kdy byl oběma napadán a škrčen, použil legálně drženou střelnou zbraň, kterou použil proti tělu poškozeného J. Š., a způsobil mu zranění, jež je zraněním těžkým. V souvislosti s tím odvolací soud dále konstatoval: „Obžalovaný však takto jednal ve stavu silného rozrušení, ze strachu z obou těchto osob, majících jednak fyzickou převahu, špatnou pověst v místě bydliště, kde se opakovaně projevují agresivním výtržnickým chováním, a v době, kdy je kontaktoval, byli tito muži ve stavu opilosti. V okamžiku, kdy byl těmito následně fyzicky atakován, naražen a držen u zdi, lze uzavřít, že byl v silném rozrušení a ve strachu v okamžiku, kdy použil střelnou zbraň“ (viz strana 16 druhý odstavec napadeného rozsudku).

25. Nehledě k tomu, že i tento popis odpovídá spíše znakům nutné obrany, vyplývá z něj, že jsou zde hodnoceny vlastnosti a způsob útoku J. Š. a M. V., které samozřejmě mohly vést ke strachu obviněného, avšak jakkoli nezaznamenává vlastní duševní stav obviněného J. M. z hlediska omluvitelné pohnutky spočívající v jednání „v silném rozrušení ze strachu“, a to především z hlediska jeho požadované intenzity.

26. Nejvyšší soud rovněž shledal nepřezkoumatelnost posuzovaného rozsudku i v tom, že se odvolací soud důsledně nezabýval vztahem nutné obrany podle § 29 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku, který s ohledem na okolnosti, za nichž k činu došlo, i výhrady obviněného v průběhu celého trestního řízení je v přezkoumávané věci podstatný a pro spravedlivé rozhodnutí o vině či nevině obviněného nezbytný. Jednání „v silném rozrušení ze strachu“ (§ 146a odst. 3 tr. zákoníku) a jednání z obavy z „přímo hrozícího nebo trvajícího útoku“ (§ 29 tr. zákoníku) mohou být velmi blízká, mohou nastat za obdobných situací, neboť obě souvisejí s duševními prožitky pachatele, od nichž se odvíjí jeho následné konfliktní chování.

27. Podle § 29 odst. 1, 2 tr. zákoníku čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Z hlediska tohoto právního vymezení nutné obrany je zřejmé, že její podstatou je odvrácení nebezpečí, které vzniká útokem směřujícím proti zájmu chráněnému trestním zákoníkem, a to činem, který by jinak byl trestným činem namířeným proti útočníkovi. Nutná obrana je uplatněním práva proti bezpráví, kdy svépomoc nahrazuje nedostatek ochrany zájmů chráněných trestním zákoníkem ze strany veřejné moci (nahrazuje tak ve své podstatě zásah veřejných orgánů). Přitom je třeba vycházet ze zásady, že riziko vyvolané útokem by měl nést útočník, a nikoli oběť.

28. Odvolací soud v této souvislosti v odůvodnění rozhodnutí uvedl, že obhajoba obviněného, že jednal v nutné obraně, je vyloučena v případě, kdy obviněný tvrdil, že k oběma výstřelům došlo nechtěně. Avšak ani v případě obhajoby, kterou obviněný připustil, že spoušť pistole zmáčkl, se podle názoru odvolacího soudu o jednání v nutné obraně nejedná, neboť „obžalovaný nebyl napadán fyzicky tak, jak ve své obhajobě popisoval. Je zřejmé, že jak intenzitu útoku, tak následky zveličoval, což je patrné mimo jiné z toho, že svědci F. J. ani P. A. poté, co se obžalovaný J. M. vrátil do restaurace T., na něm žádné takové příznaky nepozorovali. Obžalovaný bez problému mluvil, ukazoval jim zbraň i náboje a popisoval konflikt, k němuž došlo. Obžalovaný také, přestože se na náměstí později objevila hlídka Policie ČR, ani později neučinil žádné oznámení o tom, že byl fyzicky napaden, ani o použití střelné zbraně. Je zřejmé, že ani jeho zranění nebylo nějak závažné, neboť nevyhledal lékařské ošetření“ (strana 16 napadeného rozsudku odvolacího soudu).

29. K tomu Nejvyšší soud považuje za nutné zdůraznit, že smyslem nutné obrany je odrazit útok a uchránit napadený zájem, a proto je za ni považován i útok vyprovokovaný (srov. NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 268, 270). V tomto případě však vzniká otázka, zda se vůbec o „nevhodné chování“ ve formě provokace, jak uvádí znalec JUDr. Z. N., ze kterého odvolací soud vychází, v obecném smyslu tohoto slova jednalo, neboť za provokaci se považuje „úmyslně vyzývavý projev, čin, vyzývavé chování“ apod. (viz PE-TRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. Akademický slovník cizích slov. Praha: Academia, 2001, s. 630). V tomto případě měla „provokace“ spočívat jen v tom, že obviněný přistoupil k J. Š. a M. V. s výzvou, aby nechodili do jeho restaurace, kdy je vůbec otázkou, zda šlo o provokaci a zda se nejednalo spíše ze strany obviněného o nikoli zcela uvážený postup, který byl spouštěcím podnětem k zmíněné reakci jmenovaných a jenž byl ze strany obviněného veden snahou, aby zabránil následnému výtržnickému chování obou jmenovaných v jeho restauraci. Také s těmito okolnostmi se odvolací soud dostatečně nevypořádal.

30. Po subjektivní stránce úmysl při jednání v nutné obraně zahrnuje všechny její podmínky, zejména pak to, že tu je určitý, přímo hrozící nebo trvajících útok na zájem chráněný trestním zákoníkem, že obrana má určitou intenzitu a má vyvolat určité následky, tedy odvrátit tento útok způsobem, který není zcela zjevně nepřiměřený způsobu takového útoku. Obranný smysl jednání nemusí být jedinou pohnutkou. Úmyslné vybočení z podmínek a mezi nutné obrany v důsledku silného rozrušení, strachu, úleku nebo jiného omluvitelného hnutí myslí anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného vede, došlo-li k ublížení na zdraví nebo k způsobení těžké újmy na zdraví, k použití privilegované skutkové podstaty ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a tr. zákoníku (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 400, 408).

31. Z toho vyplývá, že je třeba, aby soudy v takových případech, jako je posuzované jednání obviněného J. M., nejprve zodpovědně objasňovaly všechny okolnosti rozhodné pro posouzení nutné obrany ve smyslu § 29 tr. zákoníku a zjištěné okolnosti také správně hodnotily z toho hlediska, zda obrana směřovala proti útočníkovi, zda šlo o útok přímo hrozící nebo trvajících a zda obrana nebyla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. U nutné obrany se nevyžaduje přiměřenost obrany ve smyslu neaplikované proporcionality mezi významem chráněného společenského vztahu a vztahu dotčeného, což zákon zdůrazňuje slovy „zcela zjevně nepřiměřená“. Proto o vybočení z mezí nutné obrany pro její zcela zjevnou nepřiměřenost půjde jen tehdy, jestliže pachatel použil prostředku podstatně silnějšího, než bylo za dané situace třeba k odvrácení útoku, nebo když škoda, způsobená nutnou obranou, je v hrubém nepoměru ke škodě hrozící z útoku. Každý případ nutné obrany musí být posuzován komplexně ve všech souvislostech jeho okolností a přísně individuálně (srov. rozhodnutí č. II/1965 Sb. rozh. tr.). Takový zodpovědný a ucelený způsob posouzení všech skutečností je nezbytný v každém konkrétním případě, neboť každý takový případ se projevuje jedinečnými skutečnostmi. Zásadně je nutné brát v úvahu, že: „Přiměřenost není vyloučena neúměrností mezi napadeným a obětovaným zájmem; možno beztrestně chránit i zájem nižší kategorie nebo v konkrétním případě méně závažný, a to i obětováním zájmu vyššího nebo v daném případě významnějšího. Obrana je zřejmě nepřiměřená útoku, není-li podle poznatků a úsudku bránícího se, k jehož psychickému stavu vyvolanému útokem třeba přihlížet, k odvrácení útoku potřebná a kromě toho též, je-li zcela neúměrná jeho intenzitě i významu... Proto nejsou zachovány meze nutné obrany, pakliže obránce útočnicka úmyslně usmrtil, ačkoli stačilo jej poranit, ani usmrtil-li obránce útočnicka, aby odvrátil útok na majetek malé závažnosti.“ (srov. SOLNAR, V. Systém československého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Akademia, 1972, s. 109).

32. Pro posouzení toho, zda byla obrana proti útoku přiměřená, nebo zda již šlo o intenzivní exces, je třeba zvažovat, jaká tato obrana byla, tedy zda „neby-

la silnější, než k odvrácení útoku bylo třeba. Dolní přirozenou hranicí je taková obrana, jež k odvrácení útoku právě ještě stačila. Byla-li slabší, zvítězí útočník, a pak je jasné, že obrana byla pod dolní hranicí přiměřenosti. Obránce nemůže *ex ante* vědět, jak dopadne, použije-li toho či onoho způsobu. Ale ani soud *ex post* to nemůže vědět, neboť situace i reakce protivníka jsou neopakovatelné... Zásadně by tedy obrana neměla být silnější, než je nutno. To lze uskutečnit jen tam, kde je obránce pánem situace, má v rukou silné prostředky obrany a může bez obav napřed použít slabšího způsobu. Jinak je tomu, když síly a prostředky jsou zhruba stejné. Tu nelze klást na obránce přehnané nároky. ... Nutná obrana přitom musí být tak silná, aby útok odvrátila“ (viz DOLENSKÝ, A. Přiměřenost nutné obrany. In Sborník prací z trestního práva k narozeninám prof. dr. Vladimíra Solnaře. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1969, s. 34, 35). Intenzita obrany, a tedy přiměřenost obrany intenzitě útoku, není závislá na použití prostředku, ale na tom, jak tento prostředek obránce použije (srov. rozhodnutí č. 41/1981 Sb. rozh. tr.). Samotná skutečnost, že obránce použije proti neozbrojenému útočníkovi zbraň, neznamená, že jde o obranu zcela zjevně nepřiměřenou způsobu útoku (srov. rozhodnutí č. 47/1995 Sb. rozh. tr.). Spravedlivá nutná obrana není vyloučena tím, že napadený svým předchozím trestným skutkem, který však nebylo možno považovat za útok, dal k útoku podnět (srov. rozhodnutí č. 254/1947 Sb. rozh. tr.).

33. Při posuzování intenzivního excesu je potřeba zvažovat i subjektivní hledisko osoby, která útok odvrací, neboť vykročení z mezí nutné obrany vyžaduje i vědomí pachatelovo (obránce), nebo alespoň možnost uvědomění si, že překračuje nutnou mez toho, co bylo potřebné, aby odvrátil od sebe protiprávní útok na zájmy chráněné trestním zákoníkem. Přiměřenost obrany je třeba zkoumat z hlediska subjektivního stavu obránce, tedy tak, jak se obránci jevila v době hrozícího nebo trvajících útoku, a nikoli tak, jak se později jeví osobám, které ji následně posuzují (srov. rozhodnutí č. 3791/1929 Sb. rozh. tr.).

34. Přečin ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku je, jak již bylo v zásadě uvedeno při posuzování vymezení skutku v napadeném rozsudku, privilegovanou samostatnou základní skutkovou podstatou (vedle podstaty vyjádřené v odstavci 1 téhož ustanovení), která postihuje úmyslné způsobení těžké újmy na zdraví jinému, jestliže pachatel jednal v některé z alternativně uvedených forem, v nichž je omluvitelná pohnutka spatřována, tzn. v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženého jednání poškozeného. Jedná se o různé případy vyhoceného duševního rozpoložení pachatele, které ve svém důsledku způsobuje, že psychické pochody pachatele se dostanou do takového stavu, který značně ovlivňuje jeho následné jednání, tj. jedná se o stav, v němž pachatel reaguje pod jejich vlivem jinak, než kdyby nenastaly (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1552, 1553).

35. Silné rozrušení pachatele v době činu, které odůvodňuje mírnější postih podle privilegované skutkové podstaty ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku, musí mít charakter tzv. omluvitelného hnutí myslí. Rozumí se jím afektivní reakce pachatele na vysoce zátěžové životní okamžiky, která je sice reakcí nepřiměřenou, avšak do jisté míry lidsky pochopitelnou. Jde o emoční odezvu podmíněnou mimořádnými vnějšími okolnostmi, nikoli osobnostními dispozicemi pachatele (např. jeho zvýšenou popudlivostí a agresivitou). Pachatel jak vnitřně, tak zpravidla i navenek vykazuje značné emoční vzrušení či neklid, které ovlivňují jeho další jednání a projevují se v průběhu činu. Nejedná se o pouhé silnější emoce, ale o emotivní prožitky vystupňované, které sice nutně neovlivňují přičetnost, ale vedou ke značnému zúžení vědomí pachatele a k oslabení jeho zábran (č. 14/2011 Sb. rozh. tr.). Podle dikce zákona jde především o reakci, k níž došlo ze strachu, úleku či zmatku (srov. NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 30, 31).

36. Strach, úlek nebo zmatek pachatele se podřazují pod obecný pojem tzv. omluvitelných hnutí myslí, která pocházejí z polehčujících a pochopitelných duševních stavů pachatele. Tato omluvitelná hnutí myslí mohou navazovat jen na podněty mimořádné intenzity a závažnosti, protože musí vyvolat silné rozrušení pachatele (např. u strachu půjde o vystupňovanou obavu o život vlastní nebo o život blízkých osob, popřípadě o jinou vážnou újmu na zdraví). Nejedná se o pouhé silnější emoce, ale o emotivní prožitky vystupňované, které sice nutně neovlivňují přičetnost, ale vedou ke značnému zúžení vědomí pachatele a k oslabení jeho zábran. Přitom však musí jít o lidsky pochopitelnou reakci na některý z uvedených stavů. Zákon zde užívá pojem „omluvitelné hnutí myslí“, čímž vyjadřuje, že je třeba na pachatele hledět s určitou shovívavostí, což právě odůvodňuje nižší trestnost takového jednání. Na druhé straně to však neznamená, že by takový čin tím byl zcela ospravedlnitelný, neboť stále zůstává, byť mírněji, trestuhodným a zavrženíhodným, neboť jde o úmyslné jednání, které vede k poruše zdraví člověka (srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 3 Tdo 825/2013).

37. Odvolací soud v přezkoumávané věci, ač každý z těchto hmotněprávních pojmů ve svém rozhodnutí zčásti posoudil, jejich vzájemný poměr nezkoumal. Pro úplnost je třeba připomenout, že odvolací soud oproti závěru soudu prvního stupně, jenž v činu obviněného za zčásti odlišných skutkových okolností (viz shora) shledal zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, rovněž neakceptoval obviněným opakovaně namítaný požadavek na posouzení jeho jednání jako činu spáchaného v nutné obraně podle § 29 tr. zákoníku se závěrem, že se o ni pro intenzivní excés nejedná. Takto odvolací soud rozhodl i přesto, že upravil skutkové zjištění, že obviněný byl „fyzicky napaden“ a že „z obavy před dalším napadáním vytáhl svůj revolver“. Na základě těchto skutkových závěrů shledal, že obviněný jednal „v silném rozrušení ze strachu“, a považoval za

naplněnou skutkovou podstatu přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku. Z uvedeného je zřejmé, že oba soudy považovaly obranu obviněného jako zcela zjevně nepřiměřenou způsobu a intenzitě útoku, která proti němu byla ze strany poškozeného J. Š. a svědka M. V. vedena, čímž v daném případě šlo o intenzivní exces z nutné obrany, protože útok poškozeného J. Š. a svědka M. V. nebyl dostatečně intenzivní, aby byl schopen v obviněném vzbudit obavy, které by odůvodňovaly použití střelné zbraně. Na nedostatečnou intenzitu útoku oba soudy usuzovaly především s ohledem na neprokázané zdravotní následky u obviněného, čímž se jeho stav neshodoval s jím tvrzenou závažností útoku, jakož i na chování obviněného po činu. Odvolací soud vzal za prokázané, že obviněný se do konfliktu dostal svým nevhodným chováním, přičemž připustil, že situace „kdy byl obviněný oběma fyzicky napaden a škrcen, je zřejmě jinou situací, než jak původně předpokládal, že se bude vyvíjet“ (viz strana 16 napadaného rozsudku odvolacího soudu). Takto vyslovený závěr však nevychází z dostatečně objasněných skutkových okolností o tom, jak čin proběhl, kdo na koho a za jakých souvislostí útočil, a proto nebylo možné zodpovědně učinit závěr o tom, zda obviněný jednal v nutné obraně, či nikoli.

38. Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud shledal, že odvolacím soudem učiněný popis skutku, jak je ve výroku napadeného rozsudku vyjádřen, nevytváří potřebný základ pro správné právní závěry zejména pro vymezení znaku „silného rozrušení ze strachu“ u přečinu podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku a ani z něj dostatečně nevyplývá správnost závěru o intenzivním excesu z nutné obrany podle § 29 odst. 2 tr. zákoníku.

39. Posouzení činu, jímž pachatel způsobil poškozenému těžkou újmu na zdraví v silném rozrušení ze strachu vyplývajícího ze skutečnosti, že jej poškozený, třeba i za pomoci další osoby, jako útočník fyzicky napadl, jako přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku musí odpovídat popisu skutku ve výroku o vině v odsuzujícím rozsudku, který vyplývá z výsledků provedeního dokazování, přičemž musí být prokázáno, že obava, v níž pachatel jednal, u něj vyvolala takové duševní rozpoložení, které ve svém důsledku způsobilo psychické pochody, silnější emoce či emotivní prožitky, jež vedly ke značnému zúžení jeho vědomí a k oslabení jeho zábran (srov. č. 14/2011 Sb. rozh. tr.). Pro závěr o naplnění znaku „silného rozrušení ze strachu“ nepostačuje jen skutkové zjištění, že obviněný jednal z obavy před dalším napadáním útočníka, která sice vyjadřuje jistou formu méně intenzivního strachu obviněného, ale náležitě neodráží „silné rozrušení“ z hlediska jeho intenzity a závažnosti, a proto je třeba v popisu skutku ve výroku o vině v potřebné míře vyjádřit i skutečnost, zda se obviněný nacházel v takovém duševním stavu, z něhož by bylo patrné značné emoční vzrušení či neklid, které by svědčilo o tom, že právě tento jeho duševní stav ovlivnil jeho další jednání a projevil se v průběhu činu, resp. v jeho reakci na předmětný útok. Jestliže tyto skutečnosti nejsou uvedeny ani v odůvodnění

č. 24

napadeného rozhodnutí, v němž nejsou uvedena žádná objektivní zjištění vzešlá z výsledků provedeního dokazování, která by takový závěr opodstatňovala, je to důvod pro zrušení dovoláním napadeného rozsudku v důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., zvláště když odvolací soud právní závěr o „silném rozrušení“ učinil jen na základě vlastní úvahy založené na tom, že obviněný měl z útočníků strach proto, že šlo o osoby mající fyzickou převahu, v místě bydliště se opakovaně projevovali agresivně výtržnickým chováním a v době, kdy je kontaktoval, byli oba ve stavu opilosti. Odvolací soud nerozvedl, zda obviněný uvedené osoby znal, zda jimi byl někdy v minulosti napaden, zda se s nimi dostal do osobního sporu nebo jiné nepříjemné situace, která by v něm vyvolala takový emoční stav, z něhož by mohly v době činu vyplynout takové možné hnutí mysli, které by u obviněného v době útoku a v umocnění jeho vlivu na psychiku vyvolaly stav, jenž by uvedený znak § 146a odst. 3 tr. zákoníku naplňoval. Žádné takové zjištění odvolací soud neučinil.

40. Na podkladě doposud soudy učiněných skutkových zjištění samotný útok poškozeného J. Š. a svědka M. V. rovněž není dostatečnou skutečností pro závěr o silném rozrušení, neboť na jedné straně tento útok odvolací soud považuje za nedosahující intenzity pro nutnou obranu z hlediska intenzivního excesu z nutné obrany, tedy co do míry obranného zákroku, neboť obrana nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku, ale na druhé straně z téže okolnosti dovozuje „silné rozrušení ze strachu“ z útočníků ve smyslu přečinu podle § 146a tr. zákoníku. Nejvyšší soud tyto závěry odvolacího soudu, které blíže v napadeném rozsudku neodůvodnil, nepovažuje za daných skutkových zjištění za vnitřně souladné, neboť popis skutku obsažený ve skutkové větě napadeného rozsudku neobsahuje potřebná fakta, z nichž by měla existence předmětné omluvitelné pohnutky ve smyslu § 146 odst. 3 tr. zákoníku vyplývat.

41. Nejvyšší soud z těchto důvodů podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 3. 2015, sp. zn. 4 To 39/2015, a rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 11. 2014, sp. zn. 8 T 152/2011, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Českých Budějovicích přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

42. Věc se vrací soudu prvního stupně (nikoliv odvolacímu soudu, u něhož byla vytykána pochybení především shledána) zejména proto, že bude potřeba nejen znovu hodnotit již provedené důkazy, ale také v návaznosti na shora uvedené právní závěry doplnit dokazování, a to zejména ohledně psychického stavu obviněného v době konfliktu, který má rozhodující význam pro posouzení shora podrobně rozebraných znaků nutné obrany podle § 29 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku. Dále bude třeba se znovu zabývat náležitým hodnocením všech pro-

vedených důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř., a to s ohledem na rozporuplnost jednotlivých výpovědí obviněného J. M. a vyslechnutých svědků, což je činnost zejména soudu prvního stupně, který tyto důkazy v hlavním líčení v převážné míře provedl, a proto měl vytvořeny na základě zásad bezprostřednosti a ústnosti nejlepší podmínky pro jejich hodnocení.

43. V novém řízení se Okresní soud v Českých Budějovicích vypořádá se všemi rozhodnými skutečnostmi a právními závěry, na které Nejvyšší soud shora poukázal. S ohledem na to, že odvolací soud učinil závěr o naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku, přičemž jak bylo shora uvedeno, nedostatečně objasnil znak „v silném rozrušení ze strachu“, který vyžaduje náležité posouzení duševního stavu obviněného, bude třeba v novém řízení doplnit dokazování příbráním znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, jenž by měl objasnit, v jakém duševním stavu se obviněný v době útoku nacházel. Silné rozrušení, které představuje duševní stav pachatele, je právním závěrem, pro nějž musí být v provedeném dokazování dostatečný podklad, nedostačuje proto pro něj, vzhledem ke konkrétním okolnostem posuzovaného případu, jen samotná úvaha soudů a nelze k němu dojít jen na základě zhodnocení způsobu chování obviněného. Z těchto důvodů jsou v posuzovaném případě splněny podmínky § 105 odst. 1 věty druhé tr. ř. pro znalecké zkoumání duševního stavu obviněného. Znalec z oboru psychiatrie by měl především posoudit, v jak velkém emočním rozpoložení se obviněný v době činu nacházel, zda z povahy a osobnosti obviněného a z okolností případu u něj šlo o vysoce vypjaté rozpoložení, jak silný stav psychického emočního vypětí se u něj v době útoku dostavil, resp. zda u něj skutečně takový duševní stav nastal, čím se za dané situace konkrétně projevoval, eventuálně čím byl vyvolán, atd. Znalec by měl také uvést všechny další skutečnosti rozhodné pro posouzení právní otázky, zda se obviněný ve stavu silného rozrušení nacházel, či nikoli.

44. Další řízení se bez vypracování znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, ohledně silného rozrušení jako duševního stavu obviněného ze shora uvedených důvodů neobejde, jak ostatně je podle rozhodovací praxe soudů v obdobných případech obvyklé (srov. např. trestní věci, v nichž rozhodoval Nejvyšší soud usneseními ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 3 Tdo 852/2010; ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 7 Tdo 416/2011; ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. 5 Tdo 932/2012; ze dne 16. 4. 2013, sp. zn. 4 Tdo 279/2013; ze dne 16. 10. 2013, sp. zn. 3 Tdo 643/2013; ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 5 Tdo 1283/2014, a jiné). Znalecký posudek však bude v daném případě sloužit jen jako odborný skutkový podklad, neboť je nutno ho hodnotit stejně pečlivě jako každý jiný důkaz; ani on *a priori* nepoužívá větší důkazní síly a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale i věcné správnosti.

45. Nejvyšší soud také vysvětlil, proč zmíněné právní závěry odvolacího soudu o tom, že o nutnou obranu nešlo, nepovažuje na základě dosud provedeného

č. 24

a zhodnoceného dokazování za dostatečně doložené zjištěnými skutkovými okolnostmi. Na základě zevrubného rozboru v odůvodnění rozhodnutí uvedených důkazů a z nich vyplývajících skutečností Nejvyšší soud konstatoval, že odvolací soud nevěnoval náležitou pozornost všem provedeným důkazům ani rozporům ve výpovědích svědků, zejména těch, kteří byli ovlivněni požitým alkoholem, nezohlednil všechny skutečnosti, jež z dokazování vyplynuly, a nezduvodnil, proč některé svědecké výpovědi preferoval a vzal za podklad svých zjištění a jiné, na které bylo shora poukázáno, pominul. Z rozvedených souvislostí bylo zřejmé, že nalézací soud a ani odvolací soud najisto nestanovily, z jakých důvodů a kterého ze svědků považovaly při rozporuplnosti jejich výpovědi za natolik věrohodného, aby mohly z jeho výpovědi a v jakém směru vycházet při svých závěrech o vině obviněného, přičemž z napadeného rozsudku ani dostatečně nevyplývá, o které konkrétní skutečnosti vyplývající z provedeného dokazování své závěry odvolací soud opřel, jakož i proč některé skutečnosti pominul. V důsledku tohoto postupu odvolacího soudu do značné míry navazujícího na obdobně nedostatečné hodnocení důkazů ze strany nalézacího soudu se jeví napadený rozsudek nepřezkoumatelný, a proto je třeba, aby se nalézací soud všemi těmito skutečnostmi znovu podrobně zabýval.

46. Pochybnosti vzbuzují rovněž závěry odvolací soudu vycházející z obsahu znaleckého posudku JUDr. Z. N. z oboru kriminalistika, se zvláštní specializací sebeobrana, služební zákroky a vedení boje zblízka (č. l. 330–344 spisu), a z jeho výpovědi učiněné v hlavním líčení ze dne 1. 9. 2014 (č. l. 437–440 spisu). Nejvyšší soud poukazuje na to, že v hlavním líčení sám znalec připustil, že některé svědecké výpovědi, ze kterých soudy při svém rozhodování vycházely, neměl při vypracovávání svého posudku k dispozici (např. výpověď svědka V. R. – viz č. l. 439 spisu). Přesto tento znalec uvedl, že „je prokázáno, že obviněný lhal, když měl být pět minut dušen a on se pět minut snažil vyndat zbraň“ nebo že „se do situace vmanévroval sám svým postupem“. Rovněž uvedl, že „obviněný se do konfliktu neměl pouštět, i kdyby mu vešli do restaurace, měl tam hosty a personál, kdy tyto osoby by mu pomohly tyto dva odstranit“, a že „nevěří tomu, že obviněný nechtěl Š. poškodit“, nebo že obviněný „mohl mít zbraň připravenou jen tak, aby byla zaznamenána, a nemusel to nechat dojít do krajnosti“, anebo že kdyby „obviněný zůstal sedět v baráku, tak by k tomu nedošlo“. Znalec též uvedl, že „to, že obviněný tyto dva oslovil, považuje za provokaci, kdyby byl v jejich kůži, tak by to tak bral“, a že „nelze objektivizovat, kdo první začal“ (č. l. 439 spisu). Odvolací soud do svého rozsudku na straně 9 převzal závěry znalce a z odůvodnění rozhodnutí tak lze jen zmínit, že přijal tvrzení znalce, že není přesvědčen o tom, že v čase bezprostředně před střetem nebo při střetu měl obviněný zbraň ještě v pouzdře u pasu, že je „potřebné řídit se zásadou nevyvolávat konflikty...“, že obviněný se choval iracionálně, neboť muž běžné populace a jeho věku by se měl vyhnout osobám, o nichž má informace, že mohou být v podnapilém stavu agresivní ..., přičemž nelze vyloučit ani předestřenou alternativu, že si byl vědom toho, že má

zbraň nabitou ostrými náboji. Stejně tak odvolací soud akceptoval závěr znalce, že „... může téměř vyloučit, že by J. Š. a M. V. po prvním výstřelu pokračovali v boji s obviněným dál a nechali jej za dalších až dvacet sekund vystřelit podruhé“, a to aniž by zhodnotil ve vztahu k ostatním výsledkům provedeného dokazování, na které bylo shora poukázáno a z kterých vyplývá, že někteří svědci slyšeli dvě střelné rány (srov. zejména výpovědi M. S. a V. R.). Dále znalec uvedl, že „... obviněný měl a mohl předpokládat, že některého z útočníků střelou zasáhne...“.

č. 24

47. Z uvedeného je zřejmé, že znalec hodnotil výpovědi svědků i obviněného, což přísluší pouze soudu, a současně činil nikoliv jen odborné závěry, čímž se zpronevěřil zásadám pro zpracování znaleckého posudku, jehož účelem ve smyslu § 105 tr. ř. je objasnění skutkových okolností na základě odborných znalostí v příslušném oboru (viz rozhodnutí č. 56/1965 Sb. rozh. tr.). Takto mimo svá znalecká oprávnění učinil závěry, které mu nepřísluší.

48. Navíc znalec nerespektoval ani to, že jestliže je podání znaleckého posudku závislé na určitém hodnocení důkazů, znalec musí svůj závěr v posudku vyslovit podmíněčně, popř. alternativně, s ohledem na možná či v úvahu přicházející hodnocení opatřených důkazů orgánem činným v trestním řízení (srov. rozhodnutí č. 64/1980 Sb. rozh. tr.). Pokud si tedy důkazy navzájem odporují a mohou vést k různým skutkovým variantám, nesmí znalec zaujímat stanovisko k správnosti či pravdivosti určité skupiny důkazů nebo určité skutkové varianty, ale musí zpracovat znalecký posudek s přihlédnutím k různým možnostem (variantám) z takové důkazní situace vyplývajícím. Jestliže je však některá z alternativ podle poznatků příslušného vědního oboru podle specializace znalce nepřijatelná, tedy vyloučena (nikoli jen pochybná apod.), je třeba, aby to bylo ve znaleckém posudku výslovně uvedeno (srov. rozhodnutí č. 33/1981 Sb. rozh. tr.).

49. Z ustálené judikatury vyplývá, že pokud mají být závěry znalce opřeny o různé subjektivní údaje (např. o svědecké výpovědi o chování obviněného v době spáchání trestného činu) nebo o podkladové materiály, které jsou rozporné nebo se vzájemně vylučují, pak by měl znalec vypracovat podmíněný nebo alternativní závěr pro všechny možné varianty řešení, přičemž definitivní závěr o spolehlivosti podkladových materiálů a výběr jedné z variant řešení musí učinit orgán činný v trestním řízení, nikoliv znalec (viz MUSIL, J. Hodnocení znaleckého posudku. Kriminálnístika [online]. 2010, roč. 42, č. 3 [cit. 7. 1. 2015], dostupné na <http://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>). Znalci proto ze všech uvedených důvodů nepřísluší hodnotit výpovědi ani činit právní závěry, a přestože orgány činné v trestním řízení jím nejsou vázány a jsou povinny jej hodnotit jako každý jiný důkaz (srov. zejména rozhodnutí pod č. 40/1972, č. 62/1973 a č. 55/1986 Sb. rozh. tr.), nalézací soud i odvolací soud uvedený znalecký posudek znalce JUDr. Z. N., i přes zjevné vady, které tento znalecký posudek vykazuje a na které bylo shora poukázáno, vzaly za podklad svých úvah o vině obviněného, aniž by uvedené vady hodnotily nebo kriticky uvážily.

č. 24

50. Zásadně však Nejvyšší soud připomíná, že výsledky prováděného dokazování bude nutné soustředit i na pečlivé objasnění toho, zda obviněný jednal za podmínek nutné obrany podle § 29 tr. zákoníku, jak je na ně shora poukázáno. V té souvislosti bude nutné obezřetně zkoumat ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. obviněným uplatňovanou obhajobu, kterou bude třeba důsledně posuzovat na základě všech ve věci provedených důkazů.

51. Nejvyšší soud považuje za nutné, aby soud prvního stupně nejprve provedl dokazování, podle jehož výsledků by mohlo být jednoznačně určeno, kterou z nabízejících se verzí obviněného nebo útočníků, případně i jinou verzi a s ní korespondující obsahy výpovědi dalších svědků, považuje za prokázanou, což zejména odvolací soud v přezkoumávaném rozhodnutí nesplnil, když jednak v rozporu s § 263 odst. 7 tr. ř. hodnotil sám důkazy, které neprovedl, a ty, jež provedl, náležitě nezhodnotil ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř., jak byl povinen, tzn. bez alternativních skutkových zjištění (srov. rozhodnutí č. I/1996 Sb. rozh. tr.). Zejména je třeba poukázat na jeho nedostatečné objasnění okolností, které by mohly odůvodnit použití nutné obrany, jež vycházely z nejednoznačně zjištěného skutkového stavu věci (§ 2 odst. 5, 6 tr. ř.). V dalším řízení se bude muset soud prvního stupně vyvarovat chyb, jež jsou shora vytknuty jemu i odvolacímu soudu, a dokazování vést tak, aby v něm bylo objasněno nejen to, jak intenzivní byla obava obviněného před dalším napadáním útočníka v době jeho útoku, ale i to, zda prostředky použité k odvrácení této obavy byly přiměřené způsobu útoku z hlediska podle § 29 tr. zákoníku.

52. Soud bude muset brát v úvahu nejen všechna důležitá zjištění vyplývající z provedení dokazování, ale tato zjištění konfrontovat i se zákonným vymezením nutné obrany, zejména co do vztahu hrozícího útoku a jeho intenzity a intenzity obviněným zvolené obrany, jak jsou tyto okolnosti jednání v nutné obraně vymezeny nejen právní teorií, ale i ustálenou judikaturou soudů stanovící hlediska, k nimž je třeba při řešení otázky případně zcela zjevné nepřiměřenosti nutné obrany způsobu útoku přihlížet. Zvažovat bude nutné to, že intenzita obrany, má-li být způsobilá odvrátit útok, může být zásadně silnější než intenzita útoku, přitom však nesmí být zcela zjevně, tj. přehnaně silnější, než je třeba k odvrácení útoku, a že je nutná obrana vyloučena z důvodu tzv. intenzivního excesu tehdy, když čin obránce zcela jasně, očividně a nepochybně neodpovídá všem rozhodným okolnostem charakterizujícím způsob útoku (srov. nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 433/02).

53. Na základě výsledků provedení dokazování soud bude muset hodnotit všechny prokázané okolnosti, za nichž k činu došlo, a posuzovat povahu a nebezpečnost útoku, jímž byl obviněný ohrožen, intenzitu napadení s ohledem na stav, jak jej v době konfliktu prožíval obviněný. Nejvyšší soud pro úplnost svého závěru poukazuje na výpověď svědka M. S. ohledně intenzity útoku J. Š. a M. V. a jeho následků (č. I. 235, 236 spisu). Uvedené svědectví bude soud povinen při

posuzování intenzity útoku v naznačeném smyslu vyhodnotit. Stejně tak bude povinen náležitě zhodnotit, zda se obviněný do konfliktu dostal svým „nevhodným chováním“, příp. svou „provokací“, na kterou doposud bez potřebných argumentů oba soudy bez dalšího usuzovaly (srov. strana 8 rozsudku soudu prvního stupně, strana 16 rozsudku odvolacího soudu). Dále bude nutné brát v úvahu i to, že obviněný ani samotný poškozený v době, kdy byl zraněn, zřejmě nevěděli o tom, že výstřelem byl skutečně zasažen, neboť tuto okolnost zjistil poškozený sám až poté, co druhý den vyhledal ošetření, kde byla neprůkazná rána na jeho těle lékaři jako stfelné poranění konstatována.

54. V souvislosti s tím Nejvyšší soud připomíná, že nelze rezignovat na princip presumpce nevinu, jenž vyžaduje, aby to byl stát, kdo nese konkrétní důkazní břemeno; existují-li jakékoliv pochybnosti, nelze je vyložit v neprospěch obviněného, ale naopak je nutno je vyložit v jeho prospěch. Z principu presumpce nevinu plyne pravidlo *in dubio pro reo*, podle kterého, není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, nutno rozhodnout ve prospěch obviněného (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2009, sp. zn. II. ÚS 1975/08).

55. Závěrem je třeba zdůraznit, že soud může závěr o naplnění znaků skutkové podstaty přečinu podle § 146a odst. 3 tr. zákoníku učinit až tehdy, pokud dojde k závěru, že byl skutečně prokázán intenzivní exces z nutné obrany (§ 29 odst. 2 tr. zákoníku), tedy vyloučí, že obviněný jednal v nutné obraně jako okolnosti vylučující protiprávnost jeho činu. Za důkladným zodpovězením této otázky nelze vyloučit, že v průběhu dokazování bude nutné s ohledem na potřebné doplnění dokazování a závěry z něj vyplývající, jakož i nově zákonu odpovídající zhodnocení již provedených důkazů, provést i další důkazy.

56. Nejvyšší soud již jen připomíná, že podle § 265s odst. 1 tr. ř. je nalézací soud vázán shora uvedenými právními názory, které vyslovil v tomto rozhodnutí Nejvyšší soud, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil. Vzhledem k tomu, že napadené rozhodnutí Okresního soudu v Českých Budějovicích, a současně rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, bylo zrušeno jen v důsledku dovolání obviněného, podaného samozřejmě v jeho prospěch, nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch (*zákaz reformationis in peius*).

Č. 25

č. 25

Poškození cizí věci, Cizí věc, Zvíře

§ 228, § 134 tr. zákoníku, § 494 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Přečin poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku lze spáchat i na živém zvířeti. Při výkladu zákonného znaku „cizí věc“ se použije § 134 tr. zákoníku, podle něhož se ustanovení o věcech vztahují i na živá zvířata. Ustanovení § 494 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se zde neuplatní, neboť § 134 tr. zákoníku s ním není v kolizi, poněvadž neztotožňuje věc v právním smyslu a živé zvíře, ale pouze stanoví, že příslušná ustanovení trestního zákoníku je nutno vztáhnout i na živá zvířata.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1014/2015, ECLI:CZ:NS:2015:6.TDO.1014.2015.1)

Nejvyšší soud rozhodl o dovoláních obviněného Ing. P. V. a nejvyššího státního zástupce v neprospěch obviněného Ing. P. V. proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. 10 To 108/2015, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Náchodě pod sp. zn. 3 T 219/2014, tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, jakož i další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Krajskému soudu v Hradci Králové přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Dovolání obviněného odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 24. 3. 2015, sp. zn. 3 T 219/2014, byl Ing. P. V. uznán vinným přečiny zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, jichž se dopustil v podstatě tím, že dne 26. 8. 2014, v rozporu s ustanovením § 14 odst. 1 písm. e) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, na pozemku v katastrálním území H., v menší vzdálenosti než 200 metrů od nejbližší trvale obydlené nemovitosti, zastřelil psa rasy německého ovčáka, přičemž nástřel psa byl zjištěn ve vzdálenosti 123,7 m od posledního obydleného domu, a usmrčením psa způsobil P. M. škodu ve

výši 10 000 Kč. V podrobnostech popisu skutku je třeba odkázat na předmětné rozhodnutí soudu prvního stupně. Za toto jednání byl jmenovanému uložen peněžitý trest ve výměře 250 denních sazeb po 100 Kč, tedy v souhrnu 25 000 Kč, a pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání pěti měsíců. Současně byl obviněnému uložen podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku trest zákazu činnosti spočívající v zákazu činnosti výkonu funkce člena myslivecké stráže na dobu tří let.

č. 25

2. V důsledku odvolání obviněného bylo nově rozhodnuto rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové dne 21. 5. 2015, sp. zn. 10 To 108/2015, tak, že napadené rozhodnutí bylo podle § 258 odst. 1 písm. b), d) tr. ř. zrušeno a podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodnuto tak, že obviněný byl uznán vinným toliko přečinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. V rámci popisu skutku došlo oproti rozhodnutí soudu prvního stupně k doplnění, že obviněný se jednání dopustil jako myslivecká stráž, ustanovený MěÚ v B. rozhodnutím ze dne 11. 9. 2013, č. j. 14904/2013 OŽP-Hv-4, kdy jednal v rozporu s § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. Jmenovanému byl uložen peněžitý trest ve výměře 240 denních sazeb po 100 Kč, tedy v souhrnu 24 000 Kč, a pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání čtyř měsíců. Znovu mu byl uložen též trest zákazu činnosti spočívající v zákazu činnosti výkonu funkce člena myslivecké stráže na dobu tří let.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Tento rozsudek odvolacího soudu napadli dovoláními obviněný a nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného.

4. Obviněný ve svém dovolání uplatnil důvod vymezený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a namítl, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Vytkl, že nižší soudy opomenuly zabývat se jeho jednáním jako projevem krajní nouze, protože měl za to, že střílí na toulavého (bezecného) psa, který pronásledoval srnce, a hrozilo jeho stržení a zadávení. V důsledku těchto okolností tak byly naplněny podmínky subsidiarity a proporcionality, neboť nebezpečí nebylo možno v danou chvíli odvrátit jiným způsobem, přičemž byla doložena také hodnota srnce (15 900 Kč podle ceníku v roce 2010, byť lze připočíst rovněž chovnost srnce či očekávanou trofej), kterou je třeba porovnávat s hodnotou psa, ať již toulavého, a pokud ne, pak takového, jehož cena je dána prodejními možnostmi, a nikoli náklady na nákup šteněte a jeho následný chov. V daném případě také nemá vliv vzdálenost, na kterou došlo k nástřelu psa, ani fakt, že se jednalo o ovčácké plemeno. Soudy porušily při hodnocení důkazů princip presumpce nevinny, pokud ztotožnily místo

č. 25

nástřelu s místem nálezu první barvy, když je třeba vzít v potaz, že zvíře s delší srstí může začít barvit (krváčet) ve vzdálenosti až několika set metrů od nástřelu. Obviněnému tak nemůže být pro shora uvedené přičítáno úmyslné zavinění, ale toliko zavinění nedbalostní, které pro jeho trestnost nepřichází v úvahu. Rovněž by tak nepřipadalo v úvahu posouzení jednání v intencích zákona o přestupcích. Obviněný argumentoval tím, že usmrcení toulavého psa není výkonem práva myslivosti, ale pakliže zákon k tomuto mysliveckou stráž opravňuje, činí tak z důvodu ochrany myslivosti. Při naplnění podmínek uvedených v § 14 odst. 1 písm. e) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon č. 449/2001 Sb.“), se jedná o oprávněné použití zbraně ze strany myslivecké stráže. Naopak při naplnění podmínek jednání v krajní nouzi tak může činit každý občan, přičemž není limitován omezeními v § 14 odst. 1 písm. e) zákona č. 449/1991 Sb., tedy rasou psa či vzdáleností nejbližšího obydlí. Stejně tak došlo k pochybení při posouzení povinnosti obviněného coby myslivecké stráže stran ohlášení usmrcení psa, která se spojuje s mysliveckým hospodářem, jímž byl rovněž obviněný. Státnímu orgánu není třeba hlásit ničeho a rovněž nedošlo k porušení povinnosti vůči majiteli psa, který ho sám našel. Obviněný měl rovněž za to, že výklad odvolacího soudu ohledně přečinu poškození cizí věci, došlo-li k vypuštění dané kvalifikace s odůvodněním, že živé zvíře není věcí, je mylný. Připomněl, že úmyslem zákonodárce jistě nebylo oslabit ochranu zvířat či jejich vlastníků. Závěrem proto dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové a poté aby sám podle § 265m tr. ř. z důvodu uvedeného v § 226 písm. b) tr. ř. obviněného zprostil obžaloby

5. Dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v neprospěch obviněného podal i nejvyšší státní zástupce. Ten předně považoval závěr o vině obviněného přečinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku za správný, řádně prokázany a odůvodněný. Namítl však chybný postup odvolacího soudu v případě vypuštění právní kvalifikace sbíhající se trestné činnosti v podobě přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku. Pokud odvolací soud odůvodnil svůj závěr tím, že podle nyní účinného § 494 zákona č. 86/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), není zvíře věcí, namítl, že nerefléktuje stávající právní úpravu § 134 tr. zákoníku, která uvádí, že ustanovení o věcech se vztahují i na živá zvířata, jakož i ustálenou judikaturu, které nejsou ve vztahu k o. z. v kolizi. Vzhledem k výši škody ve výši 10 000 Kč, která byla v rámci dokazování zjištěna, bylo třeba, aby též odvolací soud vyhodnotil protiprávní jednání obviněného jako přečin poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku. Dovolatel proto navrhl, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno a věc vrácena Krajskému soudu v Hradci Králové k novému projednání a rozhodnutí.

III. Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání jsou přípustná [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř.], byla podána osobami oprávněnými [§ 265d odst. 1 písm. a), b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a splňují obsahové náležitosti, ať již obecné (§ 53 odst. 3 tr. ř.), či specificky vyžadované pro tento mimořádný opravný prostředek (§ 265f odst. 1 tr. ř.).

7. Jelikož dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda vznesené námitky naplňují dovolateli uplatněný zákonem stanovený dovolací důvod, jehož existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

8. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. vychází z předpokladu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V mezích tohoto dovolacího důvodu je pak možno namítat, že skutek zjištěný soudem byl nesprávně kvalifikován jako trestný čin, třebaže o tento nejde, anebo sice jde o trestný čin, ale jeho právní kvalifikace neodpovídá tomu, jak byl skutek ve skutkové větě výroku o vině popsán. Z těchto skutečností pak vyplývá, že Nejvyšší soud se nemůže odchýlit od skutkového zjištění, které bylo provedeno v předcházejících řízeních, a protože není oprávněn v rámci dovolacího řízení jakýmkoliv způsobem nahrazovat činnost nalézacího soudu, je takto zjištěným skutkovým stavem vázán (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. II. ÚS 760/02, ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03). Povahu právně relevantních námitek nemohou tedy mít námitky, které směřují do oblasti skutkového zjištění, hodnocení důkazů či takové námitky, kterými dovolatel vytýká soudu neúplnost provedení dokazování. Ke shora uvedenému je dále vhodné uvést, že závěr obsažený ve výroku o vině je výsledkem určitého procesu. Tento proces primárně spadá do pravomoci nalézacího soudu a v jeho průběhu soudy musí nejprve zákonným způsobem provést důkazy, tyto pak hodnotit podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu a výsledkem této činnosti je zjištění skutkového stavu věci. Nejvyššímu soudu tedy v rámci dovolacího řízení nepřísluší hodnotit správnost a úplnost zjištěného skutkového stavu věci podle § 2 odst. 5 tr. ř. ani přezkoumávat úplnost provedení dokazování či se zabývat otázkou hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. Námitky týkající se skutkového zjištění, tj. hodnocení důkazů, neúplnosti dokazování apod., nemají povahu právně relevantních námitek.

IV. Důvodnost dovolání

č. 25

9. Pokud se jedná o námitky obviněného, je nutno konstatovat, že tyto jsou obsahově shodné s námitkami, se kterými se již musely v rámci jeho obhajoby vypořádat soudy nižších stupňů, což je také patrné z odůvodnění jejich rozhodnutí. Podle názoru Nejvyššího soudu byl v předmětné trestní věci na základě provedeného dokazování náležitým způsobem vyargumentován závěr o vině obviněného trestnou činností uvedenou ve výrokové části rozsudku Okresního soudu v Náchodě. Jak již bylo konstatováno výše, Nejvyššímu soudu v rámci dovolacího řízení nepřísluší hodnotit správnost a úplnost zjištěného skutkového stavu věci podle § 2 odst. 5 tr. ř. ani přezkoumávání úplnosti provedeného dokazování či se zabývat otázkou hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. Námitky týkající se skutkového zjištění, tj. hodnocení důkazů, neúplnosti dokazování apod., nemají povahu právně relevantních námitek. Soudy prvního a druhého stupně tak věnovaly dostatečnou pozornost otázce jednání obviněného z hlediska místa, odkud střílel na psa, a vzdálenosti tohoto místa od nejbližšího obydlí. V daném kontextu pak uzavřely, že místo tzv. nástřelu psa se nacházelo 123,7 m od posledního obydleného domu. Obviněný byl příslušným správním orgánem přitom ustanoven mysliveckou stráží pro působnost honitby H. Proto byl povinen chovat se v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 449/2001 Sb. Zde je nutno připomenout § 14 odst. 1 písm. e) tohoto zákona, podle něhož je myslivecká stráž oprávněna usmrcovat v honitbě toulavé psy, kteří mimo vliv svého vedoucího ve vzdálenosti větší než 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení pronásledují zvěř; pokud je tato nemovitost umístěna na oploceném pozemku, počítá se vzdálenost od jeho oplocení. Toto oprávnění se nevztahuje na psy ovčáckých a loveckých plemen, na psy slepecké, zdravotnické, záchranářské a služební. Dále je oprávněna usmrcovat kočky potulující se v honitbě ve vzdálenosti větší než 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení; pokud je tato nemovitost umístěna na oploceném pozemku, počítá se vzdálenost od jeho oplocení. Pokud nižší soudy dospěly k závěru, že došlo k postřelení psa v místě, které odpovídá nejen nálezu barvy (krve), ale též stříže (chomáče chlupů), což odpovídá také protokolu z ohledání na místě, který byl sepsán zástupcem městského úřadu svědkem H., pak je třeba se plně ztotožnit s názorem nalézacího soudu, že obviněný svým jednáním coby úřední osoba [podle § 127 odst. 1 písm. i) tr. zákoníku] vykonával svou pravomoc způsobem odporujícím zákonu, tedy zákonu č. 449/2001 Sb., konkrétně § 14 odst. 1 písm. e) tohoto zákona, neboť zastřelil psa ovčáckého plemene ve vzdálenosti menší než 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení. Obviněný rovněž musel brát v potaz, že se již šelo, což sám připustil, a za takové situace si musel být vědom rizika, které podstupuje střelbou na psa. Za takových okolností musel být s následky svého činu minimálně srozuměn (k tomu srov.

přiměřeně rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 1983, sp. zn. 1 Tz 18/1983, uveřejněné pod č. 27/1984 Sb. rozh. tr.). Za této situace se proto dovolací soud plně ztotožnil s právní kvalifikací skutku jako přečinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Vyjádření dovolatele, že jednal v krajní nouzi, nelze za této situace akceptovat.

10. Odlišné stanovisko však dovolací soud zaujal k názoru krajského soudu, že čin nevykazuje také znaky přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, v důsledku čehož došlo k vypuštění této právní kvalifikace. V daném ohledu se Nejvyšší soud plně ztotožňuje s dovoláním nejvyššího státního zástupce, jakož i s argumentací obsaženou v rozhodnutí nalézacího soudu. Uvedeného přečinu se dopustí ten, kdo zničí cizí věc, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozhodnutí uvedl, že vzhledem ke změně právního posouzení zvířete podle § 494 o. z. není toto již věcí. Tento právní názor neobstojí.

11. Podle § 494 o. z. živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze. Výklad zákonných znaků přečinu poškození cizí věci odvolacího soudu, opírající se údajně o toto znění, nelze přijmout, poněvadž by ve svých důsledcích mohl vést až k takovým paradoxům, jako je možnost postihu přečinu krádeže, pokud by jejím předmětem bylo zvíře, jak přílehavě poznamenal nejvyšší státní zástupce. Zde nutno naopak souhlasit s názorem nejvyššího státního zástupce, že z hlediska skutkové podstaty přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku se věcí rozumí i živá zvířata. Při výkladu tohoto zákonného znaku je třeba použít § 134 tr. zákoníku, podle něhož se ustanovení o věcech vztahují i na živá zvířata. Ustanovení § 134 tr. zákoníku zde není v žádné kolizi s § 494 o. z., neboť nezotožňuje věc v právním smyslu a živé zvíře, ale pouze stanoví, že příslušná ustanovení trestního zákoníku je nutno vztáhnout i na živá zvířata. I komentářová literatura zdůrazňuje, že živá zvířata nejsou věcmi v právním smyslu. Zvíře je živý tvor, který stejně jako člověk může pociťovat bolest a utrpení, je proto namísto jeho právní režim podrobit zvláštní úpravě, která zajišťuje jeho ochranu v souladu se zásadami humanity, a to v případě potřeby i proti vlastníkovu (k tomu srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1400).

12. Vzhledem k výše uvedenému, jakož i tomu, že námitky učiněné obviněným a nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněného se neprolínají a představují individuální argumentaci dovolatelů, Nejvyšší soud o nich rozhodl dvěma různými způsoby, a to jednak v podobě odmítnutí dovolání obviněného v intencích § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť toto je zjevně neopodstatněné. Na druhé straně pak k dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. 10

To 108/2015, jakož i další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a přikázal tomuto soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. V rámci nového projednání bude třeba, aby krajský soud své rozhodnutí založil na posouzení zviřete (psa) v mezích platných právních norem trestního práva, jakož i stávající judikatury (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 4 Tdo 489/2013).

č. 25

Č. 26

Padělání a pozměnění peněz, Příčetnost
§ 233 odst. 2 tr. zákoníku, § 26 tr. zákoníku

č. 26

V ustanovení § 233 odst. 2 tr. zákoníku jsou vymezeny dvě samostatné skutkové podstaty trestného činu padělání a pozměnění peněz, které se vzájemně liší, pokud jde o trestněprávní postižitelné jednání. Pachatel tohoto trestného činu může svým jednáním v určitém časovém úseku naplnit znaky obou uvedených základních skutkových podstat. Jestliže však udá padělané nebo pozměněné peníze jako pravé poté, co sám tyto padělky vyhotovil nebo peníze pozměnil v úmyslu dát je do oběhu, spáchá pouze trestný čin podle § 233 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku, protože tím jen uskutečňuje svůj úmysl udát je jako pravé, který pojal již dříve v okamžiku jejich výroby nebo pozměňování.

K trestní odpovědnosti za trestný čin padělání a pozměnění peněz podle § 233 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku postačuje zjištění, že jeho pachatel byl příčetný v době, kdy vyráběl padělané peníze s úmyslem udát je jako pravé, třebaže poté, co je takto udal jako pravé, byla u něj zjištěna vyšší míra ovlivnění požitými alkoholickými nápoji (např. množství 2,13 promile alkoholu v krvi). O zachování rozpoznávacích a ovládacích schopností pachatele, který vyrobil padělky peněz s úmyslem udát je jako pravé, může v takovém případě svědčit např. to, že padělal peníze poměrně sofistikovanou činností skládající se z několika po sobě jdoucích kroků, jež vyžadují značnou míru koncentrace a dovedností pachatele, že tím vyhotovil poměrně zdařilé napodobeniny bankovek, včetně některých jejich ochranných prvků, a že část z nich se mu podařilo udát do oběhu jako pravé peníze. Proto za uvedených okolností zpravidla nebude nutné vyšetření duševního stavu pachatele.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 5 Tdo 732/2015, ECLI:CZ:NS:2015:5.TDO.732.2015.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného R. P. proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 12 To 521/2014, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Benešově pod sp. zn. 2 T 161/2014.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 26

1. Obviněný R. P. byl rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 3. 11. 2014, sp. zn. 2 T 161/2014, uznán vinným zločinem padělání a pozměnění peněz podle § 233 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „tr. zákoník“), spáchaným dílem ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Za tento trestný čin byl podle § 233 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání pěti let, pro jehož výkon byl zařazen podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku do věznice s ostrahou. Současně byl obviněnému uložen podle § 70 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku i trest propadnutí věci. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. soud prvního stupně zavázal obviněného k povinnosti nahradit poškozené D. G. škodu ve výši 500 Kč a poškozenému L. P. škodu ve výši 1 000 Kč.

2. Obviněný spáchal shora uvedený zločin podle skutkových zjištění soudu prvního stupně tím, že v době od 5. 3. 2014 do 23. 3. 2014 v M., okr. B., v hotelu Č. S., kde byl ubytován, vyrobil za použití multifunkčního zařízení EPSON EXPRESSION HOME XP-102, které si za tímto účelem zakoupil, v úmyslu udat je jako pravé nejméně 6 kusů padělků bankovek české měny nominální hodnoty 500 Kč, nejméně 1 kus padělku české měny nominální hodnoty 1 000 Kč, nejméně 2 kusy padělků české měny nominální hodnoty 100 Kč a dále nejméně 2 kusy padělků české měny nominální hodnoty 100 Kč jiného sériového čísla, a to tím způsobem, že vždy u každého padělku vyhotovil zvlášť lícní a rubovou stranu a před jejich slepením v jeden celek na vnitřní straně napodobil ochranné prvky, přičemž nejméně 3 kusy padělků nominální hodnoty 500 Kč dne 24. 3. 2014 v blíže nezjištěné době, nejpozději však do 16:00 hod., udal jako pravé při směně za bankovky nižších nominálních hodnot obsluze baru S. A. v T., a to D. G., která 2 kusy těchto padělků následně předala v rámci vyplacení výhry L. P.

3. Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podali obviněný a v jeho prospěch i státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Benešově odvolání, o kterých rozhodl Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 12 To 521/2014. Odvolací soud z podnětu odvolání státního zástupce, které shledal důvodným, podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. zrušil napadený rozsudek v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného uznal vinným zločinem padělání a pozměnění peněz podle § 233 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku, spáchaným dílem ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, a uložil mu stejný trest jako soud prvního stupně. Odvolací soud také shodně jako soud prvního stupně znovu rozhodl o povinnosti obviněného k náhradě škody. Odvolání, které podal obviněný R. P., odvolací soud podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

II. Dovolání a vyjádření k němu

4. Citovaný rozsudek Krajského soudu v Praze napadl obviněný prostřednictvím svého obhájce dovoláním, které opřel o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. V případě druhého z nich pak obviněný zvolil alternativu, kterou lze namítat, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

5. Obviněný spatřuje naplnění obou citovaných dovolacích důvodů s odkazem na některá rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu v tzv. extrémním nesouladu mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením skutku, protože soudy nižších stupňů podle jeho názoru rezignovaly na řádné objasnění skutkového stavu věci a přehlížely důkazy svědčící ve prospěch obviněného, čímž měly porušit § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Jak dále obviněný zdůraznil, v důsledku tohoto vadného postupu soudů byl uznán vinným i za výrobu padělaných bankovek, které však fakticky vyrobil svědek P. J. Ten se podle obviněného podílel na trestné činnosti i tím, že obstaral potřebný materiál, včetně tiskárny. Jmenovaný svědek sice popřel spoluúčast na trestné činnosti, ale obviněný vyjádřil přesvědčení, že kdyby soudy vyslechly zaměstnance hotelu Č. S. a provedly důkaz krátkými textovými zprávami uloženými v mobilním telefonu obviněného, zjistily by nevěrohodnost tohoto svědka. Podle názoru obviněného byla postupem soudů nižších stupňů porušena jeho ústavně zaručená práva natolik významně, že je na místě učinit výjimku a zabývat se v dovolacím řízení nejen právním posouzením skutku, ale i samotnou skutkovou stránkou věci.

6. Obviněný vytkl odvolacímu soudu i soudu prvního stupně, že neřešily otázku jeho přičetnosti v době spáchání činu, přestože věděly o požívání návykových látek obviněným, konkrétně alkoholu a analgetik, ve větším množství. Na podporu tohoto svého tvrzení obviněný poukázal na výsledek dechové zkoušky, která byla provedena bezprostředně po jeho zadržení. Jak z ní vyplynulo, obviněný měl v krvi 2,13 promile alkoholu, což odpovídá stavu těžké opilosti. Soudy se s ohledem na tento důkaz měly podle obviněného zabývat tím, jak požitý alkohol ovlivnil jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti, a měly vyhovět návrhu obhájce na přibrání znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie. V souvislosti s argumentací odvolacího soudu, podle něhož jde o nadbytečný důkaz, protože obviněný byl znalecky zkoumán v předchozím trestním řízení a byl shledán příčetným, pak obviněný zdůraznil, že jednak nebyl v dřívějším trestním řízení znalecky zkoumán a jednak výsledek znaleckého zkoumání v jiné trestní věci nemá žádnou důkazní hodnotu ve vztahu k nyní posuzovanému skutku. K tomu, jak často a v jakém množství požíval alkohol, obviněný znovu navrhl vyslechnout za-

městnance hotelu, kde v době spáchání činu bydlel. Pokud jde o výpovědi svědků P. J. a D. G., podle nichž obviněný nejevil známky opilosti, prvně jmenovaného svědka považuje obviněný za nevěrohodného a druhá svědkyně se vyjadřovala k chování obviněného dne 24. 3. 2014, ovšem skutek je časově vymezen od 5. 3. 2014 do 24. 3. 2014. Obviněný označil za vadný napadený rozsudek také z toho důvodu, že z něj nelze zjistit, k jakému okamžiku soudy posuzovaly příčetnost obviněného.

7. V návaznosti na námitku ohledně chybějící příčetnosti jako podmínky trestní odpovědnosti obviněný uplatnil též výhradu přímo vůči právní kvalifikaci skutku. Podle něj totiž měl být skutek správně posouzen jako trestný čin opilství ve smyslu § 360 odst. 1 tr. zákoníku. Jak dále obviněný připomněl, k padělání bankovek byl dohnán svou nepříznivou sociální a životní situací. K tomu obviněný popsal své propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a následující kontakty se svědky S. S. a P. J., kteří mu slibovali pomoc, ale fakticky mu ji neposkytli. Naopak svědek P. J. ho vehnal do finančních problémů, protože mu neplatil za práci, kterou pro něj obviněný vykonával.

8. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl Nejvyššímu soudu, aby zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Praze a věc vrátil odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí, případně aby zrušil i předcházející rozsudek Okresního soudu v Benešově a věc přikázal k novému projednání a rozhodnutí tomuto soudu.

9. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství sdělila, že po seznámení s obsahem podaného dovolání se k němu nebude věcně vyjadřovat s ohledem na povahu uplatněných námitek.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl k závěru, že jen část námitek obviněného odpovídá uplatněným dovolacím důvodům, ale i tyto námitky jsou neopodstatněné.

11. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., o který obviněný fakticky opřel své dovolání, je dán tehdy, když napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. K jeho výkladu Nejvyšší soud připomíná, že je dán v těch případech, když skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin se jedná. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, které lze

dovodit pouze za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo.

IV. Důvodnost dovolání

č. 26

12. Za námitku odpovídající uplatněným dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. lze proto s jistotou mírou tolerance považovat jen tvrzení obviněného, podle něhož spáchaný skutek měl být posouzen jako trestný čin opilství podle § 360 odst. 1 tr. zákoníku. Obviněný se totiž domáhá takového právního posouzení skutku zčásti i na základě jiných skutkových okolností než těch, k nimž dospěly soudy nižších stupňů po řádně provedeném dokazování. Podle přesvědčení obviněného totiž zmíněná jiná právní kvalifikace skutku přichází v úvahu z toho důvodu, že se požitím analgetik a alkoholu přivedl do stavu nepřičetnosti, zatímco soudy nižších stupňů dospěly k závěru, podle kterého v době spáchání činu byly rozpoznávací a ovládací schopnosti obviněného zachovány.

13. Nejvyšší soud k tomu pokládá za nutné připomenout, že otázka nepřičetnosti je otázkou právní a její posouzení náleží orgánům činným v trestním řízení, tj. v konečném důsledku soudu, a to na základě skutečností vyplývajících z provedených důkazů. Znalecký důkaz z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, je pak jen jedním z podkladů pro vytvoření soudcovského přesvědčení o otázce přičetnosti a musí být hodnocen v souvislosti se všemi ostatními zjištěnými skutečnostmi, které jsou z tohoto hlediska relevantní (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 17/1979 Sb. rozh. tr.).

14. V naznačených souvislostech je na místě odkázat i na rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 1985, sp. zn. 7 Tz 44/84 (publikovaný pod č. 12 v Bulletinu bývalého Nejvyššího soudu ČSR č. 1/1986). Podle něj sklony obviněného k požívání alkoholu, pro které se opakovaně dostává do konfliktních situací, ani okolnost, že obviněný se opakovaně dopouští stejných trestných činů, samy o sobě nejsou důvodem k vyšetření duševního stavu obviněného podle § 116 tr. ř., pokud z provedených důkazů nevyplývá možnost existence duševní poruchy obviněného, která by mohla mít vliv na jeho rozpoznávací nebo ovládací schopnosti v době činu.

15. V nyní posuzované trestní věci nic nenasvědčovalo takovému závěru o omezení či vyloučení rozpoznávacích nebo ovládacích schopností, přestože obviněný R. P. tvrdí opak. Jak správně zdůraznil odvolací soud, padělání peněz je poměrně sofistikovanou činností, skládající se z několika po sobě jdoucích kroků, které vyžadují značnou míru koncentrace a dovedností pachatele. Ze skutkových zjištění soudu prvního stupně se podává, že obviněný vyhotovil poměrně zdařilé napodobeniny bankovek, o čemž svědčí jak odborné vyjádření České národní banky (to označilo 8 kusů padělků stupněm nebezpečnosti 3, tedy jako zdařilé),

č. 26

tak skutečnost, že obviněnému se velmi snadno podařilo udat některé z padělků jako pravé peníze v baru a herně. Při výrobě padělaných peněz tak musel být obviněný velmi soustředěný a jeho jemná motorika nemohla být narušena, jak tomu bývá u těžké opilosti. Nejlépe o tom vypovídá fakt, že obviněný opatřil všechny padělané peníze napodobeninami ochranných prvků, tedy vodoznakem a ochranným okénkovým proužkem, a na lící stranu padělané bankovky v nominální hodnotě 1 000 Kč nanesl zlatavý třpytivý efekt na poměrně nepatrný lipový list, což vyžadovalo koncentraci a pevnou ruku. Tato zjištění již sama o sobě vylučují možnost, aby se obviněný v době, kdy vyráběl padělané peníze s úmyslem udát je později jako pravé, nacházel ve stavu nepřičetnosti. Soudy nižších stupňů navíc správně poukázaly na výpověď svědka P. J., podle které tento svědek nikdy neviděl obviněného opilého v rozhodné době, a také na výpověď svědkyně D. G., která obviněného obsluhovala v den, kdy padělané peníze udal jako pravé. Jak tato svědkyně výslovně uvedla, obviněný nejevil známky opilosti, povídal si s ní a byl orientovaný i vnímavý. Svědkyně si pak promítla kamerový záznam a z něj zjistila, že obviněný měl v baru s sebou dvě peněženky a záměrně platil z jedné z nich pravou bankovkou a z druhé bankovkou padělanou. Toto promyšlené udávání padělaných peněz také svědčí pro správnost závěrů soudů nižších stupňů, podle nichž rozpoznávací a ovládací schopnosti obviněného byly v době spáchání činu zachovány. Samotná okolnost, že podle orientační dechové zkoušky měl obviněný v okamžiku zadržení policií 2,13 promile alkoholu v krvi, není pro věc nijak podstatná, protože obviněný vyráběl padělané peníze podle svého doznání od 5. 3. do 23. 3. 2014 a udával je dne 24. 3. 2014 postupně, přičemž zadržen byl až po udání posledního padělku.

16. Nejvyšší soud dále připomíná, že v § 233 odst. 2 tr. zákoníku jsou vymezeny dvě samostatné skutkové podstaty trestného činu padělání a pozměnění peněz, které se vzájemně liší, pokud jde o trestněprávně postižitelné jednání. Podstatou trestného činu podle § 233 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku je samotné padělání a pozměnění peněz, zatímco trestný čin podle § 233 odst. 2 alinea 2 tr. zákoníku spočívá v uvádění takových padělaných nebo pozměněných peněz do oběhu, a to jako peněz pravých. Pachatel trestného činu padělání a pozměnění peněz může svým jednáním v určitém časovém úseku naplnit znaky obou těchto základních skutkových podstat podle § 233 odst. 2 tr. zákoníku. Jestliže však udá padělané nebo pozměněné peníze jako pravé poté, co sám tyto padělky vyhotovil nebo peníze pozměnil v úmyslu dát je do oběhu, spáchá pouze trestný čin podle § 233 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku, protože tím jen uskutečňuje svůj úmysl udát je jako pravé, který pojal již dříve v okamžiku jejich výroby nebo pozměňování.

17. Obviněný R. P. byl rozsudkem odvolacího soudu uznán vinným zločinem padělání a pozměnění peněz podle § 233 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku, spáchaným dílem ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku (ve vztahu k penězům, které byly ve fázi určité rozpracovanosti nalezeny u obviněného při domovní pro-

hlídce). Pro jeho trestní odpovědnost za uvedený zločin tedy postačuje zjištění, že byl příčetný v okamžiku, kdy vyráběl padělané peníze s úmyslem udat je jako pravé.

18. Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že z rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 11. 2012, sp. zn. 5 T 56/2012, kterým argumentoval odvolací soud v souvislosti s odmítnutím návrhu obhajoby na doplnění dokazování znaleckým posudkem ke zkoumání duševního stavu obviněného v době činu, skutečně nevyplývá, že by obviněný byl v předchozí trestní věci podroben znaleckému psychiatrickému zkoumání. Nicméně tato skutečnost a jistá argumentační nepřesnost odvolacího soudu nemůže nic změnit na správnosti skutkových a právních závěrů, které soudy učinily. Jak navíc vyplynulo z citovaného rozsudku, obviněný byl již dříve stíhán za padělání peněz, a zvolil tehdy stejnou obhajobu jako v nyní posuzované věci.

19. Zbývající námitky obviněného, které se týkají podílu svědka P. J. na trestné činnosti obviněného a hodnocení věrohodnosti tohoto svědka, pak neodpovídají uplatněným dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. ani jinému ze zbývajících důvodů dovolání taxativně stanovených zákonem v § 265b odst. 1 tr. ř. Obviněný jejich prostřednictvím pouze předkládá Nejvyššímu soudu vlastní verzi skutkového děje a domáhá se toho, aby byl uznán vinným z výroby nižšího počtu padělaných peněz a aby společně s ním byl trestně stíhán také P. J., který měl v této trestní věci postavení svědka. Všemi zmíněnými námitkami se řádně zabývaly soudy nižších stupňů, protože totožné výhrady byly součástí obhajoby obviněného v průběhu celého dosavadního trestního řízení. Pokud obviněný úvodem svého dovolání namítl existenci tzv. extrémního nesouladu mezi učiněnými skutkovými zjištěními a provedenými důkazy (byť ho nepřesně označil jako extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci), Nejvyšší soud pouze připomíná, že jde o pojem, který používá Ústavní soud k odůvodnění své rozhodovací praxe, když ve výjimečných případech zasahuje na podkladě ústavních stížností do pravomocných rozhodnutí obecných soudů. Nejde tedy o žádný z dovolacích důvodů. Navíc Nejvyšší soud v případě obviněného ani neshledal jakýkoli vadný postup soudů nižších stupňů, ať již v průběhu dokazování, nebo v rámci právního posuzování skutku. Soudy přesvědčivě a logicky vysvětlily, proč pokládají svědka P. J. za věrohodného, a vypořádaly se i s obhajobou obviněného, podle níž byl údajně donucen k trestné činnosti tíživou životní situací, na které nenesl vinu. Neopomněly se zabývat ani tím, z jakého důvodu nevyhověly návrhu obviněného na doplnění dokazování (viz rozsudek soudu prvního stupně na s. 6 a 7 a rozsudek odvolacího soudu na s. 7).

20. Ze všech shora rozvedených důvodů Nejvyšší soud, aniž by přezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozsudku a správnost řízení mu předcházejícího, rozhodl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. o odmítnutí dovolání, které podal obviněný R. P.

Č. 27

č. 27

Výtržnictví

§ 358 odst. 1 tr. zákoníku

Zákonný znak „napadení jiného“ u přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku představuje nejen jakýkoliv fyzický útok proti tělesné integritě osoby, ale i vulgární slovní výpady proti jinému apod. Uvedený znak může být proto naplněn i tehdy, nezanechal-li fyzický útok pachatele na těle poškozeného buď žádný, anebo jen nevýznamné zranění, které není ublížením na zdraví podle § 122 odst. 1 tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1449/2015, ECLI:CZ:NS:2016:8.TDO.1449.2015.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného L. T. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 6 To 225/2015, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 6 pod sp. zn. 2 T 96/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 2 T 96/2014, byl obviněný L. T. uznán vinným přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jehož se dopustil skutkem popsáním tak, že dne 28. 6. 2014 v době od 22:35 hod. do 22:43 hod. v P.–S., v autobusu MHD, v němž cestovali nejméně 4 cestující, po nastoupení do autobusu předními dveřmi otevřel dveře u kabiny řidiče a za současného použití vulgárních nadávek řidiče autobusu, poškozeného O. H., opakovaně udeřil pěstí do hlavy, zadní části krku a pravého ramene, přičemž poškozený neutrpěl žádná zranění, a tohoto jednání se dopustil přesto, že byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 3. 7. 2013, sp. zn. 2 T 66/2013, který nabyl právní moci ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. 5 To 255/2013, uznán vinným přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání dvou měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání jednoho roku.

2. Za tento přečin byl obviněný podle § 358 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen podle § 62 odst. 1 a § 63 odst. 1 tr. zákoníku k trestu obecně prospěšných prací ve výměře dvě stě hodin. Rozhodnuto bylo též o náhradě škody.

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 6 To 225/2015, odvolání obviněného podané proti shora citovanému rozsudku soudu prvního stupně jako nedůvodné podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 27

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. dovolání, v němž vytkl, že jednání popsané ve skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně nenaplnuje skutkovou podstatu trestného činu výtržnictví, o trestný čin se vůbec nejedná a jednání mělo být posouzeno nanejvýš jako přestupek. Tento závěr opíral o názor Nejvyššího soudu vyslovený v rozhodnutí č. 40/1977 Sb. rozh. tr., že ne každé napadení, i když k němu dojde na místě veřejnosti přístupném, musí naplňovat skutkovou podstatu přečinu výtržnictví. Má za to, že citované rozhodnutí na čin jemu kladený za vinu dopadá, protože nedosahuje takové intenzity, aby dosáhl znaků uvedeného přečinu. Za tímto účelem měly soudy v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu při posuzování formálních znaků trestného činu výtržnictví rovněž hodnotit, za jakých okolností byl čin spáchán a jaká byla pohutka obviněného, zda např. nebyl vyprovokován a nevybočil jen z mezí normální reakce. V projednávané věci obviněný považoval za nesprávné, pokud soudy nezkoumaly, že čin spáchal v reakci na předchozí jednání poškozeného, který konflikt sám vyprovokoval tím, že ho slovy „vypadni“ vyhazoval z autobusu. Soudy se dostatečně nevypořádaly ani s dalšími okolnostmi pro uvedenou právní kvalifikaci důležitými, zejména s tím, že obviněný jednání sám zanechal a posadil se za kabinu řidiče a že u poškozeného nedošlo k žádným následkům. Obviněný z uvedeného dovodil, že skutek, jehož se dopustil, nedosáhl potřebného stupně společenské škodlivosti, a proto jeho posouzením jako přečinu výtržnictví došlo k porušení zásady subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio*, neboť soudy řádně nevážíly, že jde o bagatelní případ, v němž by plně postačovalo uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, tj. přestupkového zákona.

5. Ačkoli si je obviněný vědom omezené možnosti zásahu do skutkových zjištění v rámci dovolacího řízení, je přesvědčen, že v jeho případě je dán extrémní nesoulad mezi učiněnými skutkovými zjištěními a provedenými důkazy a následně též právními závěry soudů obou stupňů. K namítanému extrémnímu nesouladu podle něj došlo v důsledku nesprávného hodnocení důkazů, a to znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství a forenzní traumatologie, znalce MUDr. M. B., Ph.D., a lékařské zprávy pohotovostní a úrazové ambulance ÚVN P. – S. ze dne 28. 6. 2014. Pokud by byly tyto důkazy správně zhodnoceny a ve vzájemné souvislosti s nimi posouzeny i výpovědi poškozeného a svědků,

nemohlo by být učiněno popsané skutkové zjištění, neboť objektivně není možné, aby došlo k útoku ve skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně popsáním způsobem. Poškozený neutrpěl žádná poranění, když obtíže poškozeného byly podle znalce vyvolány chronickými degenerativními změnami. Při správném hodnocení znaleckého posudku z oboru zdravotnictví i ostatních důkazů ve vzájemných souvislostech by soudy musely mít vážné pochybnosti o věrohodnosti výpovědi poškozeného, který uváděl, že byl brutálně napaden, avšak viditelně poraněn nebyl, jakož i o věrohodnosti svědků M. F. a K. H., kteří ze svých pozic v autobuse nemohli do kabiny řidiče vidět. Pokud by soudy tyto důkazy řádně hodnotily, měly dospět k závěru, že po řidiči, který sám otevřel dveře kabiny, pouze natáhl sevřenou rukou, ale „nezkřivil mu ani vlas“, a tudíž, že k fyzickému napadení poškozeného obviněným nedošlo.

6. Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 6 To 225/2015, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 2 T 96/2014, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 6, aby věc znovu projednal a rozhodl.

7. Nejvyšší státní zastupitelství, jemuž byl opis dovolání obviněného v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. zaslán a dne 14. 10. 2015 doručen k vyjádření, Nejvyššímu soudu sdělilo, že se k němu po seznámení s jeho obsahem a vzhledem k povaze uplatněných námitek nebude věcně vyjadřovat.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Při splnění těchto náležitostí dále posuzoval, zda dovolání bylo opřeno o takové výhrady, které obsahově dopadají na uplatněné dovolací důvody, neboť jen na podkladě dovolání relevantně opřeného o některý ze zákonných dovolacích důvodů vymezených v § 265b tr. ř. lze napadená rozhodnutí a řízení jim předcházející podrobit věcnému přezkoumání.

9. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. lze použít, bylo-li rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 v písm. a) až k) tr. ř. Se zřetelem na obsah podaného dovolání a rovněž proto, že odvolací soud odvolání obviněného přezkoumal z hledisek § 254 tr. ř., je zřejmé, že dovolatel tento důvod použil v jeho druhé alternativě. Tomu

nasvědčuje i obviněným současně uplatněný další důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle něhož lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Zákon tak vymezil, že prostřednictvím tohoto dovolacího důvodu lze dovoláním vytýkat výlučně vady právní, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným.

10. Vady spočívající v nesprávném procesním postupu, především při provádění a hodnocení důkazů, tj. v nedodržení podmínek a zásad stanovených ustanovením § 2 odst. 5, 6 tr. ř., nelze prostřednictvím uvedeného, ale ani žádného jiného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1, 2 tr. ř. uplatnit, protože přezkum skutkového stavu není zákonem v rámci dovolacího řízení v žádném z dovolacích důvodů výslovně vymezen [srov. dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř.]. Podkladem pro posouzení správnosti právních otázek Nejvyšším soudem na podkladě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je skutkový stav zjištěný soudy prvního, případně druhého stupně. Nejvyšší soud tato skutková zjištění nemůže změnit, a to ani na základě případného doplnění dokazování, ani v závislosti na jiném hodnocení v předcházejícím řízení provedených důkazů (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2003, sp. zn. IV. ÚS 564/02, či usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03).

11. Z podstaty § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., již je přezkoumání hmotněprávních otázek ve vztahu ke konkrétnímu trestnému činu, vyplývá, že v rámci řízení o dovolání zásadně nelze přezkoumávat správnost a úplnost skutkových zjištění a Nejvyšší soud musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen ve výroku odsuzujícího rozsudku. I přes tuto zásadu však není zásah Nejvyššího soudu do skutkových zjištění učiněných obecnými soudy zcela vyloučen. Může k němu však docházet pouze výjimečně v případech, kdy skutková zjištění by byla v extrémním nesouladu s právními závěry učiněnými v napadeném rozhodnutí (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2000, sp. zn. II. ÚS 215/99, dále ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94, ze dne 30. 11. 1995, sp. zn. III. ÚS 166/95, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. III. ÚS 376/03). Zásah do skutkových zjištění je dále v rámci řízení o dovolání přípustný jen tehdy, učinil-li dovolatel extrémní nesoulad předmětem svého dovolání (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2006, sp. zn. 8 Tdo 849/2006). O extrémní nesoulad mezi provedenými důkazy a učiněnými skutkovými zjištěními však jde jen za situace, že je zjištěna zjevná absence srozumitelného odůvodnění rozsudku, kardinální logické rozporu ve skutkových zjištěních a z nich vyvozených právních závěrech, opomenutí a nehodnocení stěžejních důkazů atp. (srov. například usnesení Nejvyššího soudu

ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 7 Tdo 448/2010, usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2009, sp. zn. IV. ÚS 889/09, usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 359/05, či usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. III. ÚS 376/03).

č. 27

12. Výhrady obviněného, jež na podkladě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. uplatnil proti tomu, že soudy nesprávně posoudily znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství a forenzní traumatologie, znalce MUDr. M. B., Ph.D., lékařské zprávy z ÚVN a vadně hodnotily výpovědi poškozeného i svědků, se týkaly nikoliv právních vad, jak trestní řád u uvedeného dovolacího důvodu předpokládá, ale obviněný jimi brojil proti způsobu, jakým soud hodnotil tyto provedené důkazy a z čeho dovodil svá skutková zjištění. Obviněný proto uvedený dovolací důvod v této části své argumentace pouze formálně deklaroval, neboť se fakticky domáhal odlišného způsobu hodnocení provedených důkazů, a v důsledku toho i jiných než soudy učiněných skutkových zjištění. Přestože obviněný tyto námitky podřadil pod existenci extrémního nesouladu mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci, soustředil je proti postupu soudů podle § 2 odst. 5, 6 tr. ř., v důsledku čehož obecná kritéria rozhodná pro uplatnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. jimi nenaplnil. Zpochybnění a změny skutkových závěrů soudů nižších stupňů na pozadí vlastní verze skutkového děje či okolností, za nichž k činu došlo, se prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. není možné domáhat.

13. Nejvyšší soud se zřetelem na shora zmíněné obecné principy nad rámec uvedeného dovolacího důvodu považuje za vhodné uvést, že na podkladě obsahu spisu a odůvodnění napadených rozhodnutí shledal, že v postupech soudů nedošlo k takovým pochybením v procesu dokazování, jež by bylo možné považovat za vadné či nesprávné nebo provedené mimo zákonný rámec vymezený v § 2 odst. 5, 6, § 120 či § 125 tr. ř.

14. Z odůvodnění napadených rozhodnutí je vhodné k rozsahu provedeného dokazování a způsobu, jakým zejména soud prvního stupně provedené důkazy hodnotil, uvést, že ve věci byli vyslechnuti ti, kdo vzhledem k místu a době spáchání skutku mohli k věci podat relevantní informace (vedle poškozeného soud vyslechl rovněž svědky M. F., K. H., M. P. a A. S.), přičemž v jejich výpovědích žádné významné a podstatné nedostatky či rozpory neshledal. Provedl rovněž důkaz lékařskými zprávami a znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství a forenzní traumatologie, znalce MUDr. M. B., Ph.D. Hodnocení všech provedených důkazů je v odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně dostatečné (viz strany 2 až 4 rozsudku soudu prvního stupně) a poskytuje potřebný podklad pro kontrolu správnosti skutkových zjištění, jakož i pro závěr o vině obviněného popsáním skutkem (§ 2 odst. 6 tr. ř.). Odvolací soud se s učiněnými a vysvětlenými skutkovými i právními závěry, jakož i s jim předcházejí-

cími procesními postupy, ztotožnil a uzavřel, že provedené důkazy byly náležitě zhodnoceny a přijatá rozhodnutí byla zákonným a logicky přijatelným způsobem odůvodněna, přičemž skutkový stav popsáný v rozsudku soudu prvního stupně odvolací soud označil za dostatečný a nevybočující z rámce zásad vymezených v § 2 odst. 5, 6 tr. ř. (viz stranu 2 usnesení odvolacího soudu).

15. Na základě těchto skutečností je třeba uvést, že z hlediska zjišťování skutkového stavu nelze soudům nižších stupňů vytknout žádné pochybení, které by současně zakládalo extrémní nesoulad, protože z odůvodnění napadených rozhodnutí zcela zřetelně vyplývá vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94).

16. Nejvyšší soud tím vyloučil obviněným namítaný extrémní nesoulad mezi provedenými důkazy a právním posouzením věci, a tudíž mohl na podkladě skutku, jak byl soudy zjištěn, posuzovat další námitku obviněného v dovolání uplatněnou v souladu s jím označeným důvodem, a to jeho požadavek, aby byl v činu spatřován pouze přestupek, a nikoliv přečin s argumentem, že jeho jednání nedosáhlo intenzity z hlediska zásady subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio* potřebné u přečinu podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku. Na podkladě této výhrady Nejvyšší soud posuzoval, zda je dovolání opodstatněné.

č. 27

IV.

Důvodnost dovolání

17. Přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku spáchá ten, kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí, a takový čin spáchal opětovně.

18. Soudy podle tzv. právní věty shledaly, že obviněný uvedený přečin naplnil v alternativě „dopustil se veřejně a na místě veřejnosti přístupném výtržnosti tím, že napadl jiného a spáchal takový čin opětovně“.

19. Lze poukázat na to, že soudní praxe konkretizovala pojem výtržnosti tak, že jde o jednání, které narušuje klidné soužití občanů, veřejný klid a pořádek. Výtržnost může být zaměřena proti nejrůznějším předmětům útoku (zpravidla proti lidem a majetku). Povahu výtržnosti mohou mít též některá nenásilná jednání, zejména různá jednání svévolná (srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. 7. 1975, sp. zn. 11 Tz 31/75, uveřejněný pod č. 4/1976 Sb. rozh. tr.). Pro výtržnost je typický zjevně neuctivý a neukázněný postoj pachatele k zásadám občanského soužití. Jde zpravidla o násilný nebo slovní projev takového charakteru, že hrubě uráží, vzbuzuje obavy o bezpečnost zdraví, majetku nebo

č. 27

výrazně snižuje vážnost většího počtu osob současně přítomných (srov. usnesení bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 7. 12. 1989, sp. zn. 6 Tz 37/89, uveřejněné pod č. 44/1990 Sb. rozh. tr.). Formy výtržnického jednání musí narušovat občanské soužití hrubě, to znamená ve zvýšené míře, přičemž nestačí méně závažné, běžné nebo obvyklé projevy rušení tohoto soužití (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2002, sp. zn. 7 Tdo 224/2002).

20. V § 358 odst. 1 tr. zákoníku je v příkladném výčtu („napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh organizovaného sportovního utkání, shromažďování nebo obřadu lidí“) mimo jiná výtržnická chování uvedeno výslovně i napadení jiného, čímž je dáno, že právě tuto formu jednání zákon výslovně považuje za jeden z případů závažného způsobu narušení veřejného klidu a pořádku. Napadení jiného je nejen jakýkoli fyzický útok proti tělesné bezpečnosti osoby, ale i vulgární slovní výpady proti jinému apod. U tohoto napadení není nutné, aby došlo k újmě na zdraví, a je třeba v této souvislosti zdůraznit, že uvedený znak „napadení jiného“ v rámci přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku je širším pojmem než jen způsobení újmy na zdraví ve smyslu § 146 odst. 1 tr. zákoníku apod., která je vázána na poruchu zdraví vymezenou v § 122 odst. 1 tr. zákoníku. U výtržnictví jde o pojem, který zahrnuje nejen jakýkoliv fyzický útok proti tělesné integritě jiného, ale i verbální formu napadení např. vulgárními, urážlivými výrazy a projevy (srov. přiměřeně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1407/2015). U výtržnictví může být uvedený pojem naplněn i tehdy, když byl někdo pachatelem fyzicky napaden, avšak takový útok nezanechal na jeho těle buď žádné, anebo jen nevýznamné zranění.

21. Jestliže obviněný v dovolání poukazoval na to, že výtržností není každé fyzické napadení občana, i když se jej pachatel dopustil veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném, je k této námitce obviněného třeba uvést, že pro závěr o tom, že uvedený znak přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku byl naplněn, je vždy třeba hodnotit povahu takového činu z hledisek intenzity, rysů a průběhu útoku (slovní či jiné, nebezpečnější projevy). Posoudit je třeba okolnosti, za nichž byl čin spáchán (na pracovišti, na ulici, v restauraci, na shromažďování občanů, denní doba, počet pachatelů), též i zjišťovat pohnutku činu (arogance vůči ostatním občanům, vyprovokování), zhodnotit následky (poranění osob, poškození věcí) i osobu pachatele, tj. dosavadní způsob života, povahové vlastnosti, kriminální minulost (srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. 7. 1975, sp. zn. 11 Tz 31/75, uveřejněný pod č. 4/1976 Sb. rozh. tr., a rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 12. 1976, sp. zn. 8 Tz 30/76, uveřejněný pod č. 40/1977 Sb. rozh. tr.). Posuzuje-li se čin, jenž je kladen obviněnému za vinu, je třeba připomenout, že jej obviněný spáchal zkráceně tím, že inkriminovaného dne v pozdních večerních hodinách v autobusu MHD, v němž cestovali nejméně

4 cestující, po nastoupení do autobusu otevřel dveře u kabiny řidiče a za současného použití vulgárních nadávek řidiče autobusu opakovaně udeřil pěstí do hlavy, zadní části krku a pravého ramene, v důsledku čehož poškozený neutrpěl žádná zranění, a tohoto jednání se dopustil přesto, že již dříve byl uznán vinným přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání dvou měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání jednoho roku.

22. Takto vyjádřená skutková zjištění soudy obou stupňů posuzovaly tak, že soud prvního stupně v odůvodnění svého rozsudku k naplnění zákonných znaků přečinu výtržnictví hodnotil, že k činu došlo v autobuse MHD jako na místě veřejnosti přístupném za současné přítomnosti nejméně čtyř osob, a tudíž veřejně, a že čin spočíval především ve fyzických útocích obviněného vůči poškozenému – řidiči autobusu. Teprve po zásahu osob z řad cestujících v danou chvíli v předmětném autobuse, které obviněného od řidiče odtáhly a přivolaly policii, se podařilo obviněného částečně uklidnit, avšak i poté, co se již usadil na sedadlo za řidičem, po celou dobu až do příjezdu přivolané policejní hlídky vulgárně nadával a říkal, že kdyby u sebe měl nůž, řidiče by ubodal. Údajnou pohnutkou tohoto jeho jednání byla (podle tvrzení obviněného) skutečnost, že mu řidič odjel z autobusové zastávky, ačkoli viděl, jak k ní obviněný dobíhá a snaží se předmětný spoj stihnout. Z lékařské zprávy Ústřední vojenské nemocnice v P.–S., kde byl poškozený po útoku obviněného ošetřen, vyplynulo, že utrpěl jen povrchové poranění vlasové části hlavy (viz stranu 3 rozsudku soudu prvního stupně a stranu 2 usnesení odvolacího soudu).

23. Soud prvního stupně posuzoval taktéž osobu obviněného, k němuž zjistil, že v místě bydliště má vedeno celkem 13 záznamů závadového charakteru, v minulosti byl dvakrát soudně trestán, naposledy pro přečin nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, přičemž nyní posuzované trestné činnosti se dopustil ve lhůtě podmíněného odsouzení (viz stranu 4 rozsudku soudu prvního stupně). Odvolací soud k tomu doplnil, že soud prvního stupně oproti návrhu na potrestání zcela správně a výlučně ve prospěch obviněného z popisu skutku vypustil způsobení poranění poškozenému, avšak i přesto, že mu přivodil jen bezvýznamné poranění ve vlasové části hlavy a nezpůsobil ani jinou trestněprávně významnou škodu, není vyloučeno naplnění zákonných znaků skutkové podstaty přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku. Za rozhodné rovněž jako i soud prvního stupně považoval to, že obviněný napadl poškozeného v autobuse městské hromadné dopravy nejméně před čtyřmi cestujícími, přičemž útok byl takové intenzity, že cestující proti němu sami zakročili, od poškozeného jej odtáhli a přivolali policejní hlídku. Připomenul, že obviněný ve slovním napadání poškozeného pokračoval i poté, co jej přestal napadat fyzicky a na sedadle za řidičem vyčkával příjezdu policie (viz stranu 2 usnesení soudu druhého stupně).

č. 27

24. Nejvyšší soud podle obsahu dovoláním napadených rozhodnutí shledal, že soudy obou stupňů z hlediska naplnění znaků uvedené právní kvalifikace věnovaly dostatečnou pozornost jak intenzitě průběhu útoku, tak i okolnostem, za nichž byl čin spáchán, zjišťovaly i pohnutku činu a zhodnotily rovněž následky a osobu pachatele. Okolností, která podmínila užití přísnější právní kvalifikace, byla osoba obviněného a jeho předchozí trestná činnost svědčící o správnosti použité právní kvalifikace přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku.

25. S námitkami obviněného uplatněnými v dovolání s odkazem na zásadu subsidiarity trestní represe a *ultima ratio* proto, že jde o bagatelní jednání, se nelze ze všech uvedených důvodů ztotožnit. Nejvyšší soud, který shledal, že soudy shora uvedené kritéria stanovená pro přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku dodržely a zjištěné okolnosti posuzovaly v souladu s nimi dostatečně zodpovědně, zejména s ohledem na požadovanou míru závažnosti a intenzity spáchaného činu, konstatuje, že požadavku obviněného nelze vyhovět, protože aplikace § 12 odst. 2 tr. zákoníku v návaznosti na § 13 odst. 1 tr. zákoníku připadá v úvahu zejména v případě méně závažného trestného činu, neboť podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Úvaha o tom, zda jde o čin, který s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe není trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu, se uplatní v případech, v nichž posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty. Kritérium společenské škodlivosti případu je doplněno principem *ultima ratio*, z kterého vyplývá, že trestní právo má místo pouze tam, kde jiné prostředky z hlediska ochrany práv fyzických a právnických osob jsou nedostatečné, neúčinné nebo nevhodné (srov. stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012, uveřejněné pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr.).

26. Všechna soudy učiněná skutková zjištění svědčí o tom, že chování obviněného spočívající v ranách pěstí do hlavy, krku a ramene poškozeného bylo hrubým narušením veřejného pořádku a vzbudilo u ostatních cestujících nejen nelibost, ale i odsudek mimo jiné i proto, že obviněný takto zaútočil na řidiče autobusu, který je osobou poskytující jiným službu, v jejíž realizaci mu obviněný mimo jiné i bránil. Jde přitom o osobu při výkonu své profese odpovědnou za bezpečnost přepravovaných osob a jejich majetek a není bez významu ani to, že takové vyrušení při výkonu této služby se může odrazit na její psychice. V daných souvislostech rovněž soudy řádně uvážily, že obviněný již zpacifikován cestujícími v napadání poškozeného neustal a alespoň ve slovních atacích pokračoval až do příjezdu policie. Uvedené chování obviněného je po všech stránkách zjištěným kriminálním činem a není pochyb o správnosti soudy použité právní kvalifikace.

27. Nejvyšší soud ze všech uvedených důvodů považuje soudy učiněné skutkové i právní závěry o tom, že obviněný naplnil po všech stránkách znaky přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku za správné a dovolání obviněného ve všech ohledech za neopodstatněné. Protože tato zjištění mohl učinit na základě napadených rozhodnutí a příslušného spisu, z nichž je patrné, že napadená rozhodnutí ani jim předcházející řízení netrpí vytýkanými vadami, dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

č. 27

Č. 28

č. 28**Nutná obhajoba**

§ 36 odst. 2 tr. ř.

Skutečnosti zakládající důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř. mohou vyvstat i u obviněného, který je neschopen verbální komunikace s orgány činnými v trestním řízení (např. po prodělané léčbě hrtanu má vážné problémy s řečí a je hlasově indisponován), a je tak významně omezen ve svém právu na obhajobu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1231/2015, ECLI:CZ:NS:2015:6.TDO.1231.2015.3)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného L. P. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. 7 To 219/2015, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 21. 4. 2015, sp. zn. 16 T 4/2015, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. státnímu zástupci přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 21. 4. 2015, sp. zn. 16 T 4/2015, byl obviněný L. P. uznán vinným přečinem krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, jehož se podle jeho skutkových zjištění dopustil tím, že dne 21. 1. 2015 od 14:40 hod. do 14:45 hod. v P. v obchodním domě H. odcizil 3 ks malířských štětců v celkové hodnotě 2 355 Kč tím způsobem, že je uložil do své igelitové tašky, kterou měl při sobě, a následně s tímto zbožím prošel bez zaplacení přes pokladnu, kde byl zadržen ostrahou, čímž způsobil poškozené společnosti H. B. CS, s. r. o., se sídlem P., škodu odcizením ve výši 2 355 Kč, kdy zboží bylo vráceno zpět do prodeje, přestože byl trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 13. 8. 2013, sp. zn. 41 T 54/2013, který nabyl právní moci dne 28. 8. 2013, odsouzen pro přečin krádeže § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku mimo jiné k trestu odnětí svobody v trvání pěti měsíců, který byl podmíněně odložen na zkušební dobu dvou let.

2. Za tento trestný čin a sbíhající se trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), odst. 2 tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným pravomocným trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 33 T 252/2014, byl odsouzen podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu z trestního příkazu Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 33 T 252/2014, jakož i další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

3. Proti uvedenému rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 podal obviněný odvolání, které Městský soud v Praze usnesením ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. 7 To 219/2015, podle § 256 tr. ř. zamítl.

č. 28

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Obviněný napadl toto rozhodnutí prostřednictvím ustanoveného obhájce dovoláním, v němž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., tedy že neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl. Namítl, že důvod nutné obhajoby nastal proto, že v důsledku jeho tělesné vady – po prodělané onkologické léčbě spinocelulárního karcinomu hrtanu se není schopen ústně vyjadřovat – existovala během celého řízení pochybnost o jeho způsobilosti se náležitě hájit. V přípravném řízení, v řízení před soudem prvního stupně a ani v řízení odvolacím si obhájce nezvolil, tento mu ani nebyl ustanoven. Svůj nepříznivý zdravotní stav doložil zprávou o ambulantním vyšetření ze dne 18. 6. 2015 a dále výsledky posouzení jeho zdravotního stavu a míry poklesu pracovní schopnosti, kdy posudek svědčí o 3. stupni invalidity. Jelikož není schopen se ústně vyjadřovat a komunikace s ním je možná jen písemně, má za to, že bylo porušeno jeho právo na obhajobu a zároveň porušen jeden z hlavních principů trestního řízení, tj. v jeho případě ústnosti. S ohledem na shora uvedené obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. 7 To 219/2015, i celé jemu předcházející trestní řízení.

5. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání nejdříve stručně shrnul dosavadní průběh řízení a poté připomenul, že obviněným uplatněný dovolací důvod dopadá především na situace, kdy v příslušné trestní věci byl dán důvod nutné obhajoby ve smyslu § 36 tr. ř. Jeho prostřednictvím lze zjednat nápravu, pokud skutečně došlo k porušení práva na obhajobu. Po výčtu důvodů nutné obhajoby zdůraznil, že podle § 36 odst. 2 tr. ř. musí mít obviněný obhájce také tehdy, považuje-li to soud a v přípravném řízení státní zástupce za nutné, zejména proto, že vzhledem k tělesným nebo duševním vadám obviněného mají pochybnosti o jeho způsobilosti se náležitě hájit. Námitku obviněného

tak považuje za důvodnou, neboť byl dán důvod nutné obhajoby, a orgány činné v trestním řízení pochybily, pokud nerespektovaly, že obviněný nemohl svou obhajobu náležitě vykonat pro psychickou nebo fyzickou nezpůsobilost.

č. 28

6. Dále poznamenal, že z komentářové literatury lze dovodit, že pochybnosti o způsobilosti obviněného se náležitě hájit mohou vzniknout u obviněných, kteří trpí určitou duševní nemocí, u obviněných hluchých, hluchoněmých, němých, slepých, s vadami řeči nebo těžce nemocných. V případě nutné obhajoby dle § 36 odst. 2 tr. ř. nejde o přesně zákonem vymezené situace, ale je na posouzení soudu a v přípravném řízení na státním zástupci, aby s ohledem na konkrétní skutečnosti předmětného případu posoudili rozsah tělesných či duševních vad obviněného a jejich dopad na způsobilost se náležitě hájit. Podle názoru státního zástupce je zřejmé, že obviněný má v důsledku léčby prodělané rakoviny hrtnanu problémy s řečí, je plně invalidní a pracovní schopnost je snížena o 80 %. Tyto skutečnosti dovozuje z listinných materiálů doložených obviněným k odvolání i dovolání, tak z prohlášení obviněného, že přišel o hlas. S ohledem na závažnost zdravotního postižení obviněného tak podle něj byly dány pochybnosti o způsobilosti obviněného se náležitě hájit, měl být proto zastoupen obhájcem. Doplnil, že soud prvního stupně tyto pochybnosti dokonce zřejmě měl, což dovozuje z opatření ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 16 T 4/2015, kterým po odvolacím řízení obviněnému obhájce ustanovil podle § 36a odst. 2 písm. c) tr. ř. Vzhledem k uvedeným skutečnostem státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil dovoláním napadené usnesení Městského soudu v Praze, jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6, vadné řízení mu předcházející, jakož i všechna další rozhodnutí na tato rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 6 k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b) tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 2, 3 tr. ř.). Dovolání obsahuje i obligatorní náležitosti stanovené v § 265f odst. 1 tr. ř.

8. Jelikož dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda obviněným vznesené námitky naplňují jím uplatněný dovolací důvod, neboť tato skutečnost je nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

9. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. spočívá v okolnosti, kdy obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl. Jedná se tedy

o porušení zákonného ustanovení o nutné obhajobě. Tento dovolací důvod nenaplňuje jakékoliv porušení práva na obhajobu, nýbrž pouze takové, které je ve svých důsledcích skutečně relevantní z hlediska meritorního rozhodnutí. Jestliže např. obviněný po určité části řízení neměl obhájce, ačkoliv ho měl mít, pak je tento dovolací důvod dán jen tehdy, pokud orgány činné v trestním řízení v této době skutečně prováděly úkony trestního řízení směřující k vydání meritorního rozhodnutí napadeného dovoláním (viz rozhodnutí č. 48/2003 Sb. rozh. tr.).

č. 28

10. Protože námitky uplatněné obviněným v dovolání nelze pokládat za takové, jež by odůvodňovaly rozhodnout o jeho mimořádném opravném prostředku formou jeho odmítnutí, přezkoumal Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3 tr. ř. napadené rozhodnutí, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru o důvodnosti dovolání obviněného.

IV.

Důvodnost dovolání

11. V případě dovolatele nebyly orgány činné v trestním řízení primárně vázány nutností ustanovit obviněnému obhájce z důvodů uvedených v § 36 odst. 1 tr. ř. V úvahu však přicházelo zvážení možnosti nutné obhajoby vzhledem ke zhoršenému zdravotnímu stavu obviněného, který mu neumožňoval náležitě vykonávat jeho právo na obhajobu. Byť se jedná o otázku značně subjektivní, pojící se k uvážení orgánů činných v trestním řízení a jejich posouzení nutnosti ustanovit obviněnému obhájce, v daném případě a na základě materiálů, které byly Nejvyššímu soudu předloženy, byla shledána minimálně zákonem požadovaná pochybnost o způsobilosti obviněného náležitě se obhajovat, jež dostačuje k tomu, aby byl obhájce obviněnému ustanoven v intencích § 36 odst. 2 tr. ř.

12. V daném směru dostačuje poukázat na údaje, které stran snížené způsobilosti obviněného uplatnit v plném rozsahu svá obhajovací práva obsahují protokoly o procesních úkonech s obviněným realizovaných orgány činnými v trestním řízení. Již v protokolu o výslechu podezřelého ze dne 27. 1. 2015 je obsažen údaj, že obviněný v důsledku operace po prodělané rakovině hrtanu přišel o hlas. Z protokolu o hlavním líčení ze dne 1. 4. 2015 plyne, že hlavní líčení bylo odročeno na základě žádosti přítomného obviněného z důvodu jeho zdravotních potíží, protokol o jednání soudu ze dne 21. 4. 2015 obsahuje stručné vyjádření obviněného a posléze údaj, že v reakci na možnost přednesení závěrečného návrhu a vyjádření se v rámci mu uděleného posledního slova předložil písemný návrh. Rovněž protokol o veřejném zasedání o projednání odvolání obviněného obsahuje údaj, že obviněný nemůže hovořit, a proto předkládá své písemné vyjádření, které bylo odvolacím soudem přečteno. V neposlední řadě nelze také přehlédnout opatření soudu prvního stupně, který obviněnému právě s ohledem na podmínky předvídané § 36 odst. 2 tr. ř. („mají-li pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se

hájit“) ustanovil k jeho žádosti pro dovolací řízení obhájce z důvodu § 36a odst. 2 písm. a) tr. ř., tedy důvodu obsahově shodného („jsou-li pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit“).

č. 28

13. Uvedenými protokoly je doložena jasná limitace obviněného, daná jeho zdravotním stavem, reagovat plnohodnotně na prováděné procesní úkony a realizovat své právo na obhajobu. Uvedená zjištění stran nemožnosti obviněného verbálně komunikovat s orgány činnými v trestním řízení měla tyto vést k závěru, že nastaly zákonné podmínky předvídané ustanovením § 36 odst. 2 tr. ř. Důsledek realizované operace, tj. neschopnost obviněného verbálně se vyjádřit, je nutno vyložit tak, že v důsledku tělesné vady obviněného existují pochybnosti o jeho způsobilosti se náležitě hájit. Takový závěr je ostatně v souladu i s tím, co ve vztahu k § 36 odst. 2 tr. ř. dovodila soudní judikatura. V daném směru odkazuje dovolací soud na rozhodnutí, která pochybnosti o způsobilosti obviněného náležitě se hájit vztáhla i ve vztahu k osobám s vadami řeči. Podle nich mohou konkrétně vzniknout např. u obviněných, u nichž jejich duševní stav vyvolává v tomto směru pochybnosti (např. trpí některou duševní nemocí), dále u obviněných hluchých, hluchoněmých, němých, slepých, s vadami řeči nebo těžce nemocných (např. u osob s organickým onemocněním mozku, silným kornatěním apod.), u obviněných, kteří jsou po utrpeném úrazu v kómatu nebo v jiném obdobném stavu hospitalizováni v nemocnici, anebo u obviněných, kteří neumí číst nebo psát, apod. (srov. rozhodnutí uveřejněná pod č. 27/1977, č. 65/1978 Sb. rozh. tr.).

14. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že obviněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. uplatnil důvodně, neboť neměl v řízení vůči němu vedeném obhájce, ač ho podle zákona (z důvodu § 36 odst. 2 tr. ř.) mít měl. Z tohoto důvodu rozhodl podle § 265k odst. 1, odst. 2 tr. ř. tak, že zrušil jak usnesení Městského soudu v Praze, ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. 7 To 219/2015, tak jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 21. 4. 2015, sp. zn. 16 T 4/2015, i vadné řízení jim předcházející, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

15. Protože vada řízení, která odůvodnila zrušení dovoláním napadených rozhodnutí, se netýká toliko řízení soudního, rozhodl Nejvyšší soud podle § 265l odst. 1 tr. ř. tak, že se věc přikazuje státnímu zástupci, který na obviněného podal návrh na potrestání, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Vrácení věci až do stadia přípravného řízení je odůvodněno tím, že obviněný musí mít obhájce (§ 36 tr. ř.) už v tomto stadiu řízení. Přípravné řízení, v němž obviněný obhájce rovněž neměl, se v jeho věci konalo od 21. 1. 2015, kdy byl sepsán záznam o zahájení úkonů trestního řízení (viz § 12 odst. 10 tr. ř.). Úkolem orgánů činných v trestním řízení je, aby řízení vedené vůči obviněnému realizovaly při dodržení podmínek plynoucích ze znění § 36 odst. 2 tr. ř.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 50

Poplatky soudní

§ 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb.

Č. 50

Je-li zaplacen soudní poplatek třetí osobou, není významné, jaký je právní vztah mezi plátcem a tím, za koho byl zaplacen.

Nejvyšší soud zamítl dovolání třetí osoby proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 7. 2014, sp. zn. 35 Co 273/2014.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 23 Cdo 1917/2015, ECLI:CZ:NS:2015:23.CDO.1917.2015.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. O návrhu žalobkyně na přiznání osvobození od placení soudních poplatků na č. I. 22 bylo Obvodním soudem pro Prahu 6 rozhodnuto usnesením ze dne 1. 10. 2012, č. j. 13 C 37/2012-61, tak, že žalobkyni se osvobození od soudních poplatků nepřiznává. Usnesením ze dne 17. 12. 2012, č. j. 13 C 37/2012-70, Obvodní soud pro Prahu 6 zastavil řízení pro nezaplacení soudního poplatku a rozhodl o povinnosti žalobkyně nahradit žalované náklady řízení. Proti tomuto usnesení se žalobkyně na č. I. 74 odvolala se sdělením, že soudní poplatek byl uhrazen dne 15. 1. 2013, k čemuž doložila tuzemský příkaz k úhradě č. 5205 od UniCredit Bank, na němž je u názvu účtu plátce uvedena společnost „E. H.L.“. I ze záznamu o složení na č. I. 77 vyplývá, že soudní poplatek uhradila společnost „E. H. L.“.

2. Soud prvního stupně žalobkyni vyzval, aby ve lhůtě pěti dnů soudu sdělila, z jakého důvodu zaplatila soudní poplatek společnost E. H. L., žalobkyně však na tuto výzvu nereagovala. Městský soud v Praze usnesením ze dne 6. 9. 2013, č. j. 35 Co 356/2013-87, změnil usnesení soudu prvního stupně na č. I. 70 tak, že řízení se nezastavuje. V odůvodnění uvedl, že postup soudu prvního stupně, který zastavil řízení pro nezaplacení soudního poplatku ve stanovené lhůtě, byl správný, ale následně žalobkyně své pochybení napravila a soudní poplatek v odvolacím řízení zaplatila, byť prostřednictvím třetí osoby.

3. Dne 5. 2. 2014 požádala společnost E. H. L. (č. I. 143) ve smyslu § 10 odst. 1 zákona o soudních poplatcích o vrácení soudního poplatku ve výši 917 280 Kč, neboť soudní poplatek byl zaplacen osobou, která k němu nebyla povinna. Z ná-

sledujících podání právního zástupce společnosti E. H. L. vyplývá, že tato společnost nemá se žalobkyní žádný závazkový vztah, se žalobkyní nikdy nejednala a k platbě došlo omylem, neboť jednatel společnosti E. H. L. a člen investiční komise, Dr. K. H. H., omylem odložil kopii výzvy k úhradě soudního poplatku mezi faktury, kde jej našla paní Bc. B. B., osoba odpovědná za provádění plateb s právem přístupu k internetovému bankovníctví účtu vedeného u UniCredit Bank Czech republic, a. s., ze kterého byla platba odeslána. Ve vyjádření žalobkyně ze dne 4. 3. 2014 (č. l. 147) vyplývá, že jí není nic známo o úhradě soudního poplatku společností E. H. L. S touto společností nemá žalobkyně žádný závazkový vztah. Soudní poplatek byl zaplacen na základě smlouvy o financování řízení ze dne 15. 1. 2013, kterou žalobkyně uzavřela se společností P., a. s.

4. Obvodní soud pro Prahu 6 usnesením ze dne 16. 4. 2014, č. j. 13 C 37/2012-179, žádost společnosti E. H. L. o vrácení soudního poplatku ve výši 917 280 Kč zamítl. V odůvodnění soud uvádí, že z obchodního rejstříku zjistil, že společnost E. H. L. je, nebo přinejmenším byla, akcionářem společnosti P., a. s., a uváděný jednatel společnosti E. H. L. Dr. K. H. H. je zároveň předsedou dozorčí rady společnosti P., a.s. Soud nepovažuje tvrzení o údajném „omylu v platbě“ za pravdivé, když žalobkyně i přes svá tvrzení o tom, že se společností E. H. L. nemá žádný vztah, doložila zaplacení soudního poplatku příkazem k úhradě z banky, na němž je tato společnost uvedena jako majitel účtu, a společnost E. H. L. až po více než roce začala tvrdit, že k platbě došlo „omylem“.

5. K odvolání společnosti E. H. L. Městský soud v Praze usnesením ze dne 21. 7. 2014, č. j. 35 Co 273/2014-208, potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně. V odůvodnění uvádí, že bylo pravomocně rozhodnuto o tom, že v řízení lze pokračovat, neboť žalobkyně, byť prostřednictvím třetí osoby, zaplatila soudní poplatek. Na žadatele tak nelze hledět jako na osobu, které by bylo možno vrátit zaplacený soudní poplatek dle § 10 odst. 1 zákona o soudních poplatcích. Pokud došlo k zaplacení soudního poplatku za žalobkyní omylem, může se žadatel domáhat vrácení soudního poplatku přímo na žalobkyni.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Rozhodnutí odvolacího soudu napadla společnost E. H. L. dovoláním ze dne 19. 8. 2014. Přípustnost dovolání spatřuje dovolatelka v tom, že ve smyslu § 237 o. s. ř. otázka, „zda je soud povinen v případě žádosti o vrácení úhrady započítané soudem na soudní poplatek zkoumat, zda mezi žadatelem a osobou skutečně povinnou k úhradě soudního poplatku existuje právní vztah povinnosti, a to alespoň založený ústní dohodou“, nebyla dovolacím soudem dosud řešena. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

7. Žalovaná se k dovolání vyjádřila podáním ze dne 17. 9. 2014 a uvádí, že nemá možnost se k obsahu dovolání relevantně vyjádřit, neboť dovolání nebylo podáno účastníkem řízení a samotného řízení se věcně netýká. Žalovaná nemá možnost posoudit či se vyjádřit k otázce, zda dovolatelka zaplatila za žalobkyni soudní poplatek omylem nebo bez právního důvodu.

8. Žalobkyně se k dovolání vyjádřila dne 23. 9. 2014 tak, že s dovolatelkou nemá žádný závazkový vztah. Soudní poplatek byl zaplacen na základě smlouvy o financování, kterou žalobkyně uzavřela se společností P., a. s., jež dle informací žalobkyně soudní poplatek uhradila. Žalobkyně proto navrhuje, aby dovolací soud padené rozhodnutí „ponechal v platnosti“.

č. 50

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. bod 2 článku II. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

10. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno oprávněným subjektem – osobou, která zaplatila soudní poplatek, řádně zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání je přípustné, neboť dovolatelkou nastíněnou otázku dosud Nejvyšší soud neřešil.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Dovolání však není důvodné.

12. Podle § 10 odst. 1 věty první zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, soud vrátí poplatek z účtu soudu, jestliže jej zaplatil ten, kdo k tomu nebyl povinen. Podle § 2 odst. 1 písm. a) zákona o soudních poplatcích je poplatníkem za řízení před soudem prvního stupně navrhovatel.

13. Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že za standardní situace by byl soudní poplatek uhrazen přímo žalobkyní. Tak se však v dané věci nestalo a soudní poplatek byl uhrazen prostřednictvím třetí osoby, a sice společností E. H. L.

14. Možnost zaplacení soudního poplatku prostřednictvím třetí osoby je z povahy věci připuštěna, ostatně i Ústavní soud považuje úkon zaplacení soudního poplatku za úkon zastupitelný (viz nálezný Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. II. ÚS 671/02, byť ve vztahu k doručování výzvy k zaplacení soudního poplatku).

15. Z obsahu spisu vyplývá, že soud prvního stupně vyzval žalobkyni ke sdělení, z jakého důvodu byl soudní poplatek zaplacen společností E. H. L., na výzvu však žalobkyně nereagovala. Následně se soud prvního stupně pokoušel získat

kontakt na společnost E. H. L., ale bezúspěšně, neboť tato společnost nebyla zapsána v obchodním rejstříku (č. l. 82 a 83).

16. Soudy postupovaly správně, když v dané věci nezjišťovaly, zda mezi dovolatelkou a žalobkyní existoval právní vztah založený dohodou, kterou by se dovolatelka zavázala zaplatit za žalobkyni soudní poplatek. Ve spise na č. l. 183 je založena smlouva o financování řízení ze dne 15. 1. 2013, uzavřená žalobkyní a společností P., a. s., kterou se společnost P., a. s. zavázala k zaplacení soudního poplatku za žalobkyni. Místo společnosti P., a. s. však soudní poplatek uhradila dovolatelka.

17. Dovolání není důvodné, neboť odvolací soud posoudil věc správně.

18. Nejvyšší soud z důvodů výše uvedených dovolání podle § 243d o. s. ř. zamítl.

Č. 51

Opatrovník

§ 12a odst. 1 vyhlášky č. 177/11996 Sb.

Č. 51

Sazba mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby provedený opatrovníkem jmenovaným soudem podle zákona upravujícího zvláštní řízení soudní činí (po snížení o 20 % podle § 12a odst. 1 vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů) 400 Kč.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 22 Co 39/2015, částečně změnil a částečně potvrdil usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 26. 11. 2014, č. j. 59 L 369/2014.

(Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 22 Co 39/2015, ECLI:CZ:MSPH:2015:22.CO.39.2015.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 26. 11. 2014, č. j. 59 L 369/2014-10, Obvodní soud pro Prahu 4 zastavil řízení (výrok I.), opatrovníkovi přiznal odměnu za zastupování a náhradu hotových výdajů ve výši 800 Kč (výrok II.), státu nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok III.) a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV.). Podle odůvodnění usnesení soud prvního stupně usnesením ze dne 16. 6. 2014, č. j. 59 L 369/2014-4, zahájil řízení o přípustnosti převzetí a dalším držení M. V. ve zdravotním ústavu, jmenoval mu pro toto řízení opatrovníka a vyslovil souhlas s jeho převzetím do zdravotního ústavu. Protože umístěný M. V. byl dne 9. 9. 2014 propuštěn, soud prvního stupně podle § 16 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, (dále jen „z. ř. s.“) pro odpadnutí důvodu pro jeho vedení řízení zastavil a opatrovníkovi podle § 151 odst. 2 o. s. ř. přiznal odměnu za zastupování ve výši 500 Kč (podle § 9 odst. 5, § 7 vyhlášky č. 177/1996 Sb.) a náhradu hotových výdajů ve výši 300 Kč (podle § 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb.), tj. celkem částku 800 Kč, a o náhradě nákladů řízení rozhodl podle § 23 z. ř. s.

II. Odvolání a vyjádření k němu

č. 51

2. Proti výroku pod bodem II. tohoto usnesení podal jmenovaný opatrovník včasné a přípustné odvolání. Namítl, že soud prvního stupně mu odměnu za zastupování přiznal podle § 9 odst. 5 a § 7 vyhlášky č. 177/1996 Sb., avšak správně ji měl určit podle § 9 odst. 2 a § 7 bod 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb., za použití moderačního ustanovení § 12a vyhlášky č. 177/1996 Sb., v částce 800 Kč za jeden úkon právní služby. Navrhl proto, aby odvolací soud napadený výrok II. změnil a přiznal mu odměnu a náhradu hotových výdajů ve výši 1 100 Kč.

III. Důvodnost odvolání

3. Odvolací soud podle § 212 a § 212a o. s. ř. ve spojení s § 1 odst. 2 z. ř. s. přezkoumal napadený výrok usnesení, včetně řízení, které jeho vydání předcházelo, a aniž nařizoval jednání [§ 214 odst. 2 písm. e) o. s. ř.], dospěl k závěru, že odvolání je důvodné, byť z jiných důvodů, než namítá jmenovaný opatrovník.

4. V daném případě byl opatrovník pro toto řízení jmenován podle § 83 odst. 2 z. ř. s. Soud prvního stupně proto nepochybil, pokud jmenovanému opatrovníkovi výši odměny (za úkon právní služby spočívající v převzetí a přípravě zastoupení) stanovil podle § 7 bod 2 vyhlášky č. 177/1996 Sb., tj. z tarifní hodnoty určené podle § 9 odst. 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2014. Podle tohoto ustanovení totiž platí, že při výkonu funkce opatrovníka ustanoveného správním orgánem účastníku řízení, ustanoveného soudem podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob, jmenovaného soudem podle zákona upravujícího zvláštní řízení soudní nebo ustanoveného soudem účastníku řízení, jehož pobyt není znám, jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, který byl stížen duševní poruchou nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení, nebo který není schopen srozumitelně se vyjadřovat, se považuje za tarifní hodnotu částka 1000 Kč.

5. V občanském soudním řízení se neuplatňuje zásada zákazu *reformatio in peius*. Soud o nákladech řízení rozhoduje z úřední povinnosti (§ 151 odst. 1 o. s. ř.), a není tak vázán rozsahem požadavku uplatněného odvolatelem v odvolání. Odvolací soud proto nemohl přehlédnout, že výše odměny přiznaná soudem prvního stupně jmenovanému opatrovníkovi nebyla ve smyslu § 12a odst. 1 vyhlášky č. 177/1996 Sb. (jehož se v odvolání dovolává sám opatrovník) redukována o 20 %. Toto ustanovení totiž dopadá i na opatrovníky ustanovené podle zákona o zvláštních řízeních soudních, protože tato řízení spadají pod termín občanské soudní řízení. Takový závěr obecných soudů byl z hlediska ústavnosti aprobován v usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 4. 2015, sp. zn. II. ÚS 930/15.

6. Pokud některé obecné soudy při stanovení odměny jmenovaného opatrovníka vylučují aplikaci § 12a odst. 1 vyhlášky č. 177/1996 Sb. s argumentací, že toto ustanovení snižuje sazby odměny podle § 7, nikoliv podle § 9, je třeba dodat, že v takovém případě zaměňují pojmy sazba odměny a tarifní hodnota. Tarifní hodnota se určuje způsobem uvedeným v § 8 až § 10a vyhlášky č. 177/1996 Sb. a sazba odměny až následně z takto určené tarifní hodnoty způsobem uvedeným v § 7 vyhlášky č. 177/1996 Sb. Teprve takto stanovená sazba odměny (tedy nikoliv tarifní hodnota) se v daném případě dále redukuje o 20 %.

7. Odměna jmenovaného opatrovníka tak za aplikace § 7 bod 2, § 9 odst. 5 a 12a odst. 1 vyhlášky č. 177/1996 Sb. při jednom poskytnutém úkonu právní služby správně činí 400 Kč. Po započtení částky 300 Kč coby jednoho režijního paušálu ve smyslu § 13 odst. 3 vyhl. č. 177/1996 Sb. činí výše odměny za zastupování a náhrady hotových výdajů celkem 700 Kč.

8. Odvolací soud proto napadené usnesení ve výroku II. podle ustanovení § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. *per analogiam* co do výše odměny za zastupování a náhrady hotových výdajů změnil a ve zbývajícím rozsahu je v tomto výroku podle § 219 o. s. ř. potvrdil.

č. 51

Č. 52

č. 52

Úschova

§ 568 obč. zák., § 185a o. s. ř.

Je-li zde vykonatelný exekuční titul určující, kterému věřiteli má dlužník plnit, nemůže mít dlužník ve smyslu § 568 věty první obč. zák. důvodné pochybnosti o tom, kdo je věřitelem. V takovém případě není dán důvod pro složení plnění do soudní úschovy, a není tedy ani dán důvod pro rozhodnutí, jímž soud nahradí souhlas s vydáním předmětu úschovy tomuto či jinému věřiteli.

Na uvedeném závěru nemůže nic změnit skutečnost, že po vydání prvního exekučního titulu je vydán jiný exekuční titul ukládající témuž dlužníkovi poskytnout stejné plnění jinému věřiteli.

Nejvyšší soud k dovolání žalobce a druhého žalovaného zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 64 Co 458/2011, jakož i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 11 C 65/2008, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 10 k dalšímu řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2015, sp. zn. 23 Cdo 1629/2013, ECLI:CZ:NS:2015:23.CDO.1629.2013.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 28. 4. 2011, č. j. 11 C 65/2008-552, uložil první žalované a třetímu žalovanému povinnost souhlasit s vydáním kmenových listinných akcií na jméno emitovaných společností V. H., a. s., se sídlem O., s datem emise 13. 12. 2005, konkretizovaných v tomto výroku, (dále též jen „předmětné akcie“) z úschovy Okresního soudu Praha-východ, kam byly přijaty usnesením Okresního soudu Praha-východ dne 24. 1. 2008 žalobkyni (bod I. výroku) a zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhá po druhém žalovaném souhlasu s vydáním předmětných akcií konkretizovaných v tomto výroku z úschovy Okresního soudu Praha-východ žalobkyni (bod II. výroku). Dále zamítl žalobu, kterou se první žalovaná na žalobkyni, druhém žalovaném a třetím žalovaném domáhá souhlasu s vydáním předmětných akcií z úschovy Okresního soudu Praha-východ první žalované (bod III. výroku), žalobu kterou se druhý

žalovaný na žalobkyni, první žalované a třetím žalovaném domáhá souhlasu s vydáním předmětných akcií z úschovy Okresního soudu Praha-východ druhému žalovanému (bod IV. výroku) a stejně tak zamítl žalobu, kterou se třetí žalovaný na žalobkyni, první žalované a druhém žalovaném domáhá souhlasu s vydáním předmětných akcií z úschovy Okresního soudu Praha-východ třetímu žalovanému (bod V. výroku). Současně rozhodl o náhradě nákladů řízení.

č. 52

2. K odvolání třetího žalovaného (proti výroku I., V. a nákladovým výrokům ve vztahu mezi žalobkyní, druhým žalovaným a třetím žalovaným a ve vztahu mezi první žalovanou, druhým žalovaným a třetím žalovaným) odvolací soud rozsudkem v záhlaví uvedeným rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku I. změnil tak, že zamítl žalobu, aby první žalovaná a třetí žalovaný byli uznáni povinnými souhlasit s vydáním předmětných akcií z úschovy Okresního soudu Praha-východ žalobkyni (první bod výroku). Dále rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku V. ve vztahu mezi žalobkyní, první žalovanou a třetím žalovaným změnil tak, že žalobkyni a první žalované uložil povinnost souhlasit s vydáním předmětných akcií z úschovy třetímu žalovanému, ve vztahu mezi třetím žalovaným a druhým žalovaným tento rozsudek potvrdil (druhý bod výroku). Současně rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

3. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, že třetí žalovaný jako prodávající a druhý žalovaný jako kupující uzavřeli dne 9. 1. 2002 a dne 14. 5. 2002 smlouvy o převodu cenných papírů. Ve smlouvách bylo v čl. 4.3 sjednáno předkupní právo spočívající v povinnosti kupujícího v případě, že se kdykoli v budoucnu rozhodne akcie prodat, tyto přednostně nabídnout ke koupi prodávajícímu (třetímu žalovanému), a to nejvýše za cenu, za kterou je ochotna tyto akcie koupit třetí osoba. Vzhledem k tomu, že druhý žalovaný uzavřel dne 9. 11. 2005 jako prodávající se žalobkyní jako kupující smlouvu o koupi předmětných akcií ve znění dodatku ze dne 24. 12. 2005, odstoupil třetí žalovaný dopisy ze dne 28. 4. 2006 od smlouvy o převodu cenných papírů ze dne 9. 1. 2002 a dne 14. 5. 2002 s tím, že druhý žalovaný porušil povinnost v rámci sjednaného předkupního práva.

4. K návrhu třetího žalovaného byl vydán dne 11. 1. 2008 rozhodčí nález Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, sp. zn. RSP 864/07, jímž byla uložena druhému žalovanému povinnost vydat třetímu žalovanému předmětné akcie oproti vrácení kupní ceny ve výši 72 9000 000 Kč s přísl. s tím, že odstoupením od smlouvy dne 28. 4. 2006 zanikly podle § 351 odst. 1, 2 obch. zák. práva a povinnosti ze smlouvy a účastníci jsou povinni vrátit si poskytnuté plnění. Dne 15. 5. 2009 vydal k návrhu žalobkyně proti druhému žalovanému Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži rozhodčí nález č. 14668/AVH/CCO/JRF/GZ, kterým uložil druhému žalovanému povinnost opatřit předmětné akcie rubopisem na řad žalobkyně a tyto akcie vydat první žalované.

č. 52

5. Odvolací soud se zabýval otázkou, zda porušení předkupního práva druhým žalovaným je podstatným porušením smlouvy ve smyslu § 345 odst. 2 obch. zák. a zda třetí žalovaný byl oprávněn od smluv o převodu cenných papírů platně odstoupit. Uvedl, že samotné porušení předkupního práva je podstatným porušením smluv o převodu cenných papírů uzavřených mezi druhým žalovaným a třetím žalovaným, neboť podmínkou třetího žalovaného při uzavření těchto smluv bylo sjednání předkupního práva. Z úkonů třetího žalovaného, které učinil bez zbytečného odkladu poté, kdy se dozvěděl o uzavření smlouvy o koupi předmětných cenných papírů mezi žalobkyní a druhým žalovaným uzavřené dne 9. 11. 2005 ve spojení s dodatkem ze dne 24. 12. 2005, vyplývá, že vyzval druhého žalovaného dopisy ze dne 21. 12. 2005 a 18. 1. 2006 k dodržení závazku z předkupního práva ze smluv o převodu cenných papírů. Druhý žalovaný přesto svůj závazek ze smluv o převodu cenných papírů nesplnil a třetí žalovaný tak byl oprávněn ve smyslu § 345 odst. 1, 2 obch. zák. od smluv platně odstoupit. Odvolací soud konstatoval, že možnost odstoupení od smlouvy vyplývá z § 345 odst. 1, 2 obch. zák., neboť v důsledku prodlení druhého žalovaného se splněním jeho smluvní povinnosti nabídnout pro případ prodeje předmětných akcií tyto kdykoli v budoucnu přednostně prodávajícímu došlo k podstatnému porušení jeho smluvních povinností, a třetí žalovaný tak měl právo od smlouvy odstoupit. Uzavřel tedy, že třetí žalovaný od smluv o převodu cenných papírů ze dne 9. 1. 2002 a dne 14. 5. 2002 uzavřených s druhým žalovaným platně odstoupil dopisem ze dne 28. 4. 2006 s účinky ke dni 2. 5. 2006. Tím došlo k obnovení jeho vlastnického práva k předmětným akciím a třetí žalovaný je osobou oprávněnou, aby jí byly vydány předmětné cenné papíry z úschovy u Okresního soudu Praha-východ.

6. Odvolací soud pro posouzení věci nepovažoval za rozhodující rozhodčí nálezy vydané dne 15. 5. 2009 v rozhodčím řízení vedeném mezi žalobkyní a druhým žalovaným u Mezinárodního rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory v Paříži pod sp. zn. 14668/AVHCCO/JRF/GZ, jímž byla uložena povinnost druhému žalovanému vydat akcie žalobkyni. Podle odvolacího soudu se toto rozhodnutí týká pouze vztahu mezi žalobkyní a druhým žalovaným a stejně jako nálezy rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, který působí pouze ve vztahu mezi druhým žalovaným a třetím žalovaným, je závazný pouze pro účastníky tohoto řízení. Právě rozpor mezi nálezy obou rozhodčích soudů vedl mimo jiné druhého žalovaného ke složení předmětných akcií do soudní úschovy. Nelze tedy vycházet z nálezu Mezinárodního rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory v Paříži ze dne 15. 5. 2009, jak činil soud prvního stupně, a dovozovat z tohoto nálezu nahrazení projevu vůle druhého žalovaného ve svém důsledku vedoucí k převodu vlastnického práva na žalobkyni.

II. Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podali dovolání žalobkyně i druhý žalovaný. Žalobkyně připustnost dovolání odůvodňuje odkazem na § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), a uplatňuje dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. Druhý žalovaný připustnost dovolání dovozuje z § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a uplatňuje dovolací důvody dle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o. s. ř.

8. Žalobkyně spatřuje nesprávné právní posouzení v závěru odvolacího soudu o tom, že odstoupení třetího žalovaného od smluv o převodu akcií bylo platné. Žalobkyně namítá, že o právu k akciím bylo již rozhodováno rozhodčími nálezy, přičemž Mezinárodní rozhodčí soud měl rozhodnout ve prospěch žalobkyně. Podle žalobkyně z povahy předkupního práva vyplývá, že se jedná o samostatný právní vztah. Porušení ujednání o předkupním právu proto nemůže mít dopad na jiná ujednání, jestliže si to strany výslovně nesjednaly. Dle jejího mínění zákonná úprava ani smluvní ujednání mezi druhým a třetím žalovaným nedávají v případě porušení ujednání o předkupním právu vzniknout oprávnění třetího žalovaného odstoupit od smluv o převodu cenných papírů. Poukazuje na § 344 obch. zák. Dále uvádí další důvody, pro které nemůže být odstoupení třetího žalovaného od smluv o převodu akcií považováno za platné: (i) třetí žalovaný učinil úkon směřující k odstoupení od smluv o převodu akcií v době, kdy již závazky z nich neexistovaly, protože zanikly splněním; (ii) druhý žalovaný nebyl v době učinění úkonu směřujícího k odstoupení od smluv o převodu akcií v prodlení se plněním svého závazku z ujednání o předkupním právu, neboť bylo prokázáno, že v té době již neměl druhý žalovaný v úmyslu akcie převést žalobkyni; (iii) třetí žalovaný nedodržel postup předvídaný zákonem pro učinění úkonu směřujícího k odstoupení od smluv o převodu akcií. Žalobkyně dále namítá procesní vadu řízení, že v řízení ji nebyla dána možnost klást Ing. N. dotazy, když jeho výsledek byl bezdůvodně nahrazen jeho písemným prohlášením.

9. Druhý žalovaný ve svém dovolání namítá, že závazky z předkupního práva vůči třetímu žalovanému nikdy neporušil. Smlouvy o převodu akcií mezi třetím žalovaným a druhým žalovaným byly splněny, nebylo tedy možné od uzavřené kupní smlouvy pro porušení vedlejšího ujednání odstoupit. Má za to, že nebyl vázán předkupním právem již z toho důvodu, že původní akcie jako individuální věci, ke kterým bylo sjednáno předkupní právo, zanikly. Namítá, že třetí žalovaný nemohl s ohledem na § 345 odst. 1 obch. zák. odstoupit od smlouvy, když uvedené ustanovení neumožňuje odstoupení od smlouvy při jakémkoliv jejím podstatném porušení, ale pouze při takovém porušení, které je prodlením ve smyslu § 365 obch. zák. Dle jeho názoru porušení povinnosti učinit nabídku koupě v rámci předkupního práva není prodlení s plněním kupní smlouvy. Odstoupení

č. 52

považuje za neúčinné i z důvodu, že úmysl druhého žalovaného převést akcie třetí osobě – žalobkyni, s kterou uzavřel Smlouvu o převodu předmětných akcií dne 9. 11. 2005, trval pouze v období od 9. 11. 2005 do 27. 12. 2005. Dále namítá, že obálku s údajným projevem odstoupení od smluv o převodu akcií druhý žalovaný nikdy nepřevzal, nebyla splněna fikce doručení písemností stanovená smlouvami o převodu akcií, a tak k účinnému odstoupení od těchto smluv nemohlo dojít. Konečně upozorňuje na to, že jednání třetího žalovaného bylo v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku a dobrými mravy a jako takové nemohlo požívat žádné právní ochrany. Rozhodnutí odvolacího soudu má za nepředvídatelné.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2012) se podává z bodu 7. článku II. části první zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony.

11. Procesní senát ve věci rozhodl poté, kdy velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia usnesením ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 31 Cdo 1629/2013, rozhodl o vrácení věci soudnímu oddělení 23 Cdo.

12. Po zjištění, že dovolání žalobkyně i druhého žalovaného byla podána ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř., oprávněnými osobami řádně zastoupenými advokáty, kterými bylo dovolání též sepsáno (§ 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), se Nejvyšší soud zabýval nejdříve otázkou, zda jsou dovolání v této věci přípustná, neboť pouze z podnětu přípustného dovolání lze přezkoumat správnost napadeného rozhodnutí z hlediska uplatněných dovolacích důvodů.

13. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

14. Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v § 237 o. s. ř.

15. Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř.], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.].

16. Dovolání druhého žalovaného v rozsahu, ve kterém dovolání směřuje proti rozsudku odvolacího soudu ve výroku pod bodem I., jímž odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně co do povinnosti první žalované a třetího žalovaného tak, že žalobu zamítl, je subjektivně nepřipustné, jelikož tímto zamítavým výrokem odvolacího soudu nemohla být druhému žalovanému způsobena žádná újma, jež by byla odstranitelná zrušením rozhodnutí odvolacího soudu.

17. Ve zbývajícím rozsahu přichází v úvahu přípustnost dovolání druhého žalovaného za podmínek uvedených v § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Přípustnost dovolání podle tohoto ustanovení je dána tehdy, pokud dovolání není přípustné podle písmena b) tohoto ustanovení a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu zásadní právní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o. s. ř. se nepřihlíží.

18. V projednávané věci však námitky druhého žalovaného nemohou založit přípustnost dovolání ani dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť na řešení jím předložených otázek rozhodnutí odvolacího soudu ve vztahu k jeho osobě založeno nebylo. Určující pro závěr odvolacího soudu o potvrzení zamítnutí žaloby, kterou se druhý žalovaný na ostatních účastnících domáhal souhlasu s vydání předmětných akcií, bylo, že druhý žalovaný jako složitel není ve smyslu § 185d odst. 2 o. s. ř. aktivně legitimován k řízení o nahrazení projevu vůle, neboť složiteli může být předmět úschovy vydán jen za splnění podmínek uvedených v tomto ustanovení, dle kterého složiteli vydá soud předmět úschovy na jeho žádost, a) jestliže příjemce projeví s tímto postupem souhlas, nebo b) prohlásí-li příjemce soudu, že předmět úschovy nepřijímá, nebo c) nevyjádří-li se příjemce ve lhůtě stanovené soudem, ačkoliv byl na takové následky upozorněn. Tyto podmínky v řízení splněny nebyly ani druhým žalobcem v dovolání napadány. Druhý žalovaný však nemohl být ve věci ani pasivně legitimován ve smyslu § 185d odst. 1 o. s. ř., neboť jak uvedly soudy nižších stupňů, v projednávané věci nebylo plnění složeno pro neznámého věřitele, když druhý žalovaný jako složitel označil jako možné věřitele žalobkyni a první žalovanou a druhého (správně třetího) žalovaného.

19. Z uvedeného vyplývá, že dovolání druhého žalovaného je nepřipustné, a dovolací soud jej proto podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

20. Dále se dovolací soud zabýval dovoláním žalobkyně, které je přípustné dle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 52

21. Dovolání žalobkyně je i důvodné, neboť odvolací soud v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu nesprávně posoudil otázku, kdy je dán důvod pro rozhodnutí soudu o nahrazení souhlasu s vydáním předmětu úschovy v případě, nejsou-li dány důvodné pochybnosti dlužníka o tom, kdo je jeho věřitelem.

22. Pro posouzení dovolacích námitek je rozhodné nejprve posoudit, zdali jsou splněny předpoklady § 185e o. s. ř., podle něhož, byl-li souhlas, jako v nyní projednávané věci, s vydáním předmětu úschovy odepřen, lze je nahradit pravomocným rozhodnutím soudu, kterým bylo rozhodnuto, že ten, kdo vydání odporoval, je povinen souhlasit s vydáním předmětu úschovy žadateli.

23. Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3924/2013, dospěl k závěru, že u soudu lze složit do úschovy peníze, cenné papíry a jiné movité věci hodící se k úschově za účelem splnění závazku (§ 185a odst. 1 o. s. ř.). Důvod úschovy a věcnou legitimaci účastníků soud z hlediska pravdivosti tvrzení složitela při rozhodování o přijetí do úschovy nepřezkoumává; vychází v tomto směru z tvrzení složitela a nezjišťuje, zda složitel je opravdu dlužníkem, zda příjemce je skutečně věřitelem, zda věřitel je skutečně nepřítomen, zda se věřitel opravdu ocitl v prodlení, zda tu byly důvodné pochybnosti, kdo je dlužníkovým věřitelem, nebo zda byl věřitel pro dlužníka skutečně neznámou osobou, popř. zda tu je jiný zákonem stanovený důvod úschovy. Pravomocné usnesení soudu o přijetí plnění do úschovy má z hlediska zániku závazků stejné právní následky jako převzetí plnění věřitelem; za okamžik uspokojení nároku se považuje den, v němž byl předmět plnění složen u soudu.

24. Uvedené ovšem platí jen za předpokladu, že dlužník složil předmět plnění do úschovy opravdu v souladu s § 568 obč. zák. nebo jiným zákonem stanoveným důvodem. Zjistí-li se, že důvody pro složení plnění u soudu nebyly dány, např. proto, že věřitel přijetí plnění ve skutečnosti neodmítá, a že tedy není v prodlení, že je přítomen, že dlužník neměl důvody pochybovat o tom, kdo je věřitelem, apod., dluh nebyl složením do soudní úschovy splněn a povinnost dlužníka poskytnout plnění přímo věřiteli nadále trvá.

25. Předmět úschovy vydá soud příjemci na jeho žádost. Jestliže ke složení došlo proto, že někdo jiný než příjemce uplatňuje právo na vydání předmětu úschovy nebo že někdo jiný, jehož souhlasu je třeba, nesouhlasí s vydáním předmětu úschovy příjemci, je k vydání předmětu úschovy zapotřebí souhlasu všech účastníků řízení a osoby, pro jejíž nesouhlas s plněním došlo ke složení do úschovy. Souhlasu složitela je však třeba jen tehdy, bylo-li plnění složeno pro neznámého věřitele (§ 185d odst. 1 o. s. ř.). Jiné osobě, než která je uvedena v § 185d odst. 1, 2 o. s. ř. (tj. jiné osobě než složiteli nebo příjemci), žádající o vydání předmětu úschovy, jej vydá soud jen se souhlasem složitela a příjemce (§ 185d

odst. 3 o. s. ř.). Není-li možné v řízení o úschovách vyhovět žádosti příjemce nebo jiné osoby, která uplatnila právo na předmět úschovy (příhlašovatele), o vydání předmětu úschovy proto, že se žádostí nesouhlasí ten, jehož souhlasu je třeba, může být předmět úschovy – jak vyplývá z § 185e o. s. ř. – vydán žadateli (příjemci nebo přihlašovatel), jen jestliže byl jeho souhlas nahrazen rozhodnutím soudu vydaným v řízení podle části třetí občanského soudního řádu (ve sporném řízení). Aktivně legitimován k podání žaloby, kterou se takové řízení zahajuje, je příjemce nebo ten, kdo uplatňuje právo k předmětu úschovy (příhlašovatel). Žaloba směřuje proti tomu, pro jehož nesouhlas nebylo možné předmět úschovy vydat, a žalobce se jí domáhá, aby žalovanému bylo uloženo souhlasit s vydáním předmětu úschovy žalobci. Výrok rozsudku soudu o tom, že žalovaný je povinen souhlasit s vydáním předmětu úschovy žalobci, nahrazuje prohlášení vůle účastníka řízení o úschovách ve smyslu § 161 odst. 3 o. s. ř.

č. 52

26. Dovolací soud zdůrazňuje, že také to však platí jen za předpokladu, že dlužník složil předmět plnění do úschovy vskutku v souladu s § 568 obč. zák. nebo jiným zákonem stanoveným důvodem; nestalo-li se tak a nenastaly-li proto soluční účinky složení předmětu plnění závazku do soudní úschovy, nemá (nemůže mít) příjemce ani přihlašovatel právo na vydání předmětu plnění z úschovy soudu, a nemůže se proto úspěšně domáhat, aby bylo tomu, kdo vydání předmětu úschovy příjemci nebo přihlašovatel odporuje, uloženo s tímto vydáním souhlasit.

27. Důvodem tzv. soluční úschovy v občanskoprávních, rodinných, pracovních a obchodních vztazích může být – jak vyplývá z § 568 věty první obč. zák. – mimo jiné skutečnost, že dlužník má důvodné pochybnosti, kdo je věřitelem. Dlužník má důvod pochybovat, kdo je jeho věřitelem, zejména tehdy, kdy po něm stejné plnění požaduje více osob a kdy na základě svých poznatků nemá (objektivně vzato) možnost stanovit, komu z nich plnění opravdu náleží.

28. V nyní projednávané věci ze skutkových zjištění soudů přitom vyplývá, že k návrhu třetího žalovaného byl vydán dne 11. 1. 2008 rozhodčí nálezev Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, sp. zn. RSP 864/07, jímž byla uložena druhému žalovanému povinnost vydat třetímu žalovanému předmětné akcie oproti vrácení kupní ceny ve výši 72 900 000 Kč. Poté, dne 15. 5. 2009, vydal k návrhu žalobkyně proti druhému žalovanému Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži rozhodčí nálezev č. 14668/AVH/CCO/JRF/GZ, kterým uložil druhému žalovanému povinnost opatřit předmětné akcie rubopisem na řad žalobkyně a tyto akcie vydat první žalované.

29. Odvolací soud při aplikaci § 185e o. s. ř. neposuzoval předmětné rozhodčí nálezy ve smyslu § 568 věty první obč. zák., nezabýval se tedy otázkou, zdali je zde pro složitele, tedy druhého žalovaného, známý věřitel, který neodmítá plnění. V takovém případě podle shora citovaných judikatorních závěrů by nebyl dán důvod pro rozhodnutí o nahrazení souhlasu s vydáním předmětu úschovy.

30. Podle shora citovaného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3924/2013, důvodem tzv. soluční úschovy v občanskoprávních, rodinných, pracovních a obchodních vztazích může být – jak vyplývá z § 568 věty první obč. zák. – mimo jiné skutečnost, že dlužník má důvodné pochybnosti, kdo je věřitelem.

č. 52

31. Za situace, je-li zde vykonatelný exekuční titul určující, kterému věřiteli má dlužník plnit, nemůže mít dlužník ve smyslu § 568 věty první obč. zák. důvodné pochybnosti o tom, kdo je věřitelem. V takovém případě není dán důvod pro složení plnění do soudní úschovy, a není tedy ani dán důvod pro rozhodnutí soudu o udělení souhlasu s vydáním předmětu úschovy tomuto či jinému věřiteli.

32. Na uvedeném závěru nemůže nic změnit skutečnost, že po vydání prvního exekučního titulu je vydán jiný exekuční titul ukládající témuž dlužníkovi poskytnout stejné plnění jinému věřiteli.

33. Účelem řízení o udělení souhlasu s vydáním předmětu úschovy vedeném podle § 185a a násl. o. s. ř. (ve znění do 31. 12. 2013) nemůže být věcný přezkum exekučních titulů ukládajících dlužníkovi plnit určitému věřiteli.

34. K uvedenému závěru je třeba dospět proto, že i v případě, že by podle § 185e o. s. ř. došlo rozsudkem soudu k nahrazení souhlasu s vydáním předmětu úschovy určitému věřiteli, jako žadateli ve smyslu tohoto ustanovení, neměnilo by to nic na tom, že zde určitý vykonatelný exekuční titul či tituly jsou.

35. Vzhledem k nesprávným právním závěrům odvolacího soudu při řešení otázky, zdali je zde pro složitele známý věřitel, který neodmítá plnění, se proto již dovolací soud nezabýval dalšími dovolacími námitkami žalobkyně, včetně námitky směřující k otázce posouzení, zdali třetí žalovaný účinně odstoupil od smlouvy o převodu akcií.

36. Právní posouzení věci odvolacím soudem je proto neúplné, tudíž nesprávné, a Nejvyšší soud podle § 243e odst. 1 o. s. ř. napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil. Jelikož se důvody pro zrušení rozsudku odvolacího soudu vztahují i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. věty druhé i rozsudek soudu prvního stupně a věc mu podle stejného ustanovení vrátil k dalšímu řízení.

Č. 53

Věcná břemena

§ 1299 odst. 2 o. z.

Č. 53

Vytvořil-li vlastník úpravami služebného pozemku stav bránící výkonu služebnosti, proti němuž se mohl oprávněný bránit žalobou, nejde o změnu poměrů, která by mohla mít za následek zrušení služebnosti soudem podle § 1299 odst. 2 o. z.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 5. 2014, sp. zn. 20 Co 324/2012, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3732/2014, ECLI:CZ:NS:2015:22.CDO.3732.2014.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Náchodě rozsudkem ze dne 31. 1. 2012, č. j. 4 C 37/2011-112, výrokem pod bodem I. zrušil věcné břemeno spočívající v právu čerpání vody ze studny blíže specifikované v rozsudku. Výrokem pod bodem II. zamítl žalobu v části, v níž žalobci žádali zrušení věcného břemene spočívajícího v právu jízdy přes dvůr nacházející se na parc. č. 2472/3 a na parc. č. 2472/4 v k. ú. J. s právem mít vlastní klíč od domovních vrat uzavírajících vjezd do dvora u domu na pozemku parc. č. 2472/3 v k. ú. J., zřízené pro každého vlastníka pozemku parc. č. 2474 v k. ú. J., včetně členů jeho rodiny a osob u něho zaměstnaných nebo bydlicích nebo ho navštěvujících.
2. Soud prvního stupně v části, ve které se žalobci domáhali zrušení věcného břemene – práva jízdy – žalobu zamítl, neboť oproti tvrzení žalobců neshledal věcné břemeno promlčeným. Konstatoval, že právo bylo v průběhu posledních deseti let před podáním žaloby vykonáno, tedy k promlčení věcného břemene nedošlo.
3. Krajský soud v Hradci Králové jako soud odvolací k odvolání žalobců do výroku II. rozsudku soudu prvního stupně a žalované pouze do nákladového výroku rozsudkem ze dne 11. 9. 2012, č. j. 20 Co 324/2012-157, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem II. tak, že věcné břemeno zrušil; nesouhlasil se závěrem, že právo jízdy bylo po dobu deseti let před podáním žalo-

by vykonáváno. Pokud totiž oprávnění z věcného břemene po pozemku žalobců pouze tlačili vozík nebo kárku, jednalo se o chůzi, nikoliv o jízdu. Právo jízdy pak v sobě automaticky nezahrnuje právo chůze.

č. 53

4. Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 17. 12. 2013, č. j. 22 Cdo 161/2013-188, výše uvedený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení; neshledal výklad práva jízdy učiněný odvolacím soudem správným. Uvedl, že k obsahu věcného břemene (služebnosti) jízdy může patřit i právo přepravovat náklad vozidlem taženým či tlačným jen lidskou silou (např. ručním vozíkem).

5. Krajský soud v Hradci Králové jako soud odvolací k odvolání žalobců do výroku II. rozsudku soudu prvního stupně a původní žalované jen do nákladového výroku pod bodem III., rozsudkem ze dne 6. 5. 2014, č. j. 20 Co 324/2012-227, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem II. tak, že věcné břemeno spočívající ve služebnosti jízdy, specifikované výše, opět zrušil.

6. V průběhu odvolacího řízení zemřela původní žalovaná B. H. a na její místo do řízení vstoupil M. B.

7. Odvolací soud znovu zvážil všechny okolnosti, které vyšly v řízení najevo, a dospěl k závěru, že i bez zřetele k případnému promlčení došlo k takové změně poměrů, která odůvodňuje zrušení věcného břemene. Vzhledem k tomu, že po rozhodnutí soudu prvního stupně došlo ke změně právních předpisů a dosavadní občanský zákoník č. 40/1964 Sb. („obč. zák.“) byl zrušen a nahrazen novým občanským zákoníkem č. 89/2012 Sb. („o. z.“), odvolací soud posuzoval věc na základě přechodných ustanovení (§ 3028 o. z.) již podle nové úpravy, a to podle § 1299 odst. 2 o. z. (dříve § 151p odst. 3 obč. zák.).

8. Odvolací soud porovnal situaci v době zřízení věcného břemene v roce 1934, kdy byly zahradní prostory využívány především k hospodaření a k pěstování plodin a kdy byl pozemek žalobců využíván stranou žalovanou i k jízdě koňským potahem při dovážení uhlí, se současnými poměry, kdy pozemky již svému původnímu účelu neslouží, pletivo branky mezi pozemkem panujícím a pozemkem služebným je ze strany panujícího pozemku prorostlé popínavými rostlinami, branka je malá, neprojel by jí ani povoz, ani ruční kárka (původně byl mezi pozemky oddělovací plot, který umožňoval průjezd potahu), pozemek žalovaného má charakter zahrady, pozemek žalobců, který přiléhá k brance, byl zkulturnován, má podobu zpevněné vydlážděné okrasné plochy a v místech přiléhajících k domu a k brance je hustě osázený dekorativními rostlinami. V současné době se význam dříve zřízené služebnosti vytratil. Odvolací soud konstatoval, že pokud se žalovaná strana snažila soud přesvědčit o opaku, ani několik průjezdů kárkou, které vzal soud prvního stupně za prokázané, neodůvodňuje jiný závěr. Z pohledu tohoto závěru ztratila důležitost otázka, zda obsahem služebnosti jízdy mohlo být též tlačení či tažení ručního vozíku, ale podstatným se stal hospodářský význam služebnosti, který zanikl v důsledku změny poměrů. Pro posouzení věci nemá význam, že služebnost pro několikrát vykonání jízdy kárkou nelze

považovat za promlčenou. Odvolací soud i při vědomí toho, že oprávněný má obecně při zrušení věcného břemene právo na náhradu za jeho zrušení, dospěl k závěru, že v daném specifickém případě oprávněnému náhrada za jeho zrušení nepřísluší, neboť současné poměry na pozemku panujícím i služebném výkon práva vylučují. Právní předchůdkyně žalovaného věcné břemeno fakticky dlouhodobě neužívala, popřípadě užívala zcela sporadicky a dopustila, aby i na jejím pozemku nastala situace vylučující výkon služebnosti. Věcné břemeno již mnoho let neplnilo žádný hospodářský účel a leželo ladem. Jeho znovuoživení by znamenalo závažný zásah do sousedských vztahů. Přiznáním práva na náhradu by se žalovanému dostalo plnění za ztrátu, která u něj fakticky nenastala, a takové plnění by odporovalo zásadě dobrých mravů.

č. 53

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 občanského soudního řádu (dále „o. s. ř.“) a uplatňuje dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř.

10. Žalovaný přípustnost dovolání spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení odvolací soud nesprávně vyložil právní závěry učiněné dříve dovolacím soudem a dovolacím soudem má být vyřešená právní otázka posouzena jinak.

11. Právní posouzení věci odvolacím soudem považuje žalovaný za nesprávné a poukazuje na správné rozhodnutí soudu prvního stupně. Nesprávně vyložil výkon práva odpovídajícího služebnosti jízdy. Namítá, že nenastala taková změna poměrů, která by splňovala zákonné předpoklady ke zrušení služebnosti, a to bez náhrady. Odvolací soud pominul při posuzování podmínek pro zrušení služebnosti historické důvody jejího vzniku a současné důvody a potřebnost jejího trvání. Důvodem vzniku služebnosti bylo, že pozemek za domem žalovaného nebyl a není jinak přístupný ke komunikaci než přes pozemek žalobců, popřípadě komplikovaným průchodem chodbou domu žalovaného, kterou však nelze jakkoliv jezdit vozidly ani malou károu. Přístup z komunikace žalovaný potřebuje již nyní k provádění rekonstrukce svého domu, stejně tak jej potřebuje v souvislosti s údržbou zahrady. Historicky bylo toto uspořádání rozumné a přiměřené. Důvodem pro zrušení služebnosti nemůže být, že pletivo branky je prorostlé popínavými dřevinami a že v její blízkosti na pozemku žalovaného roste strom. Nejde o žádnou trvalou překážku. Zrovna tak nemohou být důvodem úpravy na pozemku žalobců, které činili při vědomí toho, že pozemek je zatížený služebností. Žalobci nejsou služebností obtěžováni nijak nespravedlivě, a pokud by výkonem práva žalovaného došlo k poškození či znečištění úprav na pozemku žalobců, je součástí práva žalovaného i povinnost reparační ke způsobeným ško-

dám a imisím na majetku žalobců. Žalovaný navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

12. Žalobci ve vyjádření k dovolání žalovaného uvádějí, že rozsudek odvolacího soudu považují za správný. Poukazují na skutečnost, že k postupně přeměně pozemku do stavu, který lze charakterizovat jako závažnou změnu poměrů, v jejímž důsledku došlo k zániku služebnosti, došlo za života původní žalované, která měla dostatek možností, jak změně zabránit, a předejít tak zániku služebnosti, a přesto tak neučinila. Z toho jejího jednání lze usuzovat na srozumění s uvedeným stavem. Změnou poměrů je nutné v dané věci rozumět nejen faktickou nemožnost výkonu služebnosti z důvodů překážek na pozemku žalovaného, a to popínavých rostlin prorstlých brankou a ovocného stromu a na pozemku žalobců úprav zbudováním okrasné dlažby a porostů, ale je nutné brát v úvahu změnu hospodářského využití pozemků, kdy na straně žalobců se již nejedná o hospodářský pozemek, ale o pozemek určený k rekreaci, a na straně žalovaného jde o zahradu rovněž hospodářsky nevyužívanou. Hospodářské využití pozemků, pro které služebnost vznikla, již neexistuje. Žalobci považují za správné i to, že věcné břemeno soud zrušil bez náhrady, neboť náhradu za dlouhodobě neužívané právo ani nelze vyčíslit. Pokud žalovaný netvrdil hospodářské využití pozemku, ani jej tak nevyužívá, nemůže mít potřebu služebnosti jízdy přes pozemek žalobců. Žalobci navrhuji, aby dovolací soud dovolání zamítl.

č. 53

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné. Dovolací soud dosud výslovně neřešil otázku, zda, resp. za jakých okolností je změna poměrů ve smyslu § 1299 odst. 2 o. z. významná i v případě, že ji způsobil vlastník služebného pozemku; neřešil též otázku, jaký je vliv toho, že služebnost je vykonávána jen zřídka, na možnost jejího zrušení pro změnu poměrů.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Služebnost zaniká trvalou změnou, pro kterou služebná věc již nemůže sloužit panujícímu pozemku nebo oprávněné osobě (§ 1299 odst. 1 o. z.).

15. Při trvalé změně vyvolávající hrubý nepoměr mezi zatížením služebné věci a výhodou panujícího pozemku nebo oprávněné osoby se vlastník služebné věci může domáhat omezení nebo zrušení služebnosti za přiměřenou náhradu (§ 1299 odst. 2 o. z.).

16. Citované ustanovení občanského zákoníku upravuje důsledky změn (ať už poměrů, či věcí, kterých se věcné břemeno týká), přičemž podle 1299 odst. 1 o. z. věcné břemeno v důsledku změn tam uvedených zaniká ze zákona, zatímco nastanou-li změny uvedené v 1299 odst. 2 o. z., lze žádat soud, aby věcné břemeno zrušil.

17. Při rozhodování o omezení nebo o zrušení věcného břemene v důsledku změny poměrů je třeba brát v úvahu všechny okolnosti věci; především je třeba zjistit, zda došlo ke změně poměrů (tj. těch poměrů, za kterých bylo věcné břemeno zřízeno), a v kladném případě posoudit, nakolik tato změna měla vliv na způsob výkonu práva, odpovídajícího věcnému břemeni, jak se projevila na užívání nemovitosti věcným břemenem zatížené, a vzít do úvahy újmu, která oprávněnému nastane v důsledku omezení nebo zrušení věcného břemene za náhradu, a porovnat ji s případnou újmou, která vznikla vlastníkům zatíženého pozemku v důsledku změny poměrů (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2165/98).

18. V komentáři k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb. (LASÁK, J., HRA-BÁNEK, D. in SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, díl III., s. 1029) se uvádí: „V prvním případě zanikne služebnost v okamžiku, kdy služebná věc nebude moci být využívána k účelu, pro který byla služebnost (zpravidla na sousedním pozemku) zřízena... Je přitom zapotřebí, aby ke změně došlo bez přičinění povinného. Jinými slovy, nesmí tuto nemožnost způsobit sám povinný. Tím by patrně došlo k neoprávněnému zásahu do práva odpovídajícího služebnosti, kterému je možno se bránit prostřednictvím negatorní žaloby, případně prostřednictvím žaloby na ochranu držby (srov. § 1003, 1006 a 1007). Nelze vyloučit též právo na náhradu škody. Naopak služebnost nemůže podle odstavce 1 zaniknout pouze tím, že není vykonávána. Taková skutečnost může vést toliko k jejímu promlčení (srov. analogicky usnesení Nejvyššího soudu 22 Cdo 2231/2007).“ Uvedený právní názor, který dovolací soud sdílí, se přiměřeně uplatní, i pokud jde o zrušení služebnosti soudem pro změnu poměrů. Ostatně je nepochybné, že umístí-li vlastník pozemku na cestě, zatížené věcným břemenem, překážku, která neumožňuje právo odpovídající věcnému břemeni vykonávat, může se oprávněný domáhat odstranění této překážky; není vyloučena ani žaloba na uložení povinnosti umožnit žalobci chůzi, popřípadě přejíždění přes cizí pozemek (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2001, sp. zn. 22 Cdo 443/2000, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu č. C 556). Je tedy zřejmé, že jestliže vlastník služebného pozemku vytvoří stav bránící výkonu služebnosti, jde o stav protiprávní, jehož odstranění se oprávněný může domáhat. Jestliže v důsledku takto vytvořeného stavu nemůže oprávněný služebnost vykonávat, nemůže jít o změnu poměrů, která by umožňovala žalovat na zrušení služebnosti. Jestliže však oprávněná osoba, která své právo v důsledku vytvoření takové překážky nemůže vykonávat, neuplatní právo u soudu v pro-

č. 53

mlčecí době, může dojít k promlčení služebnosti (viz § 663 odst. 1 o. z.). Touto otázkou, stejně jako tím, zda snad v průběhu řízení neuplynula promlčecí doba ve smyslu § 632 o. z., resp. § 109 obč. zák. č. 40/1964 Sb., se dovolací soud, vázán obsahem dovolání, nemohl zabývat.

č. 53

19. Odvolací soud opřel názor o změně poměrů též o to, že pozemek žalobců, který přiléhá k brance, byl zkultivován, má podobu zpevněné vydlážděné okrasné plochy a v místech přiléhajících k domu a k brance je hustě osázený dekorativními rostlinami (to patrně podle odvolacího soudu brání výkonu práva jízdy). Jestliže však sama žalující strana úpravami služebného pozemku vytvořila stav bránící výkonu služebnosti, proti kterému se mohla žalovaná strana bránit žalobou (i když ji nepodalala), nejde o změnu poměrů, která by mohla mít za následek zrušení služebnosti soudem podle § 1299 odst. 2 o. z. To, že branka je porostlá ze strany žalovaného popínavými rostlinami, nemá samo o sobě za následek změnu poměrů; jde o stav snadno odstranitelný.

20. Skutková zjištění, ze kterých odvolací soud vycházel, neumožňovala učinit závěr, že došlo k relevantní změně poměrů ve smyslu § 1299 odst. 2 o. z. Při rozhodování o zrušení služebnosti je třeba především zjistit, zda došlo ke změně poměrů (tj. těch poměrů, za kterých bylo věcné břemeno zřízeno). Odvolací soud uvedl, že služebnost byla zřízena v roce 1934 „v rámci smlouvy o rozdělení spoluvlastnictví“. Uvedl sice, že byla zřízena proto, aby po služebném pozemku mohly osoby v rozsudku uvedené „chodit“, nicméně šlo o právo „jízdy“, které právo chůze nezahrnuje (jak ostatně uvedl i odvolací soud v předchozím rozhodnutí), takže bylo třeba položit otázku, proč bylo zřízeno právo jízdy, a zda se právě ve vztahu k tomuto právu změnila poměry tak, že vznikl hrubý nepoměr mezi zatížením služebné věci a výhodou panujícího pozemku. Z toho, že služebnost byla zřízena při dělení spoluvlastnictví, vyplývá předběžný závěr, že byla zřízena proto, aby další vlastníci tehdy oddělené nemovitosti, patřící žalované straně, měli zachován příjezd přes pozemek (bez ohledu na to, jakými prostředky bylo právo vykonáváno a jakými je lze vykonávat dnes – k tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. 22 Cdo 60/2008, Soubor č. C 6819); ve vztahu k zahradě šlo patrně o pohodlnější a účelnější přístup přes dům žalovaného. Bylo-li tomu tak (a dosavadní výsledky řízení tomu nasvědčují), pak by bylo možno uvažovat o změně poměrů, jestliže by panující nemovitost získala nový přístup (to nebylo tvrzeno ani prokázáno), nebo jestliže by se poměry panujícího pozemku změnila tak, že by výkon služebnosti jízdy byl zcela neúčelný a zbytečný (např. by se zahrada změnila ve zpevněnou plochu tak, že by již nebylo třeba cesty k dopravě chlévské mrvy ke hnojení zahrady, nebylo by třeba odvážet odpad či sklizené ovoce, v případě rekonstrukce domu by již nebylo třeba cesty pro dopravu stavebního materiálu, a nebyl by tu ani jiný rozumný důvod pro to po sousedním pozemku přejíždět). Takové skutkové zjištění však odvolací soud neučinil; jeho rozhodnutí je v této otázce předčasné, a tudíž nesprávné.

21. Odvolací soud též přihlédl k tomu, že oprávněná strana právo využívala jen zřídka. Tato okolnost však v této věci není rozhodující; promlčí-li se služebnost až po deseti letech nevykonávání, pak oprávněný, který ji v této době využije jen několikrát, jedná pořádně v rámci svého práva a nelze mu to klást k tíži jako okolnost umožňující zrušení služebnosti. Je třeba přihlédnout k tomu, že účel, ke kterému byla sporná služebnost zřízena, lze naplnit i v případě, že služebnost je vykonávána jen zřídka (např. rekonstrukce domu; ani hospodářské využití zahrady nemusí nutně vyžadovat každoroční příjezd s vozem či vozíkem).

č. 53

22. Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné; rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (243e odst. 3 o. s. ř.).

Č. 54

č. 54

Odpovědnost státu za škodu

§ 31a odst. 2, 3 zákona č. 82/1998 Sb.

Poškozené právnické osobě nenáleží v řízení o náhradu nemajetkové újmy zvýšení peněžitého zadostiučinění podle § 31a odst. 2 a 3 zákona č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb., o částku odpovídající částce daně z příjmů, kterou případně v důsledku přijatého zadostiučinění bude povinna v budoucnu státu odvést.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. 10. 2013, sp. zn. 15 Co 346/2013, a částečně rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 26. 3. 2013, sp. zn. 23 C 202/2012, a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1290/2014, ECLI:CZ:NS:2015:30.CDO.1290.2014.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 26. 3. 2013, č. j. 23 C 202/2012-30, zastavil řízení v části o zaplacení částky 95 063 Kč a úroku z prodlení z této částky za den 24. 10. 2012 (výrok I.), uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni úrok z prodlení z částky 95 063 Kč ve výši 7,5 % ročně za období od 20. 9. 2012 do 23. 10. 2012 (výrok II.), zamítl žalobu o zaplacení částky 54 937 Kč s příslušenstvím (výrok III.) a uložil žalované povinnost k náhradě nákladů řízení (výrok IV.). Rozhodl tak o nároku žalobkyně na náhradu nemajetkové újmy, která jí měla být způsobena nesprávným úředním postupem spočívajícím v nepřiměřené délce řízení vedeného u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 20 C 11/2011 o zaplacení částky 1 430 766 Kč s příslušenstvím, jíž se nynější žalobkyně domáhala jako dluhu ze smlouvy o dílo.

2. Na základě zjištěného skutkového stavu soud prvního stupně, a to i s odkazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), ve shodě s účastníky dospěl k závěru, že celková délka posuzovaného řízení, které trvalo od 25. 1. 2001 do 22. 11. 2011, tedy deset let a deset měsíců, byla nepřiměřená. Řízení probíhalo opakovaně na dvou stupních soudní soustavy, když celkem byla vydána čtyři meritoriální rozhodnutí.

3. Soud prvního stupně považoval řízení s ohledem na jeho předmět (posuzovány nároky ze smlouvy o dílo co do rozsahu, kvality a ceny díla) a složitost dokazování (dvakrát doplňovaný znalecký posudek) za složitější, čemuž odpovídala i procesní aktivita účastníků (četná obsáhlá podání ve věci samé obsahující průběžně řadu dalších důkazních návrhů) a soudu (před soudem prvního stupně dokazováno při osmi jednáních, před soudem odvolacím při dvou).

4. Při hodnocení významu řízení pro žalobkyni soud prvního stupně „z objektivního hlediska“ vyšel z toho, že s danou agendou (zaplacení peněžité částky ve sporu se zákazníkem žalobkyně) ESLP obecně nespojuje zvýšený význam a nutnost zvláštní péče ze strany orgánů státu, jakkoliv podle soudu prvního stupně úhrada předmětné částky „mohla mít pro žalobkyni z pohledu její platební bilance svůj význam“. S odkazem na judikaturu ESLP i stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 58/2011, dále jen „Stanovisko“ (rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná též na www.nsoud.cz) konstatoval, že i právnické osoby mohou „pocítovat“ nemajetkovou újmu a že možnost peněžní náhrady za tuto újmu nemůže být právě jen z důvodu právní povahy těchto osob vyloučena, avšak „míra frustrace z nepřiměřené délky řízení musí být v případech právnických osob již s ohledem na jejich právní podstatu uvažována v omezené míře“. „Ze subjektivního pohledu“ soud prvního stupně zkoumal, zda žalobkyní tvrzený význam řízení koreloval jejímu procesnímu chování. Jestliže žalobkyně za řadu let trvání řízení „nezprostředkovala vůči soudní moci ... svoji frustraci z celkové délky řízení“, nelze podle soudu prvního stupně „nepřipustit výklad“, že jí šlo spíše o úspěšný konec řízení než o jeho skončení „v rozumné lhůtě“. Uvedené nicméně soud prvního stupně konstatoval „toliko na okraj, se znalostí judikatorně ustálených závěrů, že soudy jsou v řízení povinny konat z úřední povinnosti, ne až na základě stížností účastníků, pročež okolnost, že se žalobce proti délce řízení nebránil ... nemůže být v rámci posuzování jednání poškozeného brána k tíži žalobce“. Význam řízení pro žalobkyni tak soud prvního stupně hodnotil jako standardní „i se zohledněním její právní povahy (právnické osoby)“. Úvahy hypoteticky snižující subjektivní význam řízení nijak nepřičítal k tíži žalobkyně, na druhou stranu ale podle něj „nelze s úspěchem zvyšovat význam řízení pro účastníka tam, kde tento význam nenašel v kontextu prodlužujícího se sporu žádného konkrétního odrazu v jeho procesním chování“.

5. Ve vztahu ke kritériu postupu soudů soud prvního stupně uzavřel, že „činnost soudů byla plynulá a plně odpovídající složitosti řízení s výhradou tří období,“ a to od 25. 1. 2001 do 31. 10. 2002, kdy soudu trvalo 21 měsíců, než po podání žaloby učinil první (rutinní) úkon, od 20. 2. 2006 do 23. 5. 2007, kdy soudu trvalo patnáct měsíců, než nařídil jednání o odvolání, a od 5. 1. 2010 do 14. 1. 2011, kdy soudu trvalo jeden rok, než rozhodl o odvolání proti rozhodnutí o znalečném.

6. Podle soudu prvního stupně došlo k porušení práva žalobkyně na projednání věci v přiměřené lhůtě, neboť délka posuzovaného řízení nebyla vzhledem k okolnostem případu přiměřená, a to zejména pro významný podíl uvedených období nečinnosti soudů na celkové době řízení. Žalobkyni tak vznikla nemajetková újma, a to minimálně v důsledku její právní nejistoty „rezultující z nepřiměřeně dlouhé doby řízení“. Žádné okolnosti, pro něž by bylo na místě se spokojit toliko s konstatováním porušení práva, soud prvního stupně neshledal. Při stanovení výše zadostiučinění vyšel ze základní částky 15 000 Kč za první dva roky a každý další rok trvání řízení (resp. částky 1 250 Kč za každý další měsíc trvání řízení). „Základní hodnotu odškodnění“ ve výši 147 500 Kč pak upravil snížením o 35 % za celkovou složitost řízení a o 20 % za význam řízení z pohledu právnické osoby, jejíž „pociťování“ újmy (frustrace) je „jiné povahy a kvality než v případě osoby fyzické“, když žalobkyně o „pociťování“ frustrace ani ničeho netvrdila. Soud prvního stupně poukázal na závěry Stanoviska s tím, že výše přiměřeného zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku řízení u právnických osob nemusí být vždy nižší, než je tomu u osob fyzických, z čehož soud prvního stupně dovodil, že v odůvodněných případech nižší být může. Poukázal i na judikaturu ESLP, ze které podle něj jistá distinkce v odškodňování fyzických a právnických osob v obdobných případech vyplývá. Naproti tomu zvýšení o 15 % učinil soud prvního stupně pro absentující podíl žalobkyně na délce řízení. Takto dospěl k částce 93 294 Kč. Neshledal důvodným navýšení základní částky pro jednotlivé průtahy, jimiž zatížily posuzované řízení soudy, neboť pokud by nebylo těchto průtahů, celkem trvajících cca čtyři roky, pak by posuzované řízení s ohledem na jeho předmět a jeho zbývající průběh hodnotil jako přiměřeně dlouhé. Protože je to právě (a jen) nečinnost soudů, jež vůbec činí řízení odškodnitelným, představovalo by další navýšení základního odškodnění pro tuto „(ne)činnost“ soudů „duplicitní odškodnění“. Konečně soud prvního stupně nezohlednil „případnou“ daňovou povinnost žalobkyně, pokud se jedná o daň z příjmů ve vztahu k žalovanou uhrazené částce, když případná daňová povinnost a její výše je odvislá od celkového hospodářského výsledku žalobkyně v příslušném zdaňovacím období.

7. Požadavek na úrok z prodlení z částky vyplacené žalovanou shledal soud prvního stupně důvodným s ohledem na doručení žádosti o odškodnění žalované, šestiměsíční lhůtu na předběžné projednání podle § 15 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění zákona č. 160/2006 Sb., (dále jen „OdpŠk“) a datum vyplacení částky. O částečném zastavení řízení rozhodl v rozsahu částečného zpětvzetí žaloby. O nákladech řízení rozhodl podle § 142 odst. 3 o. s. ř. *per analogiam* za použití § 146 odst. 2 věty druhé o. s. ř.

8. Městský soud v Praze k odvolání žalobkyně rozsudkem ze dne 22. 10. 2013, č. j. 15 Co 346/2013-53, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadeném

zamítavém výroku o věci samé a ve výroku o nákladech řízení a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

9. Odvolací soud neshledal odvolání důvodným, když soud prvního stupně podle něj „dostatečným způsobem zjistil skutkový stav věci, z odůvodnění jeho rozhodnutí je zřejmý postup soudu i účastníků v posuzované věci, včetně časově na sebe navazujících jednotlivých úkonů“. Souhlasil se závěrem o nepřiměřenosti celkové doby řízení, a tedy i o nesprávném úředním postupu, v důsledku čehož žalobkyni vznikla nemajetková újma. S ohledem na délku řízení a neodůvodněné prodlevy rovněž nepovažoval samotné konstatování porušení práva za dostačující. S odkazem na Stanovisko uvedl, že „měřítko významu předmětu řízení pro účastníka [§ 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk], tj. to, co je pro něj v sázce, je nejdůležitějším kritériem pro stanovení formy a případné výše odškodnění“. V jeho posouzení se plně ztotožnil se soudem prvního stupně. K odvolací námitce žalobkyně, že se soud prvního stupně „nevyrovnal se ... skutečností, že žalobce byl v době podání žaloby v tak špatné ekonomické situaci, že toto bylo důvodem i pro osvobození od soudních poplatků“, z čehož bylo možno „uzavřít, že se jednalo pro žalobce přímo o existenciální otázku, neboť absence finančních prostředků ... pro něj mohla znamenat i úpadkovou situaci,“ odvolací soud nepřisvědčil. Podle odvolacího soudu „žalobkyně žádala o osvobození od soudních poplatků s tím, že má značné dluhy vůči státu a není schopná dostát svým závazkům ... z předchozích let“. Odvolací soud se ztotožnil i s úvahou, že „tvrzení (žalobkyně) o vysoké míře frustrace neodpovídá jejímu chování..., když ... nijak procesně nepůsobila na soud za účelem ... urychlení (řízení), a k vymáhání nároku na zaplacení částky, která pro ni měla mít existenční význam, přistoupila až téměř dva roky po její splatnosti“. Ani v hodnocení ostatních kritérií odvolací soud soudu prvního stupně ničeho nevytknul. O nákladech odvolacího řízení rozhodl podle § 142 odst. 1 a § 224 o. s. ř. *a contrario*.

č. 54

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Žalobkyně podala proti rozsudku odvolacího soudu v plném rozsahu dovolání a navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Napadené rozhodnutí bylo podle dovolatelky „vydáno v rozporu s hmotným i procesním právem,“ kdy dílem „je zde dán rozpor s judikaturou“ Nejvyššího soudu a ESLP a „dílem se jedná o otázky dovolacím soudem nerozhodované,“ a odvolací soud se nevypořádal se všemi jejími argumenty.

11. Podle dovolatelky soudy dospěly k závěru, že újma v případě právnické osoby nutně musí být nižší, nežli je tomu u osob fyzických, když zkoumaly pouze otázku frustrace jako jistého psychologického nepohodlí a nezabývaly se významem vymahatelnosti práva pro další existenci kapitálové společnosti. Právě ze sku-

tečnosti, že u žalobkyně byly splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, přitom bylo možno pro ni dovést zvýšený význam předmětu řízení, neboť byt' byla v právu, mohla skončit v konkurzu, tj. zaniknout. Současně dovolatelka nesouhlasí s tím, že soudy položily paralelu mezi nepůsobením na urychlení soudního řízení a neexistencí vysoké míry frustrace.

č. 54

12. Dovolatelka považuje za lichý i argument odvolacího soudu, který ji vytkl podání žaloby dva roky po splatnosti pohledávky. Podle dovolatelky ze skutečnosti, že žaloba nebyla podána obratem, nelze dovozovat nižší význam předmětu řízení, neboť žalobkyně preferovala možnost mimosoudní dohody. Nadto se k této překvapivé argumentaci odvolacího soudu nemohla vyjádřit, neboť se v řízení nijak neobjevila.

13. Dovolatelka rovněž nesouhlasila s tím, jak soudy zhodnotily průtahy v řízení i efektivitu postupu soudu v posuzovaném řízení. Z rozsudku odvolacího soudu v posuzovaném řízení přitom vyplývalo pochybení soudu prvního stupně, pokud žalovanou nepoučil podle § 118a odst. 1, 3 o. s. ř. Ani zjištěné průtahy v řízení soudy nezohlednily ve výši zadostiučinění.

14. Konečně se podle dovolatelky soudy nijak nevyrovnaly s její argumentací, že podle judikatury ESLP by odškodné mělo být zvýšeno o případnou částku daně, neboť jinak se jedná o diskriminaci právnických osob, jestliže z přiznaného odškodného (hrazeného státem) musí dovolatelka ve výsledku státu opět odvést daň z příjmu.

15. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

17. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř.

18. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

19. Dovolání je ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné k posouzení otázek hmotného práva, zda a jakým způsobem se v případech poskytnutí peněžitého zadostiuči-

nění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou soudního řízení podle § 31a odst. 3 OdpŠk přihlédne k tomu, že poškozeným je právnická osoba, že žalovaná částka mohla být významná pro její další činnost a existenci, že poškozený neuplatnil žádné prostředky za účelem odstranění průtahů v řízení a že jedinou příčinnou nepřiměřené délky řízení byly průtahy na straně soudu. Vyřešení uvedených otázek odvolacím soudem je v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu.

č. 54

20. Dovolání je rovněž přípustné k posouzení otázky hmotného práva, zda přiznané peněžité zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 31a odst. 3 OdpŠk je nutno navýšit o případnou částku daně, kterou bude poškozená právnická osoba povinna státu navíc odvézt v důsledku přijetí zadostiučinění v penězích. Dovolání je přípustné, neboť uvedená otázka hmotného práva v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

21. Podle § 13 odst. 1 OdpŠk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

22. Podle § 31a OdpŠk bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu (odstavec 1). Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo (odstavec 2). V případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí, přihlédne se při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění rovněž ke konkrétním okolnostem případu, zejména k a) celkové délce řízení, b) složitosti řízení, c) jednání poškozeného, kterým přispěl k průtahům v řízení, a k tomu, zda využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, d) postupu orgánů veřejné moci během řízení a e) významu předmětu řízení pro poškozeného (odstavec 3).

23. Podle Stanoviska výše přiměřeného zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku řízení u právnických osob nemusí být vždy nižší, než je tomu u osob fyzických. Přiměřené zadostiučinění za nemateriální újmu se v zásadě po-

č. 54

skytuje i právnickým osobám, a to i obchodním společnostem. V případě obchodních společností (v souladu s judikaturou ESLP, srov. již soudem prvního stupně citované rozhodnutí Comingersoll S. A. proti Portugalsku) je třeba při určování výše přiměřeného zadostiučinění přihlížet i k jiným faktorům, jako je pověst společnosti, nejistota v plánování rozhodování, rozkol ve vedení společnosti a konečně též, i když v menším stupni, úzkost a potíže způsobené členům vedení společnosti. Nemateriální újma u právnických osob se zpravidla neprojevuje týmiž důsledky jako u osob fyzických, pro něž jsou příznačné pocity jako úzkost a duševní stres, zohledňují se tak u ní kritéria, která se odvíjejí od jiných charakteristik než u osoby fyzické. Podle Nejvyššího soudu však ESLP nezamýšlel automaticky rozlišovat mezi osobami fyzickými a právnickými při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. V rozsudku ze dne 29. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3908/2009, proto Nejvyšší soud dovodil, že nemateriální újma vzniká nepřiměřenou délkou soudního řízení i právnickým osobám, jejichž vůle je vytvářena prostřednictvím osob fyzických. Se zřetelem k úzkým zájmovým vazbám všech takových osob nelze ani ve vztahu k právnickým osobám samým pomíjet a nezohledňovat, byť i v omezené míře, následky nepřiměřeně dlouze vedeného řízení pro povolané fyzické osoby.

24. Z uvedeného vyplývá, že sama skutečnost, že poškozeným je právnická osoba, obchodní společnost, nemůže vést automaticky k závěru o poskytnutí nižšího peněžitého zadostiučinění. Hodnotil-li odvolací soud (a to i ve spojení s rozsudkem soudu prvního stupně, s jehož závěry se plně ztotožnil) především míru „frustrace“ poškozeného vyvolanou nepřiměřenou délkou řízení, zabýval se hlediskem, které je typické pro fyzické osoby a které se u právnické osoby projevuje toliko zprostředkovaně, právě se zřetelem k úzkým zájmovým vazbám fyzických osob, jejichž prostřednictvím je vytvářena vůle právnické osob. Hlediska charakteristická pro právnické osoby, obchodní společnosti, přitom soudy prakticky pominuly.

25. Žalobkyně opakovaně poukazovala na výši žalované částky a skutečnost, že v době zahájení řízení byla ve špatné ekonomické situaci, takže jí proto bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků. Z toho dovozovala, že se pro ni jednalo o existenciální otázku, neboť absence finančních prostředků mohla znamenat i úpadkovou situaci, byť její žaloba byla po právu.

26. Ačkoliv odvolací soud s odkazem na Stanovisko správně zdůraznil, že význam předmětu řízení, který je nejdůležitějším kritériem pro stanovení formy a případné výše zadostiučinění, je představován tím, co je pro účastníka v sázce, se shora uvedenou argumentací žalobkyně se ani on nevypořádal.

27. Soud prvního stupně sice uvedl, že úhrada předmětné částky „mohla mít pro žalobkyni z pohledu její platební bilance svůj význam,“ tento význam však dále nijak nehodnotil. Odvolací soud argumentaci žalobkyně nepřisvědčil, aniž by však jeho důvody byly zcela srozumitelné, když poukázal na skutečnost,

že žalobkyně žádala v posuzovaném řízení o osvobození od soudních poplatků z důvodu značných dluhů vůči státu a neschopnosti dostát svým závazkům z minulých let.

28. Podle dovolacího soudu právě skutečnost, že žalobce uplatňuje pohledávku značné výše (zde 1 430 766 Kč s příslušenstvím) za situace, kdy není dlouhodobě schopen dostát svým splatným závazkům, pročež je ohroženo pokračování jeho profesní aktivity, svědčí spíše pro zvýšený význam předmětu řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3340/2011).

29. Odvolací soud v této souvislosti, kromě argumentu, že frustrace žalobkyně neodpovídala jejímu chování (viz dále), rovněž poukázal na skutečnost, že k vymáhání pohledávky, která pro ni měla mít existenční význam, přistoupila žalobkyně až téměř dva roky po její splatnosti. Z odůvodnění napadeného rozsudku ovšem nevyplývá, jakými úvahami byl odvolací soud při hodnocení této skutečnosti veden, když mu nebyly známy důvody, pro které k podání žaloby až dva roky po splatnosti pohledávky došlo. Soudy totiž rozhodovaly se souhlasem účastníků bez jednání, a účastníci se tak nemohli vyjádřit ke skutečnosti, které druhá strana ani netvrdila (tak jako v tomto případě).

30. Ze shora uvedených důvodů je právní posouzení významu předmětu řízení pro poškozeného [§ 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk] odvolacím soudem, a to i ve spojení s rozsudkem soudu prvního stupně, neúplné, tudíž nesprávné.

31. Odvolací soud (ve vazbě na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně) svůj závěr o nižším významu řízení pro žalobkyni postavil rovněž (soud prvního stupně především) na úvaze, že tvrzení žalobkyně o vysoké míře frustrace neodpovídá jejímu procesnímu chování v posuzovaném řízení, když po celou jeho dobu nijak procesně nepůsobila na soud za účelem jeho urychlení.

32. Takové hodnocení procesního chování poškozeného je v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, tedy nesprávné.

33. Při zkoumání toho, zda poškozený využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, je třeba jejich využití přičítat poškozenému k dobru, nikoli mu přičítat k tíži, že je nevyužil. Děje se tak přitom výhradně v rámci posuzování kritéria chování poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. c) OdpŠk, nikoliv kritéria významu předmětu řízení pro poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk. Není příslušné přičítat nepodání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu k tíži poškozeného. Tím méně je možné přičítat k tíži účastníka, že nepodal stížnost na průtahy v řízení. Není obecně povinností účastníků řízení vést orgány veřejné moci k dřívějšímu rozhodnutí. Vydat rozhodnutí v přiměřené době je naopak obecnou povinností těchto orgánů, která má být plněna i tehdy, když účastníci nevyužívají prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení spočívající v nečinnosti orgánů. Stát nemůže odpovědnost za dodržení práva účastníka řízení na projednání věci v přiměřené lhůtě přenášet na účastníky řízení tím, že po nich bude požadovat, aby se v případě hrozící či nastalé nepři-

č. 54

měřené délky řízení domáhali nápravy, a dojde-li k porušení práva účastníka na projednání věci v přiměřené lhůtě, sankcionovat jej při stanovení výše odškodnění za to, že se nápravy nedomáhal. Je tomu tak proto, že důvody poškozeného pro neuplatnění návrhu podle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, mohou být různé a ne vždy musí být jeho neuplatnění projevem spokojenosti poškozeného s existencí průtahů v řízení, popřípadě jeho lhostejnosti k nim. Naopak při hodnocení postupu orgánu veřejné moci (soudu) jako jednoho z kritérií obligatorně posuzovaných při stanovení výše zadostiučinění je třeba zohlednit bezdůvodnou nečinnost soudu a zbytečné prodlevy ve vyřizování případu, tedy tzv. průtahy v řízení [srov. část IV. písm. b) a c) Stanoviska a rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3412/2011, a ze dne 15. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 2528/2013].

34. Podle odvolacího soudu nelze nic vytknout ani hodnocení ostatních kritérií soudem prvního stupně, který při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění nezhodnotil zjištěné průtahy v řízení s odůvodněním, že další navýšení základního odškodnění pro tuto nečinnost by představovalo „duplicitní odškodnění“, neboť je to právě a jen tato nečinnost, která činí řízení odškodnitelným.

35. Podle Stanoviska (část IV. a V.) po ohraničení doby trvání řízení (určením počátku a konce) posuzuje soud přiměřenost doby řízení. Přitom není možné vycházet z nějaké abstraktní, předem dané doby řízení, která by mohla být pokládána za přiměřenou, ale je třeba přihlížet ke konkrétním okolnostem případu. Vychází se z kritérií, která jsou obdobným způsobem hodnocena i při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. Těmito jsou složitost případu, chování poškozeného, postup orgánů veřejné moci během řízení a význam předmětu řízení pro poškozeného. Z těchto samých faktorů se pak spolu s celkovou délkou řízení vychází i při určování výše přiměřeného zadostiučinění. Ve smyslu Stanoviska tedy nejde o duplicitní hodnocení kritérií demonstrativně uvedených v § 31a odst. 3 OdpŠk, ale o posouzení stejného kritéria ve vztahu ke dvěma různým závěrům. Nelze tak bez dalšího odmítnout hodnocení zjištěné skutečnosti s odkazem na závěry týkající se posuzování přiměřenosti celkové délky řízení, aniž by soud vysvětlil, proč zjištěná skutečnosti týkající se postupu soudu (zde čtyři roky průtahů) neměla zásadní vliv na zvýšení nemajetkové újmy.

36. V rámci hodnocení kritéria postupu orgánu veřejné moci během řízení [§ 31a odst. 3 písm. d) OdpŠk] žalobkyně v žalobě i v odvolání rovněž poukazovala na důvody, pro které byl v posuzovaném řízení první rozsudek soudu prvního stupně odvolacím soudem zrušen.

37. Podle Stanoviska [část IV. písm. c)] pod pojem nesprávnosti postupu orgánu veřejné moci je třeba zahrnout i situace, kdy rozhodnutí soudu nižšího stupně bylo zrušeno výlučně z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti nebo procesní vady. Ve zrušovacím rozhodnutí musí být ale zřetelně uvedeno, že rozhodnutí soudu nižšího stupně je zrušováno právě z tohoto důvodu. Neodpovídalo by zásadě prompt-

nosti kompenzačního řízení, jestliže by v jeho průběhu muselo být samostatně posuzováno, z jakého důvodu bylo dané rozhodnutí zrušeno.

38. K důvodům zrušení prvního rozsudku soudy neučinily taková skutková zjištění, která by jim posouzení kritéria podle § 31a odst. 3 písm. d) OdpŠk umožnila. I z tohoto důvodu je tak právní posouzení tohoto kritéria neúplné a proto nesprávné.

39. Ve vztahu k požadavku žalobkyně na kompenzaci budoucí daňové povinnosti dovolací soud poukazuje na Stanovisko, podle kterého by soudy v České republice při určování výše přiměřeného zadostiučinění měly vycházet z kritérií obsažených v rozhodnutích ESLP, inkorporovaných v § 31a odst. 3 OdpŠk. Podle závěrů ESLP pak status stěžovatele jako oběti porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (publikované ve Sbírce zákonů jako sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí, pod č. 209/1992, dále jen „Úmluva“) může záviset na úrovni kompenzace, která byla stěžovateli přiznána v domácím řízení, a to s ohledem na skutečnosti, na jejichž základě si stěžuje před ESLP.

40. Dovolatelka přitom správně poukázala, že ESLP v rámci svých rozhodnutí, kterými stěžovatelům za porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy přiznává náhradu morálního újmy (spravedlivé zadostiučinění) a náhradu nákladů řízení, ukládá žalovanému státu i povinnost zaplatit „případnou částku daně“.

41. V souvislosti s tímto požadavkem komentářová literatura již dříve dospěla k závěru, že „vzhledem k tomu, že tato dodatečná částka by měla být teoreticky zaplácena ve stejné lhůtě jako zadostiučinění samotné, nenabízí se – pokud daň není placena jednorázově z dané konkrétní částky, ale na základě globálního přiznání ke všem příjmům za příslušné daňové období – v praxi zřejmě jiná cesta, než aby částky přiznané ESLP z titulu spravedlivého zadostiučinění byly od daně z příjmů osvobozeny“ (srov. KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, kapitola VIII, str. 276). Dovolací soud k tomu dodává, že naroveň osvobození od daně mohou být i jiná legislativní řešení, která zajistí, že příjem nebude zdaněn. Tohoto v praxi jediného možného způsobu splnění povinnosti uložené v rozhodnutí ESLP si byl nepochybně vědom i zákonodárce, když v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen „zákon č. 586/1992 Sb.“), s účinností od 1. 1. 2004 stanovil, že příjem plynoucí z titulu spravedlivého zadostiučinění přiznaného ESLP ve výši, kterou je Česká republika povinna uhradit, nebo z titulu urovnání záležitosti před ESLP na základě smíru nebo jednostranného prohlášení vlády ve výši, kterou se Česká republika zavázala uhradit, není předmětem daně z příjmů fyzických osob [§ 3 odst. 4 písm. d)] ani daně z příjmů právnických osob [§ 18 odst. 2 písm. d)]. Pro úplnost je nutno dodat, že na rozdíl od fyzických osob, u kterých lze obecně uplatnit osvobození od daně za přijatou náhradu nemajetkové újmy [§ 4 odst. 1 písm. d)], právní úprava daně z příjmů právnických osob (část druhá zákona) obdobné osvobození od daně neobsahuje.

42. Zákodárce obdobný přístup jako u spravedlivého zadostiučinění nabytého poškozeným v souvislosti s řízením před ESLP v případě zadostiučinění vyplaceného v peněžích podle § 31a OdpŠk nezvolil. Důvody takového postupu nejsou zřejmé. Návrh novely zákona č. 82/1998 Sb., kterou byla do českého právního řádu mj. zavedena úprava přiměřeného zadostiučinění v § 31a (zákon č. 160/2006 Sb.), byl v důvodové zprávě vládou odůvodňován právě judikaturou ESLP, podle které v České republice neexistuje účinný prostředek nápravy nepřiměřené délky řízení. Tím Česká republika jednak porušovala čl. 13 Úmluvy, jednak v řízení před ESLP nemohla namítat, že stěžovatelé nevyčerpali vnitrostátní prostředky nápravy. Zakotvením odpovědnosti státu za nemajetkovou újmu vzniklou nezákonným rozhodnutím a nesprávným úředním postupem v českém právu tak podle důvodové zprávy bylo sledováno splnění závazků vyplývajících pro stát z Úmluvy, snížení břemene, které nese ESLP, a především prevence před dalším odsouzením České republiky. Bylo-li tedy důvodem přijetí právní úpravy jednak splnění závazků vyplývajících z čl. 13 Úmluvy, jednak přesun agendy z řízení před ESLP na národní úroveň, jevílo by se logickým, aby částky přiměřeného zadostiučinění přiznané podle § 31a OdpŠk podléhaly stejnému daňovému režimu jako částky spravedlivého zadostiučinění přiznané poškozeným v řízení před ESLP podle Úmluvy.

43. Podle § 21 odst. 1 zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, sazba daně činí 19 %, pokud v odstavcích 2 a 3 není stanoveno jinak. Daň se vypočte jako součin základu daně sníženého o položky snižující základ daně a o odčitatelné položky od základu daně zaokrouhleného na celé tisíce Kč dolů a sazby daně.

44. Podle § 23 odst. 1 zákona je základem daně rozdíl, o který příjmy, s výjimkou příjmů, které nejsou předmětem daně, a příjmů osvobozených od daně, převyšují výdaje (náklady), a to při respektování jejich věcné a časové souvislosti v daném zdaňovacím období; rozdíl se upraví podle tohoto zákona.

45. Z citovaných ustanovení vyplývá, že o „případné částce daně“, jak o ní hovoří rozhodnutí ESLP, lze uvažovat pouze za situace, kdy je základ daně (a to i po korekci o položky snižující základ daně a odčitatelné od základu daně) vyšší než nula. V takovém případě je zadostiučinění přiznané podle § 31a OdpŠk dodatečně úhradou daně snižováno o částku odpovídající součinu příslušné sazby daně z příjmů a částky peněžitého zadostiučinění.

46. V důsledku právní úpravy daně z příjmů právnických osob tak v konkrétním případě může dojít k tomu, že shora uvedený požadavek ESLP, aby v rámci spravedlivého zadostiučinění byla stěžovateli zaplacená i případná částka daně, nebude naplněn, ačkoliv podle Stanoviska i důvodové zprávy k zákonu č. 160/2006 Sb. by judikatura ESLP při výkladu a aplikaci § 31a OdpŠk měla být respektována. Důvodem je skutečnost, že soud v době rozhodování o výši přiměřeného zadostiučinění nemůže nijak předvídat, o kolik bude přiznané

přiměřené zadostiučinění žalobci zkráceno v důsledku úhrady daně z příjmů. Nemůže to předvídat už jen z toho důvodu, že neví, kdy bude žalobci žalovanou částka vyplacena, v kterém kalendářním roce, jaký bude v tom roce hospodářský výsledek žalobce či dokonce jaká bude v tom roce právní úprava daně z příjmů.

47. Protože ale případný rozpor s judikaturou ESLP může nastat teprve v důsledku vyměření a úhrady daně z příjmů, je na žalobci, aby svou argumentaci (touto judikaturou) uplatnil právě v daňovém řízení (eventuálně následně žalobou ve správním soudnictví).

48. Z uvedeného vyplývá, že závěr odvolacího soudu o nemožnosti přihlížet k případné daňové zátěži žalobce při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění je správný.

49. Protože ve vztahu k jednotlivým kritériím podle § 31a odst. 3 OdpŠk dospěl dovolací soud k závěru, že jejich zhodnocení odvolacím soudem je dílem v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu a dílem neúplné, tedy nesprávné, postupem podle § 243e odst. 1, 2 o. s. ř. napadený rozsudek odvolacího soudu, včetně výroků o náhradě nákladů řízení, zrušil. Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, proto zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí v rozsahu zamítavého výroku o věci samé (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3850/2014, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 37/2015), včetně nákladového výroku, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

50. V dalším řízení bude na soudu prvního stupně, aby na podkladě skutečností tvrzených účastníky vyšel (a to případně postupem podle § 118a o. s. ř.) z úplně zjištěného skutkového stavu a na jeho základě znovu posoudil jednotlivá kritéria pro stanovení výše peněžitého zadostiučinění (§ 31a odst. 3 OdpŠk).

51. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. právními názory dovolacího soudu vyslovenými v tomto rozhodnutí vázány.

Č. 55

č. 55

Právo na informace, Odpovědnost státu za škodu

§ 2 odst. 1, 3 zákona č. 106/1999 Sb. ve znění do 30. 6. 2010, § 4 písm. a), b) zákona č. 101/2000 Sb. ve znění do 30. 6. 2010

Informace o likvidaci odebraného biologického vzorku (§ 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů) není osobním údajem [§ 4 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů]. Žádost o její poskytnutí vyřídí Policie České republiky podle zákona č. 106/1999 Sb., a to útvar určený vnitřními předpisy bez ohledu na to, u kterého útvaru byla žádost podána.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 4. 2013, č. j. 11 Co 167/2012, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3629/2014, ECLI:CZ:NS:2015:30.CDO.3629.2014.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem ze dne 24. 4. 2013 potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 8. 11. 2011, č. j. 10 C 181/2010-37, ve znění opravného usnesení ze dne 29. 8. 2012, č. j. 10 C 181/2010-47, kterým soud prvního stupně zamítl žalobu o zaplacení částky 100 000 Kč s příslušenstvím a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Odvolací soud současně rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

2. Žalobce se domáhal zaplacení uvedené částky jako náhrady nemajetkové újmy, která mu měla vzniknout v důsledku nesprávného úředního postupu, kdy v zákonné patnáctidenní lhůtě mu nebyla poskytnuta informace na základě žádosti o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, kterou podal dne 19. 5. 2009 u Policie České republiky – Kriministického ústavu Praha (dále jen „Kriministický ústav Praha“). Namísto toho mu bylo sděleno, že jeho žádost bude vyřízena v režimu zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve lhůtě šedesáti dnů. Žalobce požadoval poskytnutí informace v krátké lhůtě z důvodu, že plánoval následné právní kroky.

3. Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně, ze kterých vyšel i odvolací soud, zaslal žalobce Kriminalistickému ústavu Praha žádost o poskytnutí informace, zda byl zlikvidován vzorek DNA, který mu byl odebrán ve Věznici V. Tato žádost byla označena jako žádost o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb. a byla Kriminalistickému ústavu Praha doručena dne 24. 5. 2010. Dne 23. 6. 2010 obdržel Kriminalistický ústav Praha stížnost žalobce, že nebyla dodržena lhůta patnácti dnů ke sdělení požadované informace. Stížnost byla přeposlána Policejnímu prezidiu České republiky, které dopisem ze dne 29. 6. 2010 žalobci sdělilo, že správní orgán posoudil jeho podání podle obsahu jako žádost o sdělení informace podle § 83 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, a žádost bude vyřízena do 23. 7. 2010. Dopisem ze dne 9. 7. 2009, který byl žalobci doručen dne 21. 7. 2010, byly žalobci sděleny požadované údaje. Dopisem ze dne 9. 7. 2010 uplatnil žalobce u žalované nárok na odškodnění za újmu způsobenou nesprávným úředním postupem. Dopisem ze dne 17. 9. 2010 žalovaná sdělila žalobci, že jeho žádosti nebude vyhověno.

4. Odvolací soud, na rozdíl od soudu prvního stupně, uzavřel, že na straně státu nedošlo k nesprávnému úřednímu postupu. Žalobce ze domáhal poskytnutí informace o osobním citlivém údaji. V takovém případě nelze postupovat podle zákona č. 106/1999 Sb. a postup orgánu, kterému byla žádost adresována, se nemůže řídit délkou lhůt v tomto zákoně stanovených. Kriminalistický ústav Praha též není povinným subjektem podle § 2 zákona č. 106/1999 Sb. V jeho kompetenci nebylo jakkoli o žádosti věcně rozhodnout, a to ani pozitivním způsobem (poskytnutím informace), ani negativním způsobem (rozhodnutím o odmítnutí žádosti). Kriminalistický ústav Praha postupoval správně, pokud žádost postoupil orgánu pravomocnému o ní rozhodnout podle zákona č. 273/2008 Sb. Orgán, jemuž byla žádost postoupena, pak bez prodlev vyrozuměl žalobce o tom, jak bude ve věci postupováno a ve lhůtě stanovené příslušným zákonem informaci poskytl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost shledává v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena, případně se domáhá toho, aby již vyřešená právní otázka byla posouzena jinak. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6. Podle dovolatele napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení, podle jakého předpisu měla být žádost žalobce vyřízena. Podle dovolatele měl Kriminalistický ústav Praha posoudit, zda se jedná o žádost podle zákona č. 106/1999 Sb. a zda jí lze vyhovět, či nikoliv, v takovém případě měl žádost

podle § 15 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb. odmítnout, nebo rovněž mohl učinit závěr, že se o žádost ve smyslu § 13 zákona č. 106/1999 Sb. nejedná.

7. Za nesprávný považuje dovolatel rovněž závěr odvolacího soudu, že Kriminální ústav Praha nebyl povinným subjektem podle zákona č. 106/1999 Sb., a že tedy nebylo v jeho kompetenci rozhodnout. Podle dovolatele, i kdyby Kriminální ústav Praha povinným subjektem nebyl, nic to nemění na tom, že žádost měla být posuzována v režimu zákona č. 106/1999 Sb., a že tedy Policejní prezidium České republiky mělo rozhodnout v režimu tohoto zákona.

8. Rovněž má dovolatel za nesprávnou úvahu odvolacího soudu, že podle zákona č. 106/1999 Sb. nelze poskytovat informace o citlivých osobních údajích. Pokud je podle zákona č. 106/1999 Sb. nelze poskytnout, potom měl podle dovolatele povinný orgán ve smyslu § 15 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb. žádost odmítnout.

9. Konečně dovolatel vyčítá odvolacímu soudu vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, když odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil, ačkoliv při rozhodování vycházel z naprosto odlišného právního názoru než soud prvního stupně. V průběhu odvolacího řízení nebyli účastníci poučeni o odlišném právním názoru a vůči tomuto se nemohli vymezit. Podle dovolatele rovněž měly být provedeny jím navrhované důkazy, které soud prvního stupně s ohledem na svůj odlišný právní názor považoval za nadbytečné.

10. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

12. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř.

13. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

14. Napadené rozhodnutí záviselo na vyřešení otázek hmotného práva, zda žádost o poskytnutí informace o likvidaci odebraného biologického vzorku (slovy žalobce „vzorku DNA“) je žádostí o sdělení osobního údaje vztahující se k jeho

osobě ve smyslu § 83 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. nebo žádostí o poskytnutí informace podle § 13 zákona č. 106/1999 Sb. a dále zda Kriminalistický ústav Praha je povinným subjektem ve smyslu § 2 zákona č. 106/1999 Sb. Dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné, neboť uvedené právní otázky nebyly dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešeny. Dovolání je současně důvodné.

č. 55

IV.

Důvodnost dovolání

15. Podle § 2 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění účinném do 30. 6. 2010, tj. v době podání žádosti žalobcem (dále jen „zákon“), povinnými subjekty, které mají podle tohoto zákona povinnost poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti, jsou státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány a veřejné instituce (odstavec 1). Zákon se nevztahuje na poskytování informací, které jsou předmětem průmyslového vlastnictví, a dalších informací, pokud zvláštní zákon upravuje jejich poskytování, zejména vyřízení žádosti včetně náležitostí a způsobu podání žádosti, lhůt, opravných prostředků a způsobu poskytnutí informací (odstavec 3).

16. Podle § 3 zákona žadatelem pro účel tohoto zákona je každá fyzická i právnická osoba, která žádá o informace (odstavec 1). Informací se pro účely tohoto zákona rozumí jakýkoliv obsah nebo jeho část v jakémkoliv podobě, zaznamenaný na jakémkoliv nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženého v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního (odstavec 3).

17. Podle § 4 odst. 1 zákona povinné subjekty poskytují informace žadateli na základě žádosti nebo zveřejněním.

18. Podle § 8a zákona informace týkající se osobnosti, projevů osobní povahy, soukromí fyzické osoby a osobní údaje povinný subjekt poskytne jen v souladu s právními předpisy upravujícími jejich ochranu.

19. Podle § 4 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění účinném do 30. 6. 2010, se pro účely tohoto zákona rozumí a) osobním údajem jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímou identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu, b) citlivým údajem osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci

nebo autentizaci subjektu údajů, d) subjektem údajů fyzická osoba, k níž se osobní údaje vztahují.

20. Podle § 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění účinném do 30. 6. 2010, je Policie České republiky (dále jen „policie“) jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor.

č. 55

21. Podle § 6 zákona policii tvoří útvary, jimiž jsou a) Policejní prezidium České republiky (dále jen „policejní prezidium“) v čele s policejním prezidentem, b) útvary policie s celostátní působností, c) krajská ředitelství policie (dále jen „krajské ředitelství“), d) útvary zřízené v rámci krajského ředitelství (odstavec 1). Policejní prezidium řídí činnost policie (odstavec 3).

22. Podle § 65 odst. 1 zákona policie může při plnění svých úkolů pro účely budoucí identifikace u a) osoby obviněné ze spáchání úmyslného trestného činu nebo osoby, které bylo sděleno podezření pro spáchání takového trestného činu, b) osoby ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu, c) osoby, jíž bylo uloženo ochranné léčení nebo zabezpečovací detence, nebo d) osoby nalezené, po níž bylo vyhlášeno pátrání a která nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, snímat daktyloskopické otisky, zjišťovat tělesné znaky, provádět měření těla, pořizovat obrazové, zvukové a obdobné záznamy a odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení.

23. Podle § 83 zákona policejní prezidium na písemnou žádost sdělí žadateli bezplatně osobní údaje vztahující se k jeho osobě, a to do šedesáti dnů od jejího doručení (odstavec 1). Policejní prezidium na písemnou žádost osoby provede neprodleně po jejím doručení bezplatně a) opravu, likvidaci, blokování nebo doplnění nepravdivých anebo nepřesných osobních údajů vztahujících se k osobě žadatele nebo žadateli poskytne vysvětlení. Pokud by opravou, likvidací, blokováním nebo doplněním osobních údajů bylo ohroženo plnění úkolu podle § 85, může policie místo těchto operací připojit k souboru opravné prohlášení, b) označení údajů vztahujících se k osobě žadatele, jestliže žadatel popírá jejich přesnost a nelze zjistit, zda jsou přesné, nebo nikoli. Toto označení se odstraní pouze se souhlasem žadatele nebo na základě rozhodnutí příslušného soudu anebo Úřadu pro ochranu osobních údajů (dále jen „úřad“) (odstavec 2).

24. Žalobce jako žadatel požádal policii, jejímž útvarem s celostátní působností je i jím adresovaný Kriminalistický ústav Praha, o poskytnutí informace, zda byl zlikvidován „vzorek DNA“, který mu byl odebrán ve věznici. Svůj dotaz tak nepochybně směřoval na informaci o likvidaci biologického vzorku (své tělní tkáň) odebrané podle § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., nikoliv na informaci o genetickém vybavení, kterou na základě odebraného biologického vzorku policie získala, ani na informaci o likvidaci informace o genetickém vybavení.

25. Vzhledem k tomu, že informace o likvidaci biologického vzorku se netýká určitého nebo určitého subjektu údajů ve smyslu § 4 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb. (zákon č. 273/2008 Sb. odlišnou definicí osobních údajů neobsahuje), není osobním

údajem, a to na rozdíl od informace o genetickém vybavení, která je dokonce citlivým údajem ve smyslu § 4 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb. Protože žalobce nežádal o sdělení osobních údajů, není důvodu zabývat se otázkou, zda ve smyslu § 8a zákona č. 106/1999 Sb. bylo nutno informaci poskytnout v souladu s právními předpisy upravujícími jejich ochranu (zejména zákonem č. 101/2000 Sb.).

26. Z téhož důvodu ve smyslu § 2 odst. 3 zákona č. 106/1999 Sb. nepřicházel do úvahy ani postup podle § 83 odst. 1 či odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb., neboť žalobce nežádal o poskytnutí osobních údajů ani se nedomáhal jejich likvidace, pouze se domáhal poskytnutí informace, zda byl biologický vzorek (tedy původní nosič informace o genetickém vybavení) zlikvidován.

27. Policie jako celek je samostatným povinným subjektem podle zákona č. 106/1999 Sb. Policie má ze zákona povinnost poskytovat fyzickým i právnickým osobám informace vztahující se k její působnosti. Do její působnosti patří podle § 65 odst. 1 zákona i odběr biologických vzorků umožňujících získání informací o genetickém vybavení. Žádost o informace lze podat u každého útvaru policie. Jedním z útvarů policie je i Kriminologický ústav Praha. Po žadateli o informace nelze požadovat, aby vždy věděl, který konkrétní útvar policie jím požadovanou informaci disponuje. Je věcí vnitřní organizace policie, který její útvar za splnění zákonných podmínek (včetně stanovených lhůt) žádost vyřídí.

28. Dospěl-li odvolací soud k závěru, že žalobce se domáhal poskytnutí informace o osobním (citlivém) údaji, že v takovém případě nebylo možno postupovat podle zákona č. 106/1999 Sb. a že Kriminologický ústav Praha, kterému byla žádost adresována, není povinným subjektem podle zákona č. 106/1999 Sb., je jeho právní posouzení věci nesprávné. Dovolací soud tak postupem podle § 243e odst. 1, 2 o. s. ř. napadený rozsudek odvolacího soudu, včetně výroků o náhradě nákladů řízení, zrušil.

29. V dalším řízení bude na odvolacím soudu, aby posoudil, zda postup policie jako povinného subjektu při poskytování požadované informace o likvidaci biologického vzorku byl v souladu se zákonem č. 106/1999 Sb., a pokud nikoliv, posoudí naplnění zbývajících předpokladů vzniku odpovědnosti státu za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem [§ 13 odst. 1 věty první a § 31a odst. 1, 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v platném znění], tedy zejména zda v důsledku nesprávného úředního postupu policie vznikla žalobci nemajetková újma, v čem tato nemajetková újma spočívá, k porušení jakých práv žalobce došlo a zda, v jaké formě, případně vyšší přísluší žalobci za nemajetkovou újmu přiměřené zadostiučnění.

30. Odvolací soud je ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. právními názory dovolacího soudu vyslovenými v tomto rozhodnutí vázán.

Č. 56

č. 56

Autorské právo

§ 18 zákona č. 121/2000 Sb., § 23 zákona č. 121/2000 Sb.

Výjimka uvedená v poslední větě § 23 autorského zákona, podle níž za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 téhož zákona rovněž nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních, se obecně nevztahuje na pacienty ubytované v lázeňských zařízeních. I v těchto případech se jedná o provozování rozhlasového a televizního vysílání; proto kolektivnímu správci, zastupujícímu autory, přísluší oprávnění udělovat souhlas ke zpřístupňování děl lázeňskými zařízeními stejně jako sjednávat a vybírat autorské odměny za jejich užití a domáhat se nároků na vydání bezdůvodného obohacení z neoprávněného užití těchto děl.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 2. 2013, sp.zn. 3 Co 136/2011, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 31 Cdo 3093/2013, ECLI:CZ:NS:2015:31.CDO.3093.2013.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 20. 6. 2011, č. j. 34 C 129/2010-159, výrokem I. uložil žalované zaplatit žalobci podle zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen „autorský zákon“), částku 553 935 Kč s příslušenstvím, výrokem II. zamítl žalobu, aby žalovaná dále zaplatila žalobci částku 102 725 Kč s příslušenstvím, a výrokem III. rozhodl o náhradě nákladů řízení. Věc posuzoval za situace, kdy se žalobce s poukazem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001, na mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, a na ustanovení autorského zákona domáhal zaplacení žalované částky z titulu vydání bezdůvodného obohacení, které žalované vzniklo neoprávněným užíváním chráněných autorských děl v období od 1. 6. 2007 do 18. 5. 2008, jejich zpřístupňováním prostřednictvím televizních

a rozhlasových přístrojů umístěných na pokojích situovaných v zařízení žalované, Lázně T. v Č.

2. Žalovaná nesouhlasila se žalobou vzhledem k § 23 autorského zákona, které podle jejího názoru dopadá na projednávanou věc, neboť díla byla zpřístupňována pacientům při poskytování zdravotnické péče ve zdravotnickém zařízení.

3. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že na žalovanou však výjimka stanovená v poslední větě § 23 citovaného zákona nedopadá. Uvedl, že při posuzování této výjimky nelze vystačit s vnitrostátní úpravou, nýbrž je třeba se zabývat i mezinárodními smlouvami a dalšími mezinárodními předpisy, které jsou závazné pro Českou republiku. Podle čl. 11 odst. 1 písm. ii) Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. 9. 1986 autoři literárních a uměleckých děl mají výlučné právo udílet svolení k jakémukoliv veřejnému sdělování po drátě nebo bezdrátově díla vysílaného rozhlasem či televizí, uskutečňuje-li toto sdělování jiná organizace než původní. Podle odstavce 2 téhož článku platí, že zákonodárství států Unie se vyhrazuje, aby stanovila podmínky výkonu práv uvedených v odstavci 1, které však v žádném případě nesmějí být na újmu osobních práv autora na přiměřenou odměnu. Obdobnou ochranu přiznávají autorům i další mezinárodněprávní předpisy, např. na Bernskou úmluvu navazující Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví nebo Všeobecná úmluva o autorském právu. Soud prvního stupně dále poukázal na právní princip aplikační přednosti evropského práva před právem členského státu, je-li toto právo členského státu s evropským právem v rozporu, zejména na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících (dále jen „Směrnice“), která garantuje autorům výlučné právo udílet svolení nebo zakázat jakékoliv sdělení jejich děl veřejnosti. V článku 5 Směrnice je obsažen výčet výjimek, kdy může dojít k omezení autorských práv. Tento výčet podle názoru soudu není taxativní. Směrnice jako pramen práva společenství je normou, která má přímý účinek jen vůči členským státům, a nemohou se jí dovolávat jednotlivci. I když nebyla transponována do vnitrostátního práva, vyvolává nepřímý účinek spočívající v tom, že vzniká povinnost vykládat vnitrostátní právní předpisy v souladu s právem EU. Podle názoru soudu výjimka zakotvená v § 23 autorského zákona není v rozporu s mezinárodními smlouvami, ani se Směrnicí, nevztahuje se však na pokoje pro ubytování pacientů lázeňských zařízení. Vzhledem k tomu, že uvedená výjimka omezuje práva autora, je nutno výklad možného omezení pojmout restriktivně. Pod rozsah uvedené výjimky patří pouze provozování díla při samotném výkonu zdravotní péče, nikoliv však v širší souvislosti s ní. K poskytování zdravotnické péče totiž nedochází přímo na pokojích, kde jsou ubytováni lázeňští hosté, nýbrž pravidelně v jiných prostorech. Z hlediska kvality zdravotní péče není nutné, aby televizní či rozhlasové přijímače byly umístěny na jednotlivých pokojích pacientů. Zamítavý výrok soud prvního stupně odůvodnil zjištěnou vytížeností lázeňského zařízení.

č. 56

č. 56

4. K odvolání obou účastníků Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 19. 2. 2013, č. j. 3 Co 136/2011-288, výrokem I. rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé podle § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. změnil tak, že žalobu na zaplacení částky 553 935 Kč zamítl, výrokem II. podle § 219 o. s. ř. potvrdil jeho zamítavý výrok II. a výrokem III. rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení i řízení před soudem prvního stupně.

5. Odvolací soud uvedl, že pojem „zdravotní péče“ je i péče poskytovaná ve formě lázeňské péče, při níž pojišťovny hradí procedury, ubytování i stravu. Lázeňská péče je praktickými lékaři předepisována u vážných onemocnění, kdy má rehabilitační efekt. Na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že pod termín „poskytování péče ve zdravotnických zařízeních“ lze zahrnout i praktickým lékařem navržený a pacientem uskutečněný pobyt v lázeňském zařízení. I v tomto zařízení se o osoby zde pobývající starají lékaři s odborným medicínským vzděláním, osoby zde pobývající se nazývají pacienti, kteří jsou podrobeni režimu lázeňského zařízení, přičemž v případě porušení tohoto režimu může být pacient i předčasně z lázeňské léčby vyřazen. Poskytování zdravotní péče v lázeňském domě v sobě zahrnuje nejenom konkrétní lékařský výkon, spočívající např. v rehabilitaci po úraze, ale pod pojem poskytování zdravotní péče lze zahrnout i samotný pobyt osoby v klidném a přátelském prostředí lázní, odpočinek pacienta na pokoji třeba při poslechu rozhlasu či pořadu v televizi, na které je pacient z prostředí domova zvyklý. Absenci těchto přístrojů na pokoji by pacient mohl být vytržen z navykého životního standardu a jeho pobyt by pak na něj mohl mít i jistý negativní dopad. Totožné odůvodnění pak odvolací soud vztáhl i na výrok II. napadeného rozsudku, kterým (byť z jiných důvodů) potvrdil zamítavý výrok II. rozsudku soudu prvního stupně.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti výrokům I. a II. rozsudku odvolacího soudu podal žalobce včasné dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 o. s. ř., přičemž jako dovolací důvod uvádí, že napadené výroky rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného i procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a na jiné otázce hmotného práva, která nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena, a vyřešená otázka hmotného práva má být dovolacím soudem posouzena jinak. Za otázku, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené praxe dovolacího soudu ohledně výkladu poslední věty § 23 autorského zákona, považuje to, že nerozlišoval mezi pacienty na jedné straně a ostatními lázeňskými hosty na straně druhé, ale všechny pokoje v lázeňských domech pokládal za pokoje obsazené pacienty. Dovolacím soudem by pak, vzhledem k rozsudku Soudního dvora Evropské unie

(dále již jen „SDEU“) ze dne 27. 2. 2014, ve věci C-351/12, měla být posouzena jinak již vyřešená právní otázka tak, že uvedená výjimka by se neměla vztahovat ani na lázeňské pacienty. Podle dovolatele dosud nevyřešenou právní otázkou dovolacím soudem je i relevance vytíženosti (obsazenosti) ubytovacích pokojů z hlediska definice pojmu sdělování děl veřejnosti či z hlediska přiměřenosti a obvyklosti autorské odměny. Je přesvědčen, že vytíženost pokojů není relevantní ani z hlediska definice pojmu sdělování děl veřejnosti, ani z hlediska přiměřenosti a obvyklosti autorské odměny, na druhou stranu podle něj sdělování děl veřejnosti nezahrnuje situaci, kdy pokoj pro své zneprístupnění obsazen být nemůže. Navrhl proto, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v plném rozsahu zrušil, stejně jako rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích II. a III., a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

č. 56

7. K podanému dovolání se vyjádřila žalovaná, která se plně ztotožnila s rozhodnutím odvolacího soudu a navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání žalobce odmítl, popř. zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

8. Tříčlenný senát č. 30, který měl podle platného rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, vzal v úvahu svoji dosavadní rozhodovací praxi týkající se uvedené právní otázky.

9. V rozsudcích ze dne 31. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3056/2012, a ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3093/2012, Nejvyšší soud mimo jiné uvedl, že právní teorie dospěla k závěru, že při vymezení vzájemné souvislosti mezi prováděním zdravotní péče a provozováním vysílaného díla je nutno vycházet z výkladu restriktivního, neboť důsledkem tohoto omezení je bezplatné užívání cizího majetku. Pod rozsah uvedené výjimky může patřit pouze provozování díla při samotném výkonu zdravotní péče, nikoli již v širší souvislosti s ní (tj. např. provozováním díla v čekárnách, společenských místnostech lázeňských zařízení apod.). Pro účely posuzované otázky je nezbytné důsledně rozlišovat mezi „pacienty“ ve smyslu § 33 zákona o veřejném zdravotním pojištění, resp. § 19 zákona o péči o zdraví lidu, a ostatními lázeňskými hosty v lázeňských zařízeních ubytovanými pouze na komerčním základě. Poměr ubytovacích lázeňských prostor využívaných ve spojitosti s výlučným poskytováním zdravotní péče a prostor využívaných k ubytování na komerčním základě je ověřitelný. Ač poslední větu § 23 autorského zákona je nezbytné vykládat restriktivně, neznamená to, že tento požadavek může odůvodnit výklad přezírající konkrétní právní úpravu, resp. eventuálně přijmout výklad jsoucí s ní fakticky v rozporu. V případech, kdy jsou naplněny vyložené předpoklady, je výkon lázeňské péče třeba posuzovat jako výkon zdravotní péče. Zejména u tzv. komplexní lázeňské péče indikované a navržené příslušným lé-

č. 56

kařem jde o ucelený léčebný proces, který pravidelně není poskytován formou ambulantní péče; jeho součástí proto je i ubytování lázeňských pacientů na pokojích (přičemž nelze přehlížet ani nepochybný vliv lázeňského prostředí – včetně úrovně ubytování pacientů – na stimulaci a výsledky léčebného procesu zaměřeného na rekonstrukci zdravotního stavu léčených, resp. zdravotní rehabilitaci se podrobujících osob). Ve zmíněných rozhodnutích Nejvyšší soud vycházel též z faktu, že podle § 33 odst. 1 zákona o veřejném zdravotním pojištění lázeňskou péči, včetně určení stupně naléhavosti, poskytovanou jako nezbytnou součástí léčebného procesu, doporučuje ošetřující lékař, potvrzuje revizní lékař a kladí příslušná zdravotní pojišťovna (podle čtvrtého odstavce téhož ustanovení komplexní lázeňská péče je plně hrazena zdravotní pojišťovnou). Podle § 19 zákona o péči o zdraví lidu se lázeňská péče poskytuje výběrově osobám, jejichž zdravotní stav ji vyžaduje. Podle § 58 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, jsou od daně osvobozeny zdravotnické služby a zboží, jimiž se ve smyslu odst. 1 uvedeného ustanovení, ve znění do 31. 12. 2008, pro účely tohoto zákona rozumí služby zdravotní péče a související služby poskytované oprávněnými subjekty pacientům a osobám, jimž je taková péče určena, vymezené zákonem o veřejném zdravotním pojištění. Dovolací soud současně připomněl nutnost podrobit tyto případy užití autorských děl tříkrokovému testu, tedy zodpovědět, zda se jednalo o bezesmluvní užití díla,

- které je stanoveno ve zvláštních případech stanovených v autorském zákoně (resp. též v jiném zákoně),
- které nebylo v rozporu s běžným způsobem užití díla,
- nebyly jím nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autorů.

10. SDEU však v rozsudku ze dne 27. 2. 2014, ve věci C-351/12, v rámci sporu mezi OSA a Léčebnými lázněmi M. L., mimo jiné uvedl, že provozovatel lázeňského zařízení, který vědomě zprostředkovává chráněná díla prostřednictvím záměrného zpřístupnění signálu pomocí televizních nebo rozhlasových přijímačů v pokojích pacientů tohoto zařízení, proto provádí sdělování. K tomu, aby sdělování díla vysílaného rozhlasem či televizí spadalo pod pojem „sdělování veřejnosti“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29, je dále nezbytné, aby bylo zprostředkováno nové veřejnosti, tedy veřejnosti, kterou autoři chráněných děl nebrali v potaz při udělování povolení k jejich užití sdělováním původní veřejnosti. Obdobně jako hoteloví zákazníci jsou i pacienti lázeňského zařízení takovou novou veřejností. Lázeňské zařízení je totiž subjektem, který zprostředkovává, při plném vědomí důsledků svého chování, svým pacientům přístup k chráněnému dílu. Při neexistenci tohoto zprostředkování by tito pacienti v zásadě nemohli vysílané dílo sledovat. Z toho vyplývá, že sdělování chráněných děl takovým lázeňským zařízením, jako je zařízení dotčené v původním řízení, prostřednictvím vědomého zpřístupnění signálu pomocí televizních nebo rozhlasových přijímačů na pokojích pacientů

tohoto zařízení je „sdělováním veřejnosti“ ve smyslu (zmiňného) čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29. Tento výklad nelze podle vyjádřeného názoru SDEU vyvrátit argumentem, který uplatnily Léčebné lázně, podle něhož takové sdělování, jaké je dotčeno v původním řízení, vykazuje stejné vlastnosti jako sdělování chráněných děl zubařem v jeho zubním kabinetu, ohledně něhož Soudní dvůr v rozsudku ze dne 15. 3. 2012, SCF (C-135/10), rozhodl, že takové sdělování nespadá pod pojem „sdělování veřejnosti“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29.

č. 56

11. S ohledem na naznačený právní názor SDEU vztahující se k výkladu § 23 autorského zákona, který je odlišný od zmiňované rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, a s přihlédnutím k požadavku eurokonformního výkladu českého práva, konkrétně poslední věty § 23 autorského zákona, senát č. 30 Cdo proto postoupil věc podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia tohoto soudu. Ten věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) přihlédl k čl. II bodu 7. zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, a dále čl. II bodu 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, a vyšel tak ze znění tohoto procesního předpisu účinného od 1. 1. 2013 do 31. 12. téhož roku. Poté se zabýval otázkou přípustnosti tohoto dovolání.

13. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

14. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

15. Podle § 241a odst. 1 o. s. ř. lze dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

16. Dovolací soud konstatuje, že dovolání žalobce je přípustné, neboť zásadní otázka, zda výjimka stanovená v poslední větě § 23 autorského zákona dopadá i na situace, kdy chráněná autorská díla jsou zpřístupňována na pokojích, které slouží k ubytování lázeňských pacientů, byla sice dovolacím soudem již vyřešena, ale s ohledem na právní názor obsažený ve zmiňovaném rozsudku SDEU je nutno tuto již vyřešenou právní otázku dovolacím soudem posoudit jinak.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 56

17. Nejvyšší soud uvážil, že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou, řádně zastoupenou advokátem podle § 241 odst. 1 o. s. ř., stalo se tak ve lhůtě vymezené § 240 odst. 1 o. s. ř., a je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými § 241a o. s. ř.

18. Z § 242 odst. 1 až 3 o. s. ř. vyplývá, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu podaným dovoláním. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Současně, je-li dovolání přípustné, je dovolací soud povinen přihlídnout i k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a), b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávně rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání.

19. Uplatněný dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. dopadá na případy, kdy dovoláním napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Jde o omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O takový případ jde tehdy, pokud soud buď použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo jestliže sice aplikoval správný právní předpis, avšak nesprávně jej vyložil. Nesprávné právní posouzení věci může být způsobilým dovolacím důvodem jen tehdy, bylo-li rozhodující pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu.

20. SDEU provádí výklad právních předpisů EU, a zajišťuje tedy jejich jednotné uplatňování ve všech státech EU. Vnitrostátní soudy každé země EU odpovídají za řádné provádění práva EU ve své zemi.

21. I když SDEU není oprávněn provádět výklad vnitrostátních předpisů jednotlivých členských států, veškeré orgány členského státu, včetně soudů, jsou podle jeho ustálené judikatury povinny při uplatňování vnitrostátního práva vykládat toto právo v co možná největším rozsahu ve světle znění a účelu směrnice či jiného právního předpisu Unie, k jehož implementaci slouží (viz např. rozsudky SDEU ze dne 10. 4. 1984, Von Colson and Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen, 14/83, a ze dne 13. 11. 1990, Marleasing SA v. La Comercial Internacional de Alimentacion SA. C-106/89). Eurokonformní výklad vychází z toho, že unijní právo a judikatura SDEU slouží jako vodítko pro výklad národního práva, pokud bylo vykládané ustanovení přijato za účelem sbližování českého práva s právem unijním (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4407/2011). Pokud je tedy možný výklad ustanovení, který je v souladu s tím, co stanoví evropské právo, upřednostní se tento (tzv. eurokonformní) výklad.

22. V posuzované věci byla odvolacím soudem řešena otázka výkladu poslední věty § 23 autorského zákona ve znění účinném v době od 23. 2. 2005 do 18. 5. 2008,

konkrétně, zda ubytování lázeňských hostů, konkrétně pacientů v lázeňských zařízeních, je poskytováním zdravotní péče, na niž se vztahuje výjimka v této větě uvedená, tedy že za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 rovněž nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních. Uvedenou otázku odvolací soud vyřešil pozitivně, tedy že zmíněná výjimka se na ubytování pacientů v lázeňských zařízeních vztahuje, a proto žalované nevznikla povinnost se žalobcem uzavřít licenční smlouvu a platit autorskou odměnu. Tento právní názor odvolacího soudu je v obecných rysech v podstatě shodný s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud však s přihlédnutím k již uvedenému rozhodnutí SDEU se cítí nucen tuto právní otázku posoudit jinak.

23. SDEU ve zmiňovaném rozsudku uvedl, že čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29 „musí být vykládán v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, která vylučuje právo autorů udělit svolení k tomu, aby lázeňské zařízení, které je podnikatelským subjektem, sdělovalo jejich díla prostřednictvím vědomého zpřístupnění signálu pomocí televizních nebo rozhlasových přijímačů na pokojích pacientů tohoto zařízení, nebo takovému sdělování zakázat. Článek 5 odst. 2 písm. e), odst. 3 písm. b) a odst. 5 této směrnice nemůže mít na tento výklad vliv.“ Ustanovení § 23 autorského zákona ve své třetí větě obsahuje výjimku: „Za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 (téhož zákona) nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních.“ Vzniká otázka, zda lze toto ustanovení autorského zákona vyložit eurokonformně, aniž by se jednalo o výklad *contra legem*, nebo bez toho, aby byly porušeny obecné právní zásady.

24. Nelze dovodit, že stěžejní pojem „poskytování zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních“ je pro účely autorského zákona legálně definován, přičemž zákon pro potřebu takovéto definice neodkazuje ani na případnou úpravu v jiných právních předpisech. Tak je tomu jak ve vztahu k zákonu č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu (s účinností do 31. 12. 2012), resp. k zákonu č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, (s účinností od 1. 4. 2012), které neobsahují eventuální ustanovení, která by vedla ke zcela jednoznačnému závěru o podřaditelnosti ubytování v lázeňském zařízení přímo pod poskytování zdravotních služeb. Je tak dán prostor k tomu, aby výjimka z autorského zákona, vztahující se na poskytování zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních, byla vyložena restriktivně tak, aby nebyl dotčen výklad podaný SDEU. Léčebně rehabilitační péče je sice podřazena pod poskytování zdravotních služeb, avšak s ohledem na výše vyložené lze mít za to, že nepůjde o výklad *contra legem*, pokud budou pro účely autorského zákona zařazena do léčebně rehabilitační péče pouze samotné rehabilitační a léčebné úkony, nikoliv však již ubytování pacientů (takovému výkladu by nemělo bránit ani to, že v kontextu jiných právních předpisů – např. v zákoně o veřejném pojištění – je ubytování vnímáno jako

součástí zdravotní péče). S ohledem na nepřímý účinek směrnice je (totiž) třeba pojem zdravotní péče vykládat eurokonformně tak, aby bylo v co nejširší míře přihlédnuto k výkladu SDEU. Proto výklad pojmu „zdravotní péče“ pro potřebu předpokladů autorského zákona nemusí plně odpovídat jeho výkladu z kontextu jiných zákonů, přičemž je nutno vzít v úvahu požadavek restriktivnosti takového výkladu.

č. 56

25. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu se proto odchyluje od závěrů formulovaných v rozsudcích ze dne 31. 1. 2013 a ze dne 28. 3. 2013 a uzavírá, že výjimka uvedená v poslední větě § 23 autorského zákona, podle níž za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 téhož zákona rovněž nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních, se obecně nevztahuje na pacienty ubytované v lázeňských zařízeních. I v těchto případech se jedná o provozování rozhlasového a televizního vysílání, a proto kolektivnímu správci zastupujícímu autory přísluší zejména oprávnění udělovat souhlas ke zpřístupňování děl lázeňskými zařízeními, stejně jako sjednávat a vybírat autorské odměny za jejich užití a domáhat se nároků na vydání bezdůvodného obohacení z neoprávněného užití těchto děl.

26. Bylo uvedeno, že dovoatel současně naznačuje i právní otázku relevance vytíženosti (obsazenosti) ubytovacích pokojů z hlediska definice pojmu sdělování děl veřejnosti či z hlediska přiměřenosti a obvyklosti autorské odměny. Tato otázka však nebyla předmětem úvah, na nichž bylo založeno rozhodnutí odvolacího soudu, o čemž již byla učiněna zmínka. Dovolací soud proto při svém rozhodování o dovolání neměl zákonný důvod se jí zabývat.

27. Protože Vrchní soud v Praze věc posoudil odchylně od vyloženého právního názoru, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 57

Ručení, Privatizace

§ 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. ve znění od 6. 12. 1994 do 31. 12. 2005

č. 57

Novela zákona č. 92/1991 Sb. provedená zákonem č. 224/1994 Sb. nezalozila znovu ručení Fondu národního majetku České republiky za závazky, které na nabyvatele přešly v rámci privatizace, nýbrž vážala na další podmínky splatnost těch pohledávek věřitelů vůči tomuto fondu z titulu ručení, které vznikly před 13. 8. 1993, avšak nestaly se splatnými před 6. 12. 1994.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. 12. 2011, sp. zn. 35 Co 292/2011.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 31 Cdo 2459/2012, ECLI:CZ:NS:2015:31.CDO.2459.2012.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 29. 9. 2010, č. j. 28 C 195/2008-144, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně po žalovaných domáhala zaplacení částky 300 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení, a to z titulu ručení za závazky původního dlužníka, privatizovaného státního podniku Státní statek B., podle § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění novely provedené zákonem č. 224/1994 Sb.

2. K odvolání žalobkyně, které bylo ve vztahu ke druhému žalovanému vzato zpět, Městský soud v Praze v záhlaví uvedeným rozsudkem odvolací řízení stran druhého žalovaného zastavil (výrok pod bodem I.), ve výroku o věci samé ve vztahu k první žalované a ve výroku o nákladech řízení mezi žalobkyní a druhým žalovaným rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a ve výroku o nákladech řízení ve vztahu mezi žalobkyní a první žalovanou jej změnil tak, že žádný z účastníků nemá na jejich náhradu právo (výrok pod bodem II.). Výroky pod body III. a IV. rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

3. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, podle nichž KB, s. p. ú., poskytla na základě smlouvy o úvěru uzavřené dne 20. 2. 1992 Státnímu statku B., státnímu podniku (dále jen „státní statek“), úvěr v celkové

výši 10 000 000 Kč, jehož původně sjednaná konečná splatnost byla dodatkem smlouvy posunuta na den 30. 9. 1992. Dne 10. 5. 1995 došlo k privatizaci státního statku, kterou realizoval Pozemkový fond České republiky. Vlastníkem privatizované jednotky – „Teletniku S.“, ke které se vázal závazek ze smlouvy o úvěru v nesplacené části (643 000 Kč včetně příslušenství), se stala společnost L., s. r. o. (dále jen „společnost L.“). Společnost L. se zavázala splnit tento závazek KB do 15. 9. 1995, avšak nestalo se tak. KB, a. s., uplatnila nárok u soudu a platebním rozkazem Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 17. 8. 1999, sp. zn. 7 Ro 1292/99, bylo společnosti L. uloženo zaplatit jí částku 706 471,12 Kč a na nákladech řízení částku 28 260 Kč. KB, a. s., poté podala ve dnech 13. 6. 2000, 6. 6. 2002 a 18. 11. 2002 přihlášku své pohledávky do výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí vůči společnosti L., vedeného k návrhu Finančního úřadu Brno-venkov u Okresního soudu ve Svitavách pod sp. zn. 2 E 2317/97, a pohledávku pak opětovně dne 23. 4. 2004 přihlásila GE Money Bank, a. s., jíž byla pohledávka postoupena, Okresní soud ve Svitavách však usnesením ze dne 18. 5. 2006 zastavil výkon rozhodnutí z důvodu neúspěchu dražby. Usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 18. 11. 2005, č. j. 31 K 52/2005-9, které nabylo právní moci dne 28. 12. 2005, byl zamítnut návrh společnosti L. na prohlášení konkursu na její majetek pro nedostatek majetku. Pohledávka byla následně postoupena společnosti T. R. s. r. o. a poté smlouvou uzavřenou dne 25. 5. 2010 žalobkyni.

4. Odvolací soud se neztotožnil s právním posouzením soudu prvního stupně, jenž dospěl k závěru, že ručitelský závazek Fondu národního majetku České republiky (dále též jen „Fond“) vznikl, a žalobu vůči první žalované (právnímu nástupci Fondu) zamítl z důvodu promlčení nároku. Odvolací soud zrekapituloval novelizace § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., přičemž zdůraznil, že od 8. 12. 1992, kdy nabyl účinnosti zákon č. 544/1992 Sb., bylo ručení Fondu omezeno objemově a časově a zákon č. 210/1993 Sb., účinný od 13. 8. 1993, úpravu ručení z tohoto ustanovení vypustil, ale novelizace provedená zákonem č. 224/1994 Sb. zakotvila s účinností od 6. 12. 1994 ručení Fondu za závazky vzniklé před 13. 8. 1993, které na nabyvatele přešly v rámci privatizace, za předpokladu, že věřitel vyčerpал všechny právní prostředky vůči nabyvateli privatizovaného majetku, včetně výkonu rozhodnutí a konkursu. V souvislosti se zrušením Fondu bylo uvedené ustanovení zrušeno zákonem č. 179/2005 Sb., účinným od 1. 1. 2006. Odvolací soud dovodil s odkazem na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2007, sp. zn. 32 Odo 199/2005 (který je, stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu zde citovaná, dostupný na <http://www.nsoud.cz>), že pro aplikaci § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. v příslušném znění je rozhodné, kdy byla uzavřena smlouva o převodu privatizovaného majetku, protože spolu s privatizovaným majetkem přecházejí na nabyvatele též práva a závazky s ním související a současně vzniká ze zákona i ručení Fondu za tyto závazky. Na základě toho pak uzavřel, že došlo-li v souzené věci k privatizaci dne 10. 5. 1995, tedy po datu

13. 8. 1993, které je podle novely zákona č. 92/1991 Sb. provedené zákonem č. 224/1994 Sb. pro právní posouzení věci rozhodné, ručení Fondu ze zákona nevzniklo, a první žalovaná jako právní nástupce Fondu tak není ve věci pasivně legitimována.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 57

5. Proti rozsudku odvolacího soudu ve výroku pod bodem II., podle obsahu dovolání toliko proti té jeho části, jíž bylo rozhodnuto o věci samé, podala žalobkyně dovolání, shledávajíc je přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2012, (dále též jen „o. s. ř.“) pro řešení otázky v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud nevyřešené, případně posuzované soudy rozdílně, zda § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb., zakládalo ručení Fondu za závazky, k jejichž přechodu došlo v rámci privatizace, a za jakých podmínek. Argumentuje, že Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 21. 2. 2007, sp. zn. 32 Odo 199/2005, formuloval závěr, podle něhož, došlo-li k privatizaci po 13. 8. 1993, ručení Fondu dáno není, tedy že § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb., ručení Fondu nezakládalo. V rozsudku ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 33 Cdo 75/2008 [uveřejněném v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck (dále též jen „Soubor“), pod číslem C 7682], však Nejvyšší soud zaujal právní názor, že § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb., zakládá za splnění dalších podmínek ručení Fondu. Dovolatelka poukazuje na to, že z téhož názoru vychází i rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 10. 2007, č. j. 5 Cmo 245/2007-190.

6. Dovolatelka uplatňuje dovolací důvod stanovený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., namítajíc, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Prosazuje názor, že zákon č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb., zakládal ručení Fondu za závazky vzniklé před 13. 8. 1993, došlo-li tedy k privatizaci za účinnosti této právní úpravy, tj. v době od 6. 12. 1994 do 31. 12. 2005, ručí Fond za podmínek stanovených v § 15 odst. 3 uvedeného zákona za závazky původního dlužníka vzniklé před datem 13. 8. 1993. Jiná interpretace by podle jejího přesvědčení byla v přímém rozporu s textem zákona a byla by ústavně nekonformní. Výklad, podle něhož může bez jakékoliv garance i proti vůli věřitele dojít k přechodu závazku na jiný subjekt, dovolatelka považuje za nelegitimní zásah do vlastnických vztahů, odporující článku 11 Listiny základních práv a svobod.

7. Dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud, neshledá-li prosazovaný ústavně konformní výklad možným, věc podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky předložil Ústavnímu soudu s návrhem na zrušení „citovaného ustanovení“. Jinak

se domáhá toho, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

č. 57

8. První žalovaná ve svém vyjádření navrhuje, aby dovolání bylo zamítnuto. Ztotožňuje se s právním názorem odvolacího soudu a předkládá chronologický přehled změn právní úpravy obsažené v § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., z něhož dovozuje, že jde o vývoj restriktivní, odrážející úmysl zákonodárce v souvislosti s vývojem privatizace co nejvíce omezit vznikající ručení státu. Zpochybňuje interpretaci, podle níž poté, co zákonodárce první novelou ručení Fondu omezil a druhou zcela vyloučil, by třetí novelou, navíc ve vztahu k období platnosti druhé novely retroaktivně, opětovně ručení Fondu konstituoval, aby je čtvrtou novelou zase zcela eliminoval. Argumentuje ve prospěch názoru, že druhá věta § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění třetí novely (tj. zákona č. 224/1994 Sb.), pouze stanoví, kdy se může věřitel nabyvatele privatizovaného majetku na Fondu domáhat splnění závazků vzniklých před 13. 8. 1993, tedy modifikuje (zpřísňuje) podmínky uplatnění nároků věřitele vůči Fondu, které vznikly na základě jiného právního předpisu, tj. za účinnosti původního znění § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. či za účinnosti jeho první novely. Tomu podle ní nasvědčuje i třetí věta tohoto ustanovení, která vylučuje vznik ručitélského závazku od účinnosti druhé novely, tj. od 13. 8. 1993. První žalovaná tvrdí, že tento účel novelizace provedené zákonem č. 224/1994 Sb. vyplývá z důvodové zprávy k návrhu tohoto zákona, jejíž kopii přiložila. Prosazuje zároveň názor, že ručení Fondu se nevztahovalo na případy, kdy privatizaci realizoval Pozemkový fond České republiky podle zákona o půdě, jak tomu bylo v souzené věci, setrvává na námitce promlčení a namítá, že žalobkyně nevyčerpala všechny právní prostředky ve smyslu § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb.

III.

Přípustnost dovolání

9. Tříčlenný senát č. 32, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při výkladu § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb., k právnímu názoru odlišnému od toho, jenž byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu, sp. zn. 33 Cdo 75/2008, a podle něhož uvedené ustanovení zakládá za splnění dalších podmínek ručení Fondu. Vzhledem k tomu senát č. 32 rozhodl podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, o postoupení věci k projednání a rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

10. Se zřetelem k době vydání napadeného rozsudku odvolacího soudu se uplatní pro dovolací řízení – v souladu s bodem 7. článku II části první přechodných ustanovení zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony – občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2012.

11. Po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou (účastníkem řízení) při splnění podmínek povinného zastoupení (§ 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), se Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání, neboť dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu tehdy, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

12. V souzené věci je (oproti nesprávnému poučení odvolacího soudu) dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť rozsudkem odvolacího soudu bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé. Pro úvahu, jde-li o měnící rozhodnutí odvolacího soudu ve smyslu § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je rozhodující nikoli to, zda odvolací soud v rozhodnutí formálně rozhodl podle § 220 o. s. ř. nebo zda postupoval podle § 219 o. s. ř., nýbrž to, zda posoudil práva a povinnosti v právních vztazích účastníků řízení po obsahové stránce jinak než soud prvního stupně. Odlišností tu není toliko rozdílné právní posouzení, ale jen takový závěr, který na základě rozdílného posouzení okolností pro rozhodnutí významných rozdílně konstituuje nebo deklaruje práva a povinnosti v právních vztazích účastníků. K tomu srov. již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 1998, sp. zn. 2 Cdon 931/97, uveřejněné pod číslem 52/1999 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, z něhož v důvodech vychází i rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009, uveřejněný pod č. 10/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

č. 57

IV.

Důvodnost dovolání

13. Podle § 15 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění účinném od 28. 2. 1992, s vlastnickým právem k privatizovanému majetku přecházejí na jeho nabyvatele i jiná práva a závazky související s privatizovaným majetkem.

Ustanovení § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. v původním znění, účinném do 7. 12. 1992, stanovilo, že k přechodu závazku se nevyžaduje souhlas věřitele, fond však ručí svým majetkem za splnění závazku nabyvatelem privatizovaného majetku.

Podle § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 544/1992 Sb., účinném od 8. 12. 1992 do 12. 8. 1993, k přechodu závazku se nevyžaduje sou-

hlas věřitele, fond však ručí až do výše získané hodnoty privatizovaného majetku svým majetkem za splnění závazku nabyvatelem privatizovaného majetku, a to po dobu jednoho roku od okamžiku přechodu závazku na nabyvatele privatizovaného majetku.

č. 57

Podle § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 210/1993 Sb., účinném od 13. 8. 1993 do 5. 12. 1994, k přechodu závazku se nevyžaduje souhlas věřitele.

Podle § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb., účinném od 6. 12. 1994 do 31. 12. 2005, k přechodu závazku se nevyžaduje souhlas věřitele. Věřitel nabyvatele privatizovaného majetku se může domáhat splnění závazků vzniklých před 13. 8. 1993, které na nabyvatele přešly v rámci privatizace, na Fondu až po vyčerpání všech právních prostředků vůči nabyvateli privatizovaného majetku, včetně výkonu rozhodnutí a konkurzu. Za závazky vzniklé po uvedeném dni Fond neručí.

14. Zákonem č. 179/2005 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zrušení Fondu národního majetku České republiky, bylo § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. s účinností od 1. 1. 2006 zrušeno.

15. Otázka otevřená dovolacímu přezkumu, zda zákon č. 224/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, založil znovu ručení Fondu za ty závazky přešlé na nabyvatele v důsledku privatizace, které vznikly před 13. 8. 1993, je Nejvyšším soudem rozhodována rozdílně.

16. V rozsudku ze dne 16. 10. 1996, sp. zn. I Odon 20/96, uveřejněném v časopise Právní rozhledy, svazek č. 2, ročník 1997, s. 82, Nejvyšší soud uzavřel, že závazky Fondu z titulu ručení podle § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., které se nestaly splatnými ke dni nabytí účinnosti zákona č. 224/1994 Sb., se nemohou stát splatnými, pokud nebudou splněny podmínky nově stanovené v § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb. Na vymahatelnost pohledávek vůči Fondu, jejichž splatnost nastala před účinností zákona č. 224/1994 Sb., nemají tyto nově stanovené podmínky vliv. Těž v rozsudku ze dne 14. 10. 1998, sp. zn. I Odon 144/97, Nejvyšší soud zdůraznil, že na pohledávku vůči Fondu, jejíž splatnost nastala před účinností zákona č. 224/1994 Sb., nelze vztáhnout podmínky splatnosti stanovené tímto zákonem. V rozsudku ze dne 8. 12. 1998, sp. zn. I Odon 129/97, uveřejněném v časopise Obchodní právo, sešit č. 2, ročník 1999, pak formuloval závěr, podle něhož došlo-li v důsledku privatizace před 13. 8. 1993 ke vzniku ručitého závazku Fondu a plnění tohoto závazku bylo před uvedeným dnem též u Fondu uplatněno, stala se pohledávka vyplývající z ručitého závazku splatnou (§ 340 odst. 2 obč. zák.). Bylo-li poté zákonem č. 210/1993 Sb., který nabyl účinnosti 13. 8. 1993, vypuštěno zákonné ručení Fondu a poté zákonem č. 224/1994 Sb., který nabyl účinnosti 6. 12. 1994, pro závazky vzniklé před 13. 8. 1993 modifikováno tak,

že jejich splatnost nastala až po splnění zde stanovených podmínek, nemohla tato právní úprava působit zpětně na již existující nabytá práva, tj. na již splatné pohledávky (závazky).

17. Z těchto závěrů vychází řada dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu. Tak v rozsudku ze dne 19. 10. 1999, sp. zn. 32 Cdo 156/99, Nejvyšší soud dovodil, že aplikace § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění novely provedené zákonem č. 224/1994 Sb., je závislá na splatnosti pohledávky vůči Fondu, neboť závazky Fondu, které se nestaly splatnými ke dni nabytí účinnosti této novely, se nemohou stát splatnými, pokud nebudou splněny podmínky nově stanovené v novelizovaném § 15 odst. 3 zák. č. 92/1991 Sb.; naopak na pohledávky vůči Fondu, jejichž splatnost nastala před účinností zákona č. 224/1994 Sb., nelze vztáhnout podmínky splatnosti stanovené uvedenou novelou. V rozsudku ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. 32 Cdo 5254/2008, Nejvyšší soud shodně uzavřel, že absentují-li v zákoně č. 224/1994 Sb. přechodná ustanovení, je třeba jej vykládat jako normu nepřímou zpětně účinnou a z toho dovodit, že věřitel, který do doby nabytí jeho účinnosti (tedy do 6. 12. 1994) nevyzval Fond ke splnění ručitelského závazku podle § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. ve znění dosud platném, mohl to od uvedeného dne učinit pouze poté, co vyčerpal všechny prostředky proti nabyvateli privatizovaného majetku; do té doby to však mohl učinit, aniž byla uvedena podmínka splnění.

18. V rozsudku ze dne 21. 2. 2007, sp. zn. 32 Odo 199/2005, uveřejněném v Souboru pod číslem C 4929, kterým v souzené věci argumentoval odvolací soud, Nejvyšší soud při výkladu § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění novely provedené zákonem č. 224/1994 Sb., výslovně zdůraznil, že není rozhodné, kdy vznikla splatná pohledávka věřitele, resp. zda vznikla před 13. 8. 1993; rozhodující je, kdy byla uzavřena smlouva o převodu privatizovaného majetku mezi Fondem a nabyvatelem, protože spolu s předmětným majetkem přecházejí na nabyvatele též práva a závazky související s privatizovaným majetkem a současně vzniká ze zákona i ručení Fondu za převáděné (přecházející) závazky. Došlo-li proto k uzavření smlouvy mezi Fondem a nabyvatelem dne 1. 12. 1993, tedy po datu 13. 8. 1993, které je podle novely zákona o velké privatizaci provedené zákonem č. 224/1994 Sb. rozhodné, ručení Fondu nevzniklo.

19. Na shora uvedené judikatorní závěry pak Nejvyšší soud odkázal v usnesení ze dne 11. 7. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2488/2011, v němž dovodil, že otázka, zda zákon č. 224/1994 Sb. opět (nově) založil ručení Fondu za všechny závazky přešlé v důsledku privatizace a vzniklé před 13. 8. 1993, rozhodnutí odvolacího soudu zásadně významným po právní stránce nečiní. Argumentoval ustálenou rozhodovací praxí založenou na názoru, podle něhož zákonem č. 224/1994 Sb. bylo zákonné ručení Fondu pro závazky vzniklé před 13. 8. 1993 (kdy nabytí účinnosti zákon č. 210/1993 Sb., jenž z § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. vypustil text o ručení Fondu) modifikováno, tedy nikoliv znovu založeno. Ústavní stížnost, jíž bylo toto rozhodnutí napadeno, Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 12. 3.

2015, sp. zn. III. ÚS 3016/13 (které je, stejně jako ostatní rozhodnutí Ústavního soudu zde citovaná, dostupné na <http://www.usoud.cz>).

č. 57

20. V rozsudku sp. zn. 33 Cdo 75/2008, v němž se zabýval výkladem podmíněk, za kterých se lze domáhat splnění pohledávky z titulu ručení Fondu, však Nejvyšší soud konstatoval, že zákon č. 210/1993 Sb., který nabyl účinnosti 13. 8. 1993, úpravu ručení z uvedeného ustanovení zcela vypustil, ale již s účinností od 6. 12. 1994 novelizace provedená zákonem č. 224/1994 Sb. zakotvila ručení Fondu za závazky vzniklé před 13. 8. 1993, které na nabyvatele přešly v rámci privatizace, za předpokladu, že věřitel vyčerpал všechny právní prostředky vůči nabyvateli privatizovaného majetku. Nejvyšší soud dovodil, že v situaci, v níž závazek, který přešel v rámci privatizace na nabyvatele, vznikl ze smlouvy o úvěru uzavřené dne 19. 2. 1992 a stal se splatným dne 19. 2. 1993 a smlouva o prodeji privatizované části podniku nabyta účinností dne 1. 12. 1997, odvolací soud správně aplikoval zákon č. 92/1991 Sb., ve znění účinném od 6. 12. 1994 do 31. 12. 2005.

21. Velký senát dospívá při výkladu § 15 odst. 3 věty druhé zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb., k právnímu názoru odlišnému od toho, jenž byl vyjádřen v rozsudku ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 33 Cdo 75/2008.

22. Dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu vychází shodně z názoru, s výjimkou rozsudku sp. zn. 33 Cdo 75/2008, že závazky vzniklými před 13. 8. 1993, na něž míří ustanovení § 15 odst. 3 věty druhé zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb., je třeba rozumět – oproti tomu, co vyplývá ze samotné dikce tohoto ustanovení – ručitelské závazky Fondu a že novela zákona č. 92/1991 Sb. provedená zákonem č. 224/1994 Sb. nezaložila znovu ručení Fondu za závazky, které na nabyvatele přešly v rámci privatizace, nýbrž vázala na další podmínky splatnost těch pohledávek věřitelů vůči Fondu z titulu ručení, které vznikly před 13. 8. 1993 (kdy nabyl účinnosti zákon č. 210/1993 Sb., jenž z § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. vypustil text o ručení Fondu), avšak nestaly se splatnými před účinností zákona č. 224/1994 Sb., tj. před 6. 12. 1994. S tímto právním názorem se velký senát ztotožňuje.

23. Jazykové vyjádření § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb., je značně problematické. Páteří jeho druhé věty je slovní spojení „věřitel nabyvatele privatizovaného majetku se může domáhat splnění závazků na Fondu až po vyčerpání všech právních prostředků vůči nabyvateli privatizovaného majetku“. Z něho samotného se podává, že se tu toliko dodatečně stanoví předpoklady, za nichž se věřitel může na Fondu domáhat splnění jeho ručitelských závazků, vzniklých na základě jiné právní normy. Závazky, o něž jde, jsou však v této větě označeny jako „závazky vzniklé před 13. srpnem 1993, které na nabyvatele přešly v rámci privatizace“, což by opodstatňovalo závěr, že pro určení, na které závazky se pravidlo zavedené novelou vztahuje, není rozhodný okamžik vzniku ručitelského závazku (spadající v jedno s přecho-

dem hlavního závazku na nabyvatele privatizovaného majetku, tedy s privatizací), nýbrž okamžik vzniku přecházejícího závazku, bez zřetele na to, kdy došlo k privatizaci, tj. i tehdy, došlo-li k ní až po 13. 8. 1993, po vypuštění ustanovení o ručení Fondu ze zákona č. 92/1991 Sb. Tentýž závěr vyplývá z jazykového vyjádření obsaženého ve třetí větě, totiž že za závazky vzniklé po uvedeném dni (tj. po 13. 8. 1993) Fond neručí. Jím se utvrzuje, že závazky, na něž míří druhá věta, jsou závazky přecházející v rámci privatizace (neboť jenom za ně může Fond ručit či neručit, nikoliv za své ručitelské závazky), a zároveň by z něho bylo lze (prostřednictvím výkladu *a contrario*) dovodit, že za závazky, které vznikly před datem 13. 8. 1993 a které (lhostejno kdy) přešly v rámci privatizace, Fond ručí. To by pak za předpokladu, že tu po vypuštění ustanovení o ručení Fondu z § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. novelou provedenou s účinností od 13. 8. 1993 zákonem č. 210/1993 Sb. nebyl jiný právní předpis, jenž by zakládal zákonné ručení Fondu za závazky přešlé v rámci privatizace (tj. že nebylo lze aplikovat ustanovení § 477 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obch. zák., zrušeného ke dni 1. 1. 2014), naopak znamenalo, že zákon č. 224/1994 Sb. ručení Fondu znovu zakotvil, a to retroaktivně.

č. 57

24. Je zřejmé, že jazykové vyjádření obsažené v interpretovaném ustanovení je zatíženo vnitřním rozporem, který má za následek jeho nesrozumitelnost.

25. K otázce výkladu právních norem Ústavní soud vysvětlil ve stanovisku svého pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-I/96, uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, že vázanost soudu zákonem neznamená bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratione legis* před výkladem jazykovým. Z těchto závěrů ve své rozhodovací praxi vychází též Nejvyšší soud (srov. např. rozhodnutí velkého senátu jeho občanskoprávního a obchodního kolegia – rozsudek ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 31 Odo 495/2006, uveřejněný pod č. 45/2009 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 31 Cdo 1693/2008, uveřejněný tamtéž pod č. 34/2011, a rozsudek ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 31 Cdo 4545/2008, uveřejněný pod č. 84/2011 téže sbírky).

26. Je-li vykládané § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb., nesrozumitelné, pak jsou tu podmínky pro upřednostnění výkladu *e ratione legis* před výkladem jazykovým.

27. Cíle postupné novelizace § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. nebyly v příslušných právních předpisech deklarovány a důvodové zprávy, jež by mohly posloužit jako zdroj poznatků o účelu novelizací, k dispozici nejsou. K nove-

lizaci uvedeného ustanovení zákony č. 544/1992 Sb. a č. 210/1993 Sb. došlo totiž z poslanceké iniciativy; o první rozhodovalo Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky na návrh hospodářských výborů Sněmovny lidu a Sněmovny národů, o druhé Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (dále též jen „Poslanecká sněmovna“) na základě vládního návrhu, ve znění změn navržených rozpočtovým výborem a hospodářským výborem Poslanecké sněmovny. Též k novelizaci tohoto ustanovení zákonem č. 224/1994 Sb. došlo na základě společného pozměňovacího návrhu výborů Poslanecké sněmovny (rozpočtovým, hospodářským a pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí). Zprávu o účelu, který měl být těmito změnami prosazen, dostupné sněmovní materiály nepodávají. První žalovaná předložila sice důvodovou zprávu k návrhu zákona č. 224/1994 Sb., obsahující údaje o jí tvrzeném účelu novelizace, avšak nedokázala doložit autentičnost tohoto dokumentu a vysvětlit, proč je na webových stránkách Poslanecké sněmovny dostupná důvodová zpráva jiného znění.

28. K záměru, který zákonodárce sledoval přijetím zákona č. 224/1994 Sb., je tudíž třeba se dobrat z okolností, za nichž byl tento právní předpis přijat. Je v tomto ohledu třeba přisvědčit argumentaci žalované, že výklad historický, za použití interpretačního argumentu předpokladu racionálního zákonodárce, vede k jednoznačným závěrům. Jestliže bylo původně neomezené ručení Fondu novelou provedenou zákonem č. 544/1992 Sb. omezeno co do rozsahu i co do lhůty k uplatnění nároku a novelou provedenou zákonem č. 210/1993 Sb. z § 15 odst. 3 zcela vypuštěno, pak skutečně nedává smysl, že by bylo třetí novelou, tj. zákonem č. 224/1994 Sb., znovu zakotveno, zejména když následující novelou (zákonem č. 179/2005 Sb.) bylo celé ustanovení § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. zrušeno.

29. Účelem novelizace provedené zákonem č. 224/1994 Sb. tedy nebylo opětovné zakotvení ručení Fondu, nýbrž dodatečná modifikace předpokladů pro uplatnění již existujících nároků věřitelů vůči Fondu z titulu jeho ručení, v tom smyslu, že vznik splatnosti těch pohledávek věřitelů vůči ručiteli, které se nestaly splatnými již před účinností zákona č. 224/1994 Sb. (tj. před 6. 12. 1994), vázal na další podmínky, totiž na vyčerpání všech právních prostředků vůči nabyvateli privatizovaného majetku. Tomu pak odpovídá ta z výkladových variant, která se prosadila v převažující části rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, totiž že – oproti doslovnému znění § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 224/1994 Sb., účinnému od 6. 12. 1994 do 31. 12. 2005 – „závazky vzniklémi před 13. 8. 1993, které na nabyvatele přešly v rámci privatizace“, je třeba rozumět ručitelské závazky Fondu vzniklé před uvedeným datem, a větu „Za závazky vzniklé po uvedeném dni Fond neručí“ je třeba chápat jako zdůraznění, že po datu 13. 8. 1993 (k němuž bylo ustanovení o ručení Fondu ze zákona vypuštěno) již ručení Fondu nevzniká.

30. Pokud jde o ústavní konformitu tohoto výkladu, pak novelizacemi § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb., včetně novelizace provedené zákonem č. 224/1994 Sb., se ve své rozhodovací praxi již zabýval Ústavní soud. V nálezu ze dne 14. 9. 1999, sp. zn. II. ÚS 401/97, uveřejněném pod číslem 124/1999 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, v němž řešil otázku zpětné účinnosti zákona č. 224/1994 Sb., vyhodnotil změny § 15 odst. 3 zákona č. 92/1991 Sb. tak, že zákonodárce postupně snižoval rozsah ručení Fondu za závazky nabyvatelů privatizovaného majetku, až je s účinností od 6. 12. 1994 zrušil zcela, a novelizaci provedenou zákonem č. 224/1994 Sb. posoudil jako změnu postupu při uplatnění nároku z titulu ručení z hlediska hmotného práva. Ústavně nekonformní neshledal samotnou novelu (k otázce jejího souladu s ústavním pořádkem se výslovně nevyjádřil), nýbrž toliko takový její výklad, podle něhož by se podmínky pro uplatnění nároku z ručení touto novelou zavedené měly vztahovat též na ty nároky, které již byly v době účinnosti této novely (tj. 6. 12. 1994) splatné. Usnesením sp. zn. III. ÚS 3016/13 pak Ústavní soud, jak zmíněno výše, odmítl jako zjevně neopodstatněnou ústavní stížnost proti shora citovanému usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2488/2011. Ústavní soud neshledal, že by rozhodnutí obecných soudů mohla být identifikována s výkladovým excesem z doktrinálních či judikatorních standardů, a v rovině podústavní odkázal na odůvodnění rozhodnutí dovolacího soudu, které vyhodnotil jako výstižné. Uzavřel, že ústavněprávní rovinu postrádá též stěžovatelčina kritika vývoje související právní úpravy.

31. Tím má Nejvyšší soud otázku ústavně právní konformity shora přijatého výkladu za zodpovězenou.

32. Otázkami, které ve svém vyjádření k dovolání předkládá žalovaná, se Nejvyšší soud v tomto dovolacím řízení zabývat nemohl. Podle § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. lze totiž rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání, je to tudíž dovolatel, nikoliv jeho protistrana, kdo vymezuje předmět dovolacího přezkumu.

33. Dovolatelce se tudíž prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nezdařilo. Vady řízení uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a), b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. (tzv. zmatečnosti), ani jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž dovolací soud v případě přípustnosti dovolání přihlíží z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 větu druhou o. s. ř.), i když nebyly dovoláním uplatněny, se ze spisu nepodávají. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), zamítl dovolání žalobkyně podle § 243b odst. 2 části věty před středníkem o. s. ř.

Č. 58

č. 58

Insolvenční správce

§ 5 zákona č. 182/2006 Sb.

Skutečnost, že dlužník je ve výkonu trestu odnětí svobody, nezakládá sama o sobě povinnost insolvenčního správce informovat takového dlužníka o svém postupu v insolvenčním řízení jinak (širěji) než dlužníka, který zmíněným způsobem „omezen“ není.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sen. zn. 29 NSČR 93/2014, ECLI:CZ:NS:2015:29.NSCR.93.2014.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 11. 12. 2013, č. j. MSPH 99 INS 22427/2011-B-36 (v jehož záhlaví je nesprávně uveden rok 2012), zamítl návrh dlužníka (M. H.) na „pozastavení insolvence“ a „určení nového insolvenčního správce“ (posuzováno podle obsahu šlo v této části o zproštění společnosti Z. C. H. v. o. s. funkce insolvenčního správce dlužníka).
2. Vrchní soud v Praze k odvolání dlužníka usnesením ze dne 10. 2. 2014, č. j. MSPH 99 INS 22427/2011, 4 VSPH 78/2014-B-44, potvrdil usnesení insolvenčního soudu.
3. Odvolací soud – cituje § 32 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – zdůraznil, že za relevantní důvody, pro něž může insolvenční soud zprostit (insolvenčního) správce funkce, považuje zejména skutečnost, že při výkonu své funkce řádně neplní povinnosti pro něj vyplývající z § 36 insolvenčního zákona, liknavě provádí soupis majetkové podstaty, zpeněžuje majetek podstaty v rozporu s § 225 odst. 4 nebo § 226 odst. 5 insolvenčního zákona, nesplní povinnost uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce správce, nebo ve věci postupuje nekvalifikovaně. Důležitým důvodem pro zproštění funkce správce může být také skutečnost, že bezdůvodně nesplní závazný pokyn insolvenčního soudu nebo zajištěného věřitele anebo vykonatelný rozsudek týkající se vyloučení majetku z majetkové podstaty. V závislosti na míře a intenzitě pochybení správce může vést soud i zjištění ojedinělého, ač zá-

važného porušení důležité povinnosti stanovené zákonem nebo uložené soudem k tomu, že rozhodne o jeho zproštění funkce, ale – obvykle jedná-li se o méně závažné pochybení – omezuje se na to, že využije svého oprávnění uložit správci pořádkovou pokutu.

4. Dále odvolací soud (ve shodě s insolvenčním soudem a s odkazem na skutkové závěry insolvenčního soudu) dovedl, že v řízení nebylo jištěno, že by insolvenční správce neplnil řádně své povinnosti nebo nepostupoval při výkonu funkce s odbornou péčí anebo že by závažně porušil důležitou povinnost uloženou mu zákonem nebo soudem.

5. Z insolvenčního rejstříku naopak vyplývá – pokračoval odvolací soud –, že insolvenční správce podává opakovaně zprávy o hospodářské situaci dlužníka a o své činnosti, účastní se schůzí věřitelů, doplňuje seznam přihlášených pohledávek a provádí aktualizaci soupisu majetkové podstaty. Z posledního doplněného soupisu majetkové podstaty ze dne 3. 2. 2014 přitom plyne, že insolvenční správce do majetkové podstaty zahrnul též vybavení kanceláře dlužníka, které bylo zajištěno v rámci prováděné exekuce v roce 2011 a které bylo správci soudním exekutorem vydáno.

6. Současně odvolací soud shledal nedůvodnými námitky dlužníka k činnosti insolvenčního správce vztahující se k (ne)informování dlužníka insolvenčním správcem o postupu v insolvenčním řízení, resp. údajného jednání insolvenčního správce s „bývalou manželkou dlužníka“; dlužník je totiž o průběhu insolvenčního řízení dostatečně informován prostřednictvím insolvenčního rejstříku, jakož i usnesení, která mu jsou doručována do vlastních rukou.

7. Konečně odvolací soud akcentoval, že insolvenční správce ve věci postupuje bez průtahů, v součinnosti se zajištěným věřitelem a k platnosti jeho úkonů souvisejících s prodejem majetkové podstaty se vyjádřil i insolvenční soud. Odlišný názor dlužníka na postup správce v insolvenčním řízení (včetně přezkumu pohledávek věřitelů) nemůže být zásadně relevantním důvodem pro zproštění správce funkce.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu, a to (posuzováno podle obsahu) proti té jeho části, kterou odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu v zamítavém výroku ohledně (ne)zproštění insolvenčního správce funkce, podal dlužník dovolání, které má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení „otázky hmotného práva, která nebyla rozhodovací praxí odvolacího soudu dosud vyřešena, a to výkladu § 32 insolvenčního zákona, jde-li o nedostatečnou komunikaci insolvenčního správce s dlužníkem, který vykonává trest odnětí svobody“.

9. S poukazem na postavení insolvenčního správce v insolvenčním řízení vyjadřuje dovolatel přesvědčení, že insolvenční správce nedostatečně přezkoumal „některé přihlášené pohledávky“, zejména pak přihlášku věřitele V. H. ve výši zhruba 10 000 Kč, kdy došlo ke zjištění pohledávky v plné výši, přičemž tato pohledávka měla být (dle dlužníkovy názoru) popřena, neboť věřitel zadržuje majetek dlužníka (bývalé zařízení jeho kancelářských prostor) a dlužník insolvenčního správce o této skutečnosti informoval. Dále insolvenční správce komunikoval s bývalou manželkou dlužníka, kterou dlužník k jednání nezmocnil a jejíž zájmy nejsou shodné se zájmy dlužníka.

10. Konečně insolvenční správce nevezal v potaz, že insolvenční řízení je vedeno formou insolvenčního rejstříku v elektronické podobě, ale dlužník nemá v důsledku výkonu trestu odnětí svobody přístup k informacím na internetu a je odkázán pouze na informace, které obdrží písemně od insolvenčního soudu, a na komunikaci s insolvenčním správcem. Insolvenční správce přítom dlužníka neinformuje o postupu zpeněžování jeho majetku, natož o podmínkách, za nichž je majetek zpeněžován; takový postup nemůže být tolerován a shledán v souladu s insolvenčním zákonem.

11. Dlužník je přesvědčen, že ho správce o postupu insolvenčního řízení neinformuje záměrně (a k jeho škodě) a že postup insolvenčního správce odporuje zákonnému požadavku výkonu funkce s odbornou péčí.

12. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soud vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

13. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod číslem 80/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

14. Dovolání dlužníka proti usnesení odvolacího soudu je (ve shora vymezeném rozsahu) přípustné podle § 237 o. s. ř., a to v řešení otázky dovolatelem otevřené, týkající se výkladu ustanovení § 32 insolvenčního zákona, Nejvyšším soudem dosud v daných souvislostech beze zbytku nevyřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Podle § 5 insolvenčního zákona insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách: a) insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů; b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti; c) nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce; d) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

17. Podle § 11 insolvenčního zákona při výkonu dohlédací činnosti insolvenční soud rozhoduje o záležitostech, které se týkají průběhu insolvenčního řízení, činí opatření potřebná k zajištění jeho účelu a ukládá povinnosti, týkající se činnosti jednotlivých subjektů řízení (odstavec 1). Insolvenční soud je oprávněn vyžadovat od insolvenčního správce zprávy a vysvětlení o jeho postupu, nahlížet do jeho účtů a konat potřebná šetření. Je oprávněn dávat insolvenčnímu správci pokyny a uložit mu, aby si vyžádal k určitým otázkám stanovisko věřitelského výboru (odstavec 2).

18. Podle § 32 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenčního správce, který neplní řádně své povinnosti nebo který nepostupuje při výkonu své funkce s odbornou péčí anebo který závažně porušil důležitou povinnost, uloženou mu zákonem nebo soudem, může insolvenční soud na návrh věřitelského orgánu nebo dlužníka anebo i bez tohoto návrhu jeho funkce zprostit. Učiní tak zpravidla po slyšení insolvenčního správce; o podaném návrhu rozhodne neprodleně.

19. Podle § 230 odst. 1 insolvenčního zákona správou majetkové podstaty se rozumí zejména činnost, jakož i právní úkony a opatření z ní vyplývající, pokud směřuje k tomu, aby a) nedocházelo ke znehodnocení majetkové podstaty, zejména aby nedošlo k odstranění, zničení, poškození nebo odcizení majetku, který do ní náleží, b) majetek náležející do majetkové podstaty byl využíván v souladu se svým určením, pokud tomu nebrání jiné okolnosti, c) se majetková podstata rozmnožila, lze-li takovou činnost rozumně očekávat se zřetelem ke stavu majetkové podstaty a obvyklým obchodním příležitostem, d) byly vymoženy pohledávky dlužníka, včetně plnění z neplatných a neúčinných právních úkonů.

20. Nejvyšší soud v první řadě připomíná, že § 32 odst. 1 insolvenčního zákona patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.

21. Dále Nejvyšší soud zdůrazňuje, že rozhodovací praxi soudů při výkladu § 32 odst. 1 insolvenčního zákona sjednotil tím, že pod číslem 91/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 91/2014“) uveřejnil usnesení

Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 6. 2014, sp. zn. 2 VSOL 358/2014. V tomto usnesení označený odvolací soud formuloval a odůvodnil závěr, od něhož nemá Nejvyšší soud důvod se odchýlit ani v poměrech projednávané věci, podle kterého důležitým důvodem pro zproštění funkce insolvenčního správce ve smyslu § 32 odst. 1 insolvenčního zákona je zejména skutečnost, že při výkonu funkce neplní insolvenční správce řádně povinnosti vyplývající pro něj z § 36 insolvenčního zákona, liknavě provádí soupis majetkové podstaty, zpeněžuje majetek náležející do majetkové podstaty v rozporu s § 225 odst. 4 nebo s § 226 odst. 5 insolvenčního zákona, nebo že nesplnil povinnost uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce. Takovým důvodem může být též skutečnost, že insolvenční správce bezdůvodně nesplní závazný pokyn insolvenčního soudu nebo zajištěného věřitele, nebo že nerespektuje soudní rozhodnutí o vyloučení majetku z majetkové podstaty. V závislosti na míře a intenzitě pochybení insolvenčního správce může vést soud ke zproštění správce i zjištění ojedinělého, leč závažného, porušení důležité povinnosti stanovené zákonem nebo uložené soudem.

22. V poměrech dané věci je zjevné, že výhrady dlužníka týkající se „nedostačného“ přezkumu „některých“ přihlášených pohledávek a komunikace insolvenčního správce s (bývalou) manželkou dlužníka nejsou opodstatněné. Je totiž zjevné, že ani insolvenční soud při výkonu dohlédací činnosti [§ 10 písm. b) a § 11 insolvenčního zákona] není oprávněn uložit insolvenčnímu správci, jaký postoj má zaujmout k přihlášeným pohledávkám (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sen. zn. 29 NSČR 63/2011, uveřejněné pod číslem 34/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek); přitom § 192 odst. 1 insolvenčního zákona umožňuje popřít věřitelem přihlášenou pohledávku (byť jen s účinky předvídanými § 192 odst. 3 insolvenčního zákona) i dlužníku. Navíc nelze přehlédnout, že podle názoru dlužníka měl insolvenční správce popřít pohledávku věřitele (V. H.) proto, že zmíněný věřitel „zadržuje“ majetek dlužníka; potud jde o zjevně nezpůsobilý důvod popření pohledávky, nehledě na to, že „zadržovaný“ majetek byl dle zjištění odvolacího soudu zahrnut do majetkové podstaty dlužníka. Rovněž „obecné“ tvrzení dlužníka o tom, že insolvenční správce „jednal“ s bývalou manželkou dlužníka, není bez dalšího důvodem, pro který by měl být insolvenční správce zproštěn funkce; dle „zjištění“ insolvenčního soudu totiž insolvenčního správce „kontaktovala“ sama bývalá manželka dlužníka a insolvenční správce s ní „nejednal“.

23. K povinnostem insolvenčního správce ve vztahu k dlužníku, jde-li o poskytování informací o průběhu insolvenčního řízení, se Nejvyšší soud dále vyjádřil v usnesení ze dne 26. 8. 2015, sen. zn. 29 NSČR 2/2014.

24. Tam zdůraznil, že insolvenční zákon výslovně neupravuje „informační“ povinnost insolvenčního správce vůči dlužníku. Nicméně ze zásady obsažené v § 5

písm. a) insolvenčního zákona (podle níž musí být insolvenční řízení vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárního a co nejvyššího uspokojení věřitelů), jež se nepochybně vztahuje i na dlužníka (§ 14 odst. 1 insolvenčního zákona), lze dovodit, že projeví-li dlužník (vážný a shora zmíněné zásadě insolvenčního řízení odpovídající) „zájem“ o to, jakým způsobem hodlá insolvenční správce postupovat v insolvenčním řízení při zpeněžování majetku, mělo by se mu dostat (od insolvenčního správce, popřípadě od insolvenčního soudu) takových informací, aby měl možnost se k postupu insolvenčního správce vyjádřit.

č. 58

25. Na druhé straně ovšem nelze přehlédnout, že základním informačním zdrojem o průběhu insolvenčního řízení je insolvenční rejstřík, v němž insolvenční soud zveřejňuje chronologicky s uvedením okamžiku vložení: a) rozhodnutí insolvenčního soudu vydaná v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech, b) veškerá podání, která se vkládají do soudního spisu vedeného insolvenčním soudem ohledně dlužníka, nestanoví-li insolvenční zákon jinak, a c) další informace, o kterých tak stanoví insolvenční zákon (§ 419 a násl. insolvenčního zákona). Dále jsou práva dlužníka v insolvenčním řízení chráněna tím, že dlužníku jsou písemnosti v insolvenčním řízení doručovány, nestanoví-li insolvenční zákon jinak, zvláště (§ 75 odst. 2 insolvenčního zákona), přičemž dlužník (jako účastník insolvenčního řízení) má rovněž právo nahlížet do soudního spisu, s výjimkou protokolu o hlasování, a činit si z něho výpisy a opisy (§ 44 odst. 1 o. s. ř., ve spojení s § 7 a § 126 odst. 1 insolvenčního zákona). Konečně, má-li dlužník oprávněné pochybnosti o správnosti postupu insolvenčního správce v souvislosti s uspokojením pohledávky zajištěného věřitele, může požádat insolvenční soud, aby v rámci dohlédací činnosti (§ 10 a § 11 insolvenčního zákona) zjednal nápravu.

26. V situaci, kdy na shora uvedených závěrech nemá Nejvyšší soud důvod cokoli měnit, zbývá posoudit, zda (a případně jakou měrou) se prosadí i tehdy, vykonává-li dlužník trest odnětí svobody.

27. Podle § 27 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, (dále jen „zákon“) po dobu výkonu trestu jsou odsouzení povinni podrobit se omezením některých práv a svobod, jejichž výkon by byl v rozporu s účelem výkonu trestu nebo která nemohou být vzhledem k výkonu trestu uplatněna (odstavec 1). Z důvodů uvedených v odstavci 1 jsou omezena práva a svobody na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, svobodu pohybu a pobytu, zachování listovního tajemství a tajemství jiných písemností, záznamů a zpráv a právo svobodné volby povolání (odstavec 2). Po dobu výkonu trestu odsouzeným nepřislouží právo na stávkou, výkon práva sdružovat se ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích, zakládat odborové organizace a výkon práva sdružovat se v nich, právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost, právo svobodné volby poskytovatele zdravotních služeb a zdravotnického zařízení. Odsouzení nemohou ve výkonu

trestu zakládat politické strany nebo politická hnutí, vykonávat právo sdružovat se v nich a nemohou vykonávat volené a jiné veřejné funkce (odstavec 3).

28. Shora citované ustanovení určuje rozsah omezení a zbavení některých práv odsouzených; přitom zásadně platí, že po dobu výkonu trestu jsou odsouzení povinni podrobit se takovým omezením práv a svobod, jejichž výkon by buď byl v rozporu s účelem trestu, nebo která nemohou být uplatněna vzhledem k výkonu trestu. Zákon taxativně vypočítává práva a svobody, která jsou omezena a kterých je odsouzený po dobu výkonu trestu zbaven (srov. též důvody nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 32/08).

29. Jakkoliv (insolvenční) dlužník ve výkonu trestu odnětí svobody nemá (právním předpisem zaručený) přístup k informacím v insolvenčním rejstříku, v důsledku čehož je omezen (oproti jiným dlužníkům, ohledně kterých je vedeno insolvenční řízení) co do rozsahu informací, které má o průběhu insolvenčního řízení k dispozici, není pochyb o tom, že i ve výkonu trestu odnětí svobody jsou jeho práva vztahující se k insolvenčnímu řízení chráněna dostatečně (viz argumentace výše). Potud nelze přehlédnout, že i ve výkonu trestu má dlužník možnost formou písemných sdělení (§ 17 zákona, ve spojení s § 24 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody – dále jen „vyhláška“) komunikovat s insolvenčním správcem i s insolvenčním soudem, lze mu (za účelem komunikace s označenými subjekty) povolit použití telefonu (§ 18 odst. 3 zákona, ve spojení s ustanovením § 25 vyhlášky), přičemž má i právo na poskytování právní pomoci advokátem (§ 26 odst. 3 zákona). Konečně dlužník může požádat ředitele věznice o rozhovor (§ 34 odst. 8 vyhlášky) a v rámci rozhovoru vznést požadavek (ač nelze presumovat výsledek takové žádosti), aby mu byl umožněn (je-li to v technických a personálních možnostech věznice) přístup do insolvenčního rejstříku.

30. Jinými slovy, skutečnost, že dlužník je ve výkonu trestu odnětí svobody, nezakládá sama o sobě povinnost insolvenčního správce informovat takového dlužníka o svém postupu v insolvenčním řízení jinak (šířeji) než dlužníka, který zmíněným způsobem „omezen“ není.

31. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 59

Insolvence, Předběžné opatření

§ 82 odst. 2 písm. b) IZ, § 109 odst. 1 písm. c) IZ, § 140 odst. 1 IZ

Č. 59

Účinky usnesení insolvenčního soudu o předběžném opatření podle § 82 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona nastávají okamžikem jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku. Doručení takového usnesení zvláštním způsobem má význam (jen) pro počátek běhu lhůty k podání (řádného) opravného prostředku.

Nejvyšší soud zamítl dovolání druhého povinného proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 2. 2. 2015, sp. zn. 24 Co 216/2015.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2233/2015, ECLI:CZ:NS:2015:29.CDO.2233.2015.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Českých Budějovicích (dále též jen „insolvenční soud“) k návrhu Mgr. M. R. (dále jen „soudní exekutor“) usnesením ze dne 12. 11. 2014, č. j. KSCB 28 INS 27519/2014-A-8, s odkazem na § 82 odst. 1, odst. 2 písm. b) a § 109 odst. 1 písm. c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku o způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), (mimo jiné) nařídil předběžné opatření, jímž soudnímu exekutorovi umožnil provést pravomocně nařízenou exekuci, vedenou u Exekutorského úřadu Jindřichův Hradec pod sp. zn. 188 EX 174/13, prodejem nemovitých věcí ve vlastnictví druhého povinného.
2. Vrchní soud v Praze k odvolání druhého povinného usnesením ze dne 2. 2. 2015, č. j. KSCB 28 INS 27519/2014, 2 VSPH 2320/2014-A-18, usnesení insolvenčního soudu potvrdil.
3. Soudní exekutor usnesením ze dne 27. 11. 2014, č. j. 188 EX 174/13-327, udělil vydražitelce (A. Š.) příklep k nemovitostem ve vlastnictví druhého povinného označeným ve výroku rozhodnutí za nejvyšší učiněné podání ve výši 341 000 Kč.
4. Krajský soud v Českých Budějovicích k odvolání druhého povinného usnesením ze dne 2. 2. 2015, č. j. 24 Co 216/2015-356, potvrdil usnesení soudního exekutora.

5. Odvolací soud – cituje ustanovení § 82 odst. 2 písm. b), § 89 odst. 1 a § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona (ve znění účinném od 1. 1. 2014), § 52 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu) a o změně dalších zákonů, a § 336k odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu – zdůraznil, že insolvenční soud usnesením ze dne 12. 11. 2014 umožnil soudnímu exekutorovi provést exekuci dražbou nemovitých věcí ve vlastnictví druhého povinného s tím, že „povinný opakovaným podáváním insolvenčních návrhů, které jsou následně odmítány v důsledku jeho procesního zavinění, záměrně obstruuje provedení exekuce, a zneužívá tak účinků spojených s insolvenčním návrhem“.
6. Současně uzavřel, že pro účinnost usnesení (o předběžném opatření, jímž se omezují účinky spojené s insolvenčním návrhem) je „stěžejní okamžik jeho vyhlášení (zveřejnění) v insolvenčním rejstříku, zatímco okamžik doručení zvláštním způsobem konkrétnímu účastníku má význam toliko pro běh lhůty k podání opravného prostředku. Daná úprava plně odpovídá smyslu a účelu předběžného opatření, které má zatímně a co možná nejrychleji upravit poměry mezi účastníky. Proto se usnesení stává účinným veřejným vyhlášením v insolvenčním rejstříku a otázka nabytí právní moci nemá v tomto ohledu žádnou relevanci.“
7. Jelikož usnesení o předběžném opatření nabylo účinků dne 13. 11. 2014 v 8:05 hodin (viz insolvenční rejstřík), byl soudní exekutor oprávněn provést dne 27. 11. 2014 nařízenou dražbu, a to bez ohledu na to, že usnesení o předběžném opatření dosud nenabylo právní moci.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podal druhý povinný dovolání, odkazuje co do jeho přípustnosti na § 237 o. s. ř. a máje za to, že „otázka udělení příklepu po zahájení insolvenčního řízení, k němuž došlo při dražbě provedené po přijetí předběžného opatření, dosud nebyla dovolacím soudem vyřešena“.
9. Dovolatel namítá, že předpokladem pro provedení dražby a udělení příklepu je pravomocné usnesení o předběžném opatření a že „udělený příklep musí být ve výši přiměřené výši zajištěných závazků“. Potud požaduje odpověď na otázku, zda „v takovém případě lze vyvolávací cenu nemovitosti určenou exekutorem stanovit dle zásad exekučního řízení, tj. ve výši 2/3 stanovené ceny, nebo zda je s ohledem na zájmy zajištěných věřitelů žádoucí, aby vyvolávací cena byla ve výši tržní hodnoty nemovitosti“.
10. Požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.
11. Výdražitelka považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné.

III. Přípustnost dovolání

12. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. části první článku II. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

13. Dovolání žalobce je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., a to v řešení otázky (dovolacím soudem dosud neřešené), zda lze provést dražbu a udělit příklep dříve než předběžné opatření, jímž insolvenční soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona umožnil soudnímu exekutorovi provést dražbu, nabylo právní moci.

č. 59

IV. Důvodnost dovolání

14. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

15. Podle § 82 insolvenčního zákona předběžné opatření v insolvenčním řízení může insolvenční soud nařídit i bez návrhu, nestanoví-li zákon jinak. Navrhovatel předběžného opatření, které by insolvenční soud mohl nařídit i bez návrhu, není povinen složit jistotu. Povinnost složit jistotu jako navrhovatel předběžného opatření nemá dlužník (odstavec 1). Předběžným opatřením může insolvenční soud v době do rozhodnutí o insolvenčním návrhu také omezit z důvodů hodných zvláštního zřetele způsobem stanoveným v předběžném opatření některý z účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení uvedených v § 109 odst. 1 písm. b), c), neodporuje-li to společnému zájmu věřitelů [odstavec 2 písm. b)]. Rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření podle odstavce 2 písm. b) nebo c) doručí insolvenční soud do vlastních rukou dlužníkovi, insolvenčnímu správci, osobě, která takový návrh podala, a insolvenčnímu navrhovateli. Předběžné opatření podle odstavce 3 doručí insolvenční soud do vlastních rukou dlužníkovi, insolvenčnímu správci, osobě, která takový návrh podala, a v případě, že se předběžné opatření vztahuje na pohledávky jednotlivých věřitelů, i těmto věřitelům. Jestliže insolvenční soud nenařídí předběžné opatření, doručí rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření podle odstavce 3 zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci a osobě, která takový návrh podala (odstavec 5).

16. Podle § 89 insolvenčního zákona, není-li dále stanoveno jinak, rozhodnutí insolvenčního soudu vydaná v insolvenčním řízení jsou účinná okamžikem jejich zveřejnění v insolvenčním rejstříku (odstavec 1). Rozhodnutí vydaná v in-

č. 59

solvenčním řízení v průběhu jednání nebo hned po skončení jednání jsou proti všem účastníkům insolvenčního řízení a insolvenčnímu správci účinná, jakmile jsou vyhlášena účastníkům a insolvenčnímu správci, kteří byli při jednání přítomní; rozhodnutí ve věci samé jsou v takovém případě proti všem účastníkům insolvenčního řízení a insolvenčnímu správci účinná, jakmile je insolvenční soud vyhlásí veřejně (odstavec 2). Ukládá-li zákon insolvenčnímu soudu zveřejnit rozhodnutí podle odstavce 2 v insolvenčním rejstříku, učiní tak nejpozději do konce pracovního dne nejbližší následujícího po dni jednání, při kterém bylo rozhodnutí vyhlášeno. Namísto úplného znění vyhlášeného rozhodnutí lze takto zveřejnit vhodně zkrácené znění rozhodnutí. Zkrácené znění rozhodnutí zpravidla neobsahuje odůvodnění. Povinnost zveřejnit v insolvenčním rejstříku úplné znění vyhlášeného rozhodnutí neprodleně poté, co bude vyhotoveno písemně, tím není dotčena. Účinky rozhodnutí podle odstavce 2 nastávají již zveřejněním jeho zkráceného znění v insolvenčním rejstříku; takové zveřejnění však nemá účinky doručení rozhodnutí (odstavec 3).

17. Podle § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona se zahájením insolvenčního řízení se spojují tyto účinky: (...) výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit nebo zahájit, nelze jej však provést. Pro pohledávky za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávky jim na roveň postavené (§ 169) však lze provést nebo vést výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka, na základě rozhodnutí insolvenčního soudu vydaného podle § 203 odst. 5 a s omezeními tímto rozhodnutím založenými. Není-li dále stanoveno jinak, výkon rozhodnutí nebo exekuce se i nadále nařizuje nebo zahajuje a provádí proti povinnému.

18. Podle § 7 insolvenčního zákona, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

19. Již na tomto místě Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96, uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 9, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 9. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamená bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu *e ratione legis*

před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody), a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratione legis* před výkladem jazykovým.

20. Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, plyne, že: „Praktické poznatky z průběhu některých insolvenčních řízení dokládají, že v některých případech se vyskytují pokusy zneužít transparentnosti insolvenčního řízení a účinků spojených s jeho zahájením k poškození zájmů třetích osob nebo dlužníka. Přitom může jít jak o záměr sledovaný dlužníkem (blokace exekučních řízení insolvenčními návrhy, jež nejsou míněny vážně), tak o záměr sledovaný jiným insolvenčním navrhovatelem. Jedním z opatření, jež mají přispět k efektivnímu zásahu soudu proti takovým postupům, je rozšíření pravomoci insolvenčního soudu při vydávání předběžných opatření. Nově se tedy přiznává insolvenčnímu soudu [v § 82 písm. b) návrhu zákona] možnost z důvodů zvláštního zřetele hodných předběžným opatřením způsobem stanoveným v předběžném opatření omezit některý z účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jak jsou uvedeny v § 109 odst. 1 insolvenčního zákona (pojistka pro účinky uvedené v § 111 insolvenčního zákona je zakotvena přímo v textu § 111). Tím se tedy soudu otevírá možnost (při respektu k zásadám insolvenčního řízení vyjádřeným v ustanovení § 5 insolvenčního zákona) např. povolit v exekuci dokončení exekuce (s omezením nastaveným tak, aby například výtěžek dosaženého zpeněžení majetku byl po dobu probíhajícího insolvenčního řízení k dispozici v tomto řízení).“

21. V souladu se shora uvedeným nastávají účinky rozhodnutí insolvenčního soudu o předběžném opatření podle § 82 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona okamžikem jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku (§ 89 odst. 1 insolvenčního zákona). Doručení takového rozhodnutí zvláštním způsobem (§ 75 a § 82 odst. 4 insolvenčního zákona) pak má – jak správně uzavřel odvolací soud – význam pro počátek běhu lhůty k podání (řádného) opravného prostředku (odvolání). Naopak představa dovolatele, podle níž by možnost soudního exekutora provést pravomocně nařízenou exekuci prodejem nemovitých věcí ve vlastnictví druhého po-

vinného byla vázána (až) na právní moc usnesení o předběžném opatření, by efektivitu předběžného opatření insolvenčního soudu výrazně eliminovala.

22. V projednávané věci bylo usnesení insolvenčního soudu o předběžném opatření ze dne 12. 11. 2014 zveřejněno v insolvenčním rejstříku dne 13. 11. 2014 v 8:05 hodin a tímto okamžikem nabylo účinnosti; účinky spojené s předběžným opatřením nařízeným insolvenčním soudem přitom přetrvaly i po rozhodnutí o úpadku (§ 140 odst. 1 insolvenčního zákona). Skutečnost, že usnesení insolvenčního soudu o předběžném opatření k datu konání dražby a udělení příklepu dosud nebylo (v důsledku odvolání dlužníka – druhého povinného) právní mocí, tak nebylo překážkou bránící provedení exekuce.

23. Konečně neobstojí ani námitka dovolatele ohledně ceny nemovitostí.

24. Judikatura Nejvyššího soudu je totiž jednotná v závěru, podle něhož zákoná úprava rozděluje průběh exekuce prodejem nemovitostí do několika relativně samostatných fází, z nichž v každé se řeší vymezený okruh otázek. Těmito fázemi jsou: 1. nařízení exekuce, 2. určení ceny nemovitostí a jejího příslušenství, ceny závad a práv s nemovitostí spojených, určení závad, které prodejem v dražbě nezaniknou a určení výsledné ceny, 3. vydání usnesení o dražební vyhlášce, 4. prodej nemovitostí v dražbě a 5. rozvrh rozdělované podstaty. Úkony soudu, účastníků řízení a osob na řízení zúčastněných jsou zpravidla završeny usnesením, jehož účinky vylučují možnost v další fázi znovu řešit otázky, o kterých již bylo (pravomocně) rozhodnuto. Tak tomu je i u určení výsledné ceny nemovitostí [stanovené ve smyslu § 336a odst. 1 písm. d) o. s. ř. podle výsledků ocenění a ohledání (§ 336)] a u dražební vyhlášky, v níž je soud povinen – kromě jiného – onu výslednou cenu uvést [§ 336b odst. 2 písm. c) o. s. ř.]. Pravomocným usnesením určujícím výslednou cenu nemovitostí i usnesením o dražební vyhlášce je soud při rozhodování o příklepu vázán. K tomu srov. důvody usnesení ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3717/2013, uveřejněného pod číslem 42/2015 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i usnesení ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 20 Cdo 1918/2013, a ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 511/2014, ve spojení s usneseními Ústavního soudu ze dne 21. 11. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2794/2013, a ze dne 9. 7. 2015, sp. zn. III. ÚS 3924/2014.

25. Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, je správné, přičemž z obsahu spisu se nepodávají ani vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání dovolací soud přihlédne z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), Nejvyšší soud dovolání druhého povinného podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 60

Insolvence, Společné jmění manželů
§ 5 IZ, § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák.

Č. 60

Tím, že uzavřel s dlužníkem smlouvu o úvěru nebo smlouvu o půjčce, nevzniká věřiteli podle právní úpravy institutu společného jmění manželů v občanském zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 2013 za trvání dlužníkova manželství žádná pohledávka vůči manželu dlužníka, i když závazek, který na sebe dlužník takovou smlouvou převzal, je závazkem, který tvoří společné jmění manželů ve smyslu § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. To platí bez zřetele k tomu, zda vůči (obligačnímu) dlužníku byla pohledávka z takové smlouvy věřiteli již přiznána pravomocným a vykonatelným soudním rozhodnutím. Z titulu takto uzavřené smlouvy nemá věřitel žádnou pohledávku, kterou by mohl přihlásit do insolvenčního řízení vedeného na majetek manžela obligačního dlužníka.

Nejvyšší soud částečně odmítl a částečně zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. 33 ICm 902/2012, 12 VSOL 122/2012 (KSOS 33 INS 12040/2011).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sen. zn. 29 ICdo 32/2013, ECLI:CZ:NS:2015:29.ICDO.32.2013.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 31. 7. 2012, č. j. 33 ICm 902/2012-43, Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (M. P. s. r. o.) domáhal vůči žalovaným [1. insolvenční správce dlužnice A. H. a 2. S., s. r. o.] určení, že má v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužnice pohledávku ve výši 677 403,29 Kč (bod I. výroku).

[2] Určil (na základě vzájemné žaloby druhého žalovaného), že žalobce nemá v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužnice pohledávku ve výši 677 403,29 Kč (bod II. výroku).

[3] Uložil žalobci zaplatit druhému žalovanému na náhradě nákladů řízení do tří dnů od právní moci rozsudku částku 17 177,60 Kč (bod III. výroku).

[4] Rozhodl, že první žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod IV. výroku).

2. Insolvenční soud dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

[1] Smlouvy (8 smluv o úvěru a 1 smlouva o půjčce), které uzavřeli (jako věřitelé) právní předchůdci žalobce s manželem dlužnice bez souhlasu dlužnice, nejsou (relativně) neplatné podle § 145 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, (dále též jen „obč. zák.“) (jak tvrdí žalobce).

[2] Závěr ad 1) však pro věc ani tak není právně významný. Věřitel se totiž nemůže domáhat plnění po manželu, který nebyl účastníkem smlouvy. V poměrech pasivní legitimity jednoho z manželů ve vztahu k závazkům vzniklým ze smluvních vztahů uzavřených „pouze“ druhým z manželů byl tento právní závěr potvrzen především rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005, uveřejněným pod číslem 24/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 24/2008“) (rozsudek je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže a vydaná v době od 1. 1. 2001 – dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

[3] Závěry obsažené v R 24/2008 není důvod prolomit ani poukazem na specifickou povahu insolvenčního řízení. Z § 262a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, (dále též jen „o. s. ř.“) vyplývá, že výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze naříditi také tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů (což potvrzuje i R 24/2008). Zahnutí společného majetku manželů do majetkové podstaty jednoho z nich při současném vyloučení možnosti věřitele přihlašovat do tohoto insolvenčního řízení pohledávky, které má pouze vůči druhému manželu, by se tedy mohlo jevit tak, že věřiteli je odejmuta (oproti mimoinsolvenčním poměrům) možnost domáhat se uspokojení pohledávky z tohoto majetku. S tím však insolvenční soud nesouhlasí.

[4] Je-li v úpadku jen jeden z manželů, nejsou věřitelé druhého z nich nikterak dotčeni na svých právech tím, že majetek ve společném jmění manželů je využit k uspokojení věřitelů manžela, který je v úpadku. Věřitel, který nemá pohledávku po lhůtě splatnosti, totiž musí strpět uspokojení jiných pohledávek z majetku dlužníka. Pohledávka takového věřitele není zajištěna jakousi univerzální zástavou na majetku dlužníka manžela, ať již na majetku výlučném, či na majetku ve společném jmění manželů.

[5] Jsou-li v úpadku oba manželé (jako v této věci, v níž insolvenční soud prohlásil konkurs na majetek manžela dlužnice), je třeba i při aplikaci § 274 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), (které svým účelem míří jen na konkrétní vyjádření zásady, že jako

první musí být uspokojeni věřitelé a teprve případný přebytek si mezi sebou mohou dělit manželé) respektovat zásadu poměrného uspokojení věřitelů v insolvenčním řízení vyjádřenou v § 1 písm. b) a v § 5 písm. a) insolvenčního zákona, což se projeví tím, že majetek ve společném jmění manželů (jeho nezajištěná část) se rozdělí mezi obě majetkové podstaty v poměru závazků jednotlivých manželů uspokojitelných z majetku ve společném jmění manželů.

[6] Tímto způsobem je dosaženo respektování zásad insolvenčního řízení a není třeba připustit „křížové“ přihlašování pohledávek, které by naopak vedlo k naprosto nepřipustné situaci, kdy by z výlučného majetku dlužníka mohli být uspokojováni i věřitelé pohledávek, u kterých není daný dlužník obligačním dlužníkem, ale má jen povinnost strpět jejich uspokojení z majetku ve společném jmění manželů, nikoliv ze svého majetku výlučného.

[7] Přihlášené žalobcovy pohledávky tedy nejsou vůči dlužnici po právu pro nedostatek její pasivní legitimace.

3. K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 12. 3. 2013, č. j. 33 ICm 902/2012, 12 VSOL 122/2012-82 (KSOS 33 INS 12040/2011):

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Uložil žalobci zaplatit první žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení do tří dnů od právní moci rozsudku částku 1 067 Kč (druhý výrok).

[3] Uložil žalobci zaplatit druhému žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozsudku částku 15 143 Kč (třetí výrok).

4. Odvolací soud – vycházejí z § 1 písm. a), § 165 odst. 1, § 166 odst. 1 insolvenčního zákona a z § 262a odst. 1 o. s. ř. – dospěl po přezkoumání rozhodnutí insolvenčního soudu k následujícím závěrům.

[1] Smlouvy uzavřené manželem dlužnice vskutku nejsou neplatné pro absenci podpisu dlužnice. Manžel dlužnice smlouvami nedisponoval s majetkem (aktivy) ve společném jmění manželů, ale zakládal jimi závazky, protože nelze uvažovat o relativní neplatnosti smluv ve smyslu § 145 odst. 2 a 4 obč. zák. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 177/97, uveřejněný v příloze časopisu Soudní judikatura číslo 3, ročník 1998, pod číslem 4, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2001, sp. zn. 33 Cdo 1079/99.

[2] Není sporu o tom, že v nalézacím řízení nemůže žalobce vymoci pohledávku za manželem dlužnice vůči dlužnici samé (R 24/2008). Žalobce však namítá, že nebude-li jeho pohledávka uspokojována v insolvenčním řízení dlužnice, pak vzhledem modifikaci vypořádání předluženého společného jmění manželů zaniklého prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů (§ 274 insolvenčního zákona) a vzhledem k tomu, že konkurs na majetek dlužnice byl prohlášen jako první v pořadí, bude výrazně zkrácen v možnosti uspokojení pohledávky. Ve prospěch názoru, že pohledávka za

č. 60

manželem dlužnice může být uspokojena i v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužnice, argumentuje žalobce principem co nejvyššího a zásadně poměrného uspokojení věřitelů [§ 1 písm. a) insolvenčního zákona], analogickou aplikací úpravy § 262a o. s. ř. a úpravou uspokojování zajištěných věřitelů, kteří nemají za dlužníkem obligační pohledávku (§ 166 věta druhá insolvenčního zákona).

[3] Argumentace principem poměrného uspokojení věřitelů není případná, když žalobce přehlíží, že tato zásada se nevztahuje na všechny přihlášené věřitele, nýbrž jen na ty, jejichž pohledávky byly v insolvenčním řízení zjištěny (§ 201 insolvenčního zákona); přitom právě o tom je veden tento spor (žalobce sám tvrdí, že není věřitelem dlužnice, a domáhá se toho, aby se na pohledávky za manželem dlužnice pohlíželo jako na pohledávky za dlužnicí pro účely jejich vydobytí ze společného jmění manželů).

[4] Analogická aplikace § 262a o. s. ř. (prostřednictvím § 7 odst. 1 insolvenčního zákona) není v insolvenčním řízení možná, když insolvenční zákon obsahuje zvláštní úpravu uspokojování pohledávek přihlášených nezajištěných věřitelů (§ 165, § 306 insolvenčního zákona) a stanoví podmínky jejich zjištění (§ 201 insolvenčního zákona), včetně zdroje jejich uspokojování (§ 205 a násl. insolvenčního zákona). Navíc prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů zaniká jejich společné jmění (§ 268 odst. 1 insolvenčního zákona). Na tomto závěru nemůže nic změnit ani to, že věřitel pohledávek za tím z manželů, na jehož majetek byl prohlášen konkurs jako druhý v pořadí (je-li společné jmění manželů předloženo), má vzhledem k modifikaci pravidel pro vypořádání majetku (aktiv) společného jmění (§ 270 odst. 2, § 274 insolvenčního zákona) objektivně sníženu možnost upokojení svých pohledávek. Tato negativa lze vyloučit založením pasivní solidarity obou manželů (uzavřením smlouvy s oběma manželi), nikoliv tím, že by pohledávky bylo možno uspokojovat v insolvenčním řízení manžela, který není obligačním dlužníkem.

[5] V úvahu nepřichází ani aplikace úpravy uspokojování zajištěných věřitelů, kteří nemají za dlužníkem obligační pohledávku (§ 166 věta druhá insolvenčního zákona). Nelze totiž dovozovat, že by žalobce měl za dlužnicí pohledávku z titulu „věcného práva“ jen proto, že kdyby nebylo rozhodnutí o úpadku a prohlášení konkursu, mohl by se při výkonu rozhodnutí uspokojit z majetku ve společném jmění manželů.

[6] Princip formulovaný v R 24/2004 (že splnění závazku smluvně přijatého pouze jedním z manželů nelze vymáhat na druhém z manželů, přesto, že tento závazek náleží do společného jmění manželů) se plně uplatní i v insolvenčních poměrech. Postavení věřitele s pohledávkou za jedním z manželů, která je (coby závazek) součástí společného jmění manželů, se zjištěním úpadku a prohlášením konkursu na majetek druhého manžela (do jehož ma-

jetkové podstaty jsou zahrnuta aktiva společného jmění manželů) nemění tak, aby na něj bylo možno pohlížet jako na věřitele s pohledávkou vůči druhému manželu, obdobnou pohledávce z věcného práva.

[7] K námitce, že uspokojování výlučných závazků jednoho z manželů z výlučného majetku druhého manžela lze zabránit oddělením výtěžku zpeněžení z majetku zaniklého společného jmění manželů a výlučného majetku druhého manžela, odvolací soud uvádí, že zásadní překážkou pro to, aby pohledávky žalobce mohly být v tomto řízení uspokojeny, je skutečnost, že žalobce není věřitelem dlužnice.

[8] Předmětem tohoto řízení je určení pravosti pohledávky žalobce za dlužnicí (o které sám žalobce tvrdí, že ji nemá). Otázka vypořádání majetku a pasiv ve společném jmění dlužnice a jejího manžela, zaniklém k 26. 8. 2011, přesahuje meze tohoto řízení, bude řešena samostatně a způsob vypořádání nelze předjímat (§ 270 a násl. insolvenčního zákona).

č. 60

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce „v celém rozsahu“ dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena a kterou Vrchní soud v Praze a Vrchní soud v Olomouci rozhodují rozdílně.

6. Konkrétně dovolatel namítá, že oba soudy věc posoudily nesprávně (je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), jestliže uzavřely, že:

[1] Dovolatelem přihlášené pohledávky nejsou po právu pro nedostatek pasivní věcné legitimace dlužnice.

[2] Za závazky tvořící předmět společného jmění manželů dle § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. odpovídá pouze ten z manželů, který je u těchto závazků obligačním dlužníkem (ač je tento závěr v příkrém rozporu s § 145 odst. 3, 4 obč. zák.).

7. Dovolatel proto požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

8. V rovině právního posouzení věci argumentuje dovolatel následovně:

[1] Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (R 24/2008) není možné aplikovat na přihlašování pohledávek vzniklých z obligačních vztahů manžela dlužníka, které náleží (coby závazky) do insolvenčních, resp. konkursních, řízení vedených na majetek druhého z manželů.

[2] Věřitelé manžela dlužníka, který je v úpadku, „musí mít“ možnost přihlásit pohledávky do insolvenčního řízení (resp. do konkursního řízení)

vedeného na (majetek) manžela jejich obligačního dlužníka a domáhat se v rámci tohoto řízení jejich uspokojení.

[3] Insolvenční řízení není ve své podstatě řízením nalézacím, ale řízením *sui generis*, jehož smyslem je řešení úpadku dlužníka tak, aby došlo k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení věřitelů. Vzhledem k tomu, že smyslem insolvenčního řízení je uspokojování věřitelů, je třeba připustit analogickou aplikaci § 262a odst. 1 o. s. ř. a právo věřitelů přihlašovat do insolvenčního řízení nejen pohledávky za dlužníkem, který je v úpadku, ale také za manželem dlužníka (který je v úpadku), a to zejména vzhledem k tomu, že při řešení úpadku dlužníka konkursem je vždy postižován majetek ve společném jmění manželů.

[4] Kdyby měl platit názor odvolacího soudu, že věřitelé jednoho z manželů, který je v úpadku, nemohou přihlásit pohledávky do insolvenčního (resp. konkursního) řízení vedeného na majetek druhého z manželů, pak by tyto věřitelé byli zkráceni na svých právech.

[5] Tímto omezením práv věřitelů obligačního dlužníka (jednoho z manželů) nutně musí dojít ke zvýhodnění věřitelů druhého z manželů ze závazků převzatých tímto druhým manželem (dlužníkem), které však nenáleží [dle § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák.] do společného jmění manželů. Tito věřitelé budou totiž v konkursu uspokojováni z výtěžku zpeněžení veškerého majetku ve společném jmění manželů, ačkoliv jejich pohledávky (resp. závazky jejich dlužníka (ruhého manžela)) nenáleží do společného jmění manželů. Míra jejich uspokojení tak bude podstatně vyšší než případná míra uspokojení věřitelů prvního manžela (dlužníka) ze závazků náležejících do společného jmění manželů, kteří budou zcela vyloučeni z možnosti uspokojit své pohledávky z majetku ve společném jmění manželů a budou zcela odkázáni pouze na výlučný majetek prvního manžela (dlužníka). Při předložení společného jmění manželů (jako v této věci) tak budou (obligační) věřitelé prvního manžela (dlužníka) zásadním způsobem zkráceni na svých právech, což jednoznačně odporuje zásadám insolvenčního řízení. Správnost tohoto názoru dokládá usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 5. 2011, č. j. KSHK 45 INS 8999/2009, 3 VSPH 334/2011-P7-9.

[6] Uplatnění principů R 24/2008 by vedlo k tomu, že by dlužník svým insolvenčním návrhem mohl neoprávněně zvýhodnit své věřitele před věřiteli svého manžela, neboť veškerý majetek ve společném jmění manželů by byl použit pouze pro účely uspokojení věřitelů tohoto dlužníka, a to i za situace, kdy před zahájením insolvenčního řízení již byl zahájen výkon rozhodnutí nebo byla nařízena exekuce k vymožení pohledávek věřitelů postihující majetek ve společném jmění manželů. Přitom v insolvenčním řízení platí (na rozdíl od výkonu rozhodnutí nebo exekuce prodejem movitých nebo

nemovitých věcí nebo prodejem podniku, kde se věřitelé uspokojují podle pořadí přihlášení) princip poměrného uspokojení věřitelů.

[7] Dovolatel nesouhlasí s názorem, že nelze připustit „křížové“ přihlašování pohledávek. Odpovídají-li oba manželé ze zákona společně a nerozdílně za závazky ve společném jmění manželů převzaté kterýmkoliv z nich, pak je to právě majetek ve společném jmění manželů, který primárně slouží k uspokojování závazků ve společném jmění manželů.

[8] Dovolatel chápe, že dlužníková majetková podstata může být tvořena nejen majetkem náležejícím do společného jmění manželů, ale také majetkem ve výlučném vlastnictví dlužníka, míní ale, že nic nebrání tomu, aby insolvenční správce odděleně evidoval výtěžek zpeněžení majetku ve společném jmění manželů a aby k uspokojování pohledávek věřitelů dlužníková manželé použil pouze tuto část výtěžku zpeněžení. Jde o situaci obdobnou postavení zajištěného věřitele, jehož obligačním dlužníkem je třetí osoba. Dovolatel se nedomnívá, že by měl za dlužníci (resp. za majetkovou podstatou dlužnice) pohledávku z titulu „věcného“ práva, má však za to, že „absolutní vyloučení“ možnosti věřitele přihlásit obligační pohledávku, kterou má vůči jednomu z manželů, do insolvenčního řízení vedeného na majetek druhého z manželů „je naprostým popřením institutu společného jmění manželů a nepřipustným vyloučením kogentního ustanovení § 145 odst. 3 obč. zák.“.

[9] Nepřipuštění „křížového“ přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení vedeného na majetek manžela obligačního dlužníka by vedlo nejen k diskriminaci věřitele, ale také k nerovnosti mezi manžely. Lze si (totiž) nepochybně představit, že jeden z manželů zadluží společné jmění manželů svými právními úkony ve značném rozsahu, druhý z manželů převezme závazky v nižším rozsahu, načež ten manžel, který zadlužil společné jmění manželů, podá bez souhlasu druhého manžela na sebe insolvenční návrh a soud následně prohlásí konkurs na jeho majetek. Insolvenční správce tohoto manžela zahrne veškerý majetek ve společném jmění manželů do majetkové podstaty tohoto manžela s tím, že společné jmění manželů je předloženo (§ 274 insolvenčního zákona), čímž se druhý manžel ocitne v situaci, kdy k uspokojení jeho závazků nebude vůbec použit majetek tvořící společné jmění manželů, o jehož nabytí se zasloužil. Tím bude porušen základní princip (rovného) vypořádání společného jmění manželů.

[10] Pohledávky, které dovolatel přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice, jsou [vzhledem k § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák.] závazky náležejícími do společného jmění manželů H., k jejichž plnění jsou dle § 145 odst. 3, 4 obč. zák. zavázáni oba manželé společně a nerozdílně.

[11] I když společné jmění manželů zaniká ke dni prohlášení konkursu na majetek jednoho z nich, dokud nedojde k vypořádání společného jmění

manželů některým ze způsobů předpokládaných občanským zákoníkem, mohou se věřitelé obou z manželů domáhat uspokojení svých pohledávek z veškerého majetku, který tvoří společné jmění manželů ke dni jeho zániku. Práva věřitelů nesmí být dotčena vypořádáním společného jmění manželů (ať již jde o vypořádání dohodou, nebo rozhodnutím soudu). Dovolatel míní, že tato pravidla nemohou být modifikována ani v insolvenčním řízení (modifikace by vedla k diskriminaci části věřitelů).

[12] Platí-li pravidlo uvedené v § 274 insolvenčního zákona, pak musí být připuštěno, aby v takovém případě věřitelé obou manželů přihlásili pohledávky do insolvenčního řízení. Jen tak lze naplnit pravidlo vyplývající z § 145 odst. 3 obč. zák. a neporušit základní zásady insolvenčního řízení uvedené v § 5 písm. a), b) insolvenčního zákona.

9. První žalovaná ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, případně zamítnout, majíc napadené rozhodnutí za správné. Důvod pro odmítnutí dovolání spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí vychází z ustálené judikatury (R 24/2008), jež je uplatnitelná i ve specifických podmínkách insolvenčního řízení.

10. Druhý žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, maje napadené rozhodnutí za správné.

III.

Přípustnost dovolání

11. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod číslem 92/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

12. Dlužnice v mezidobí změnila příjmení (na B.), což se promítlo i v jejím označení v záhlaví tohoto rozhodnutí.

13. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání.

14. Dovolání nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř.

I. K výročkům o nákladech řízení.

15. Dovolatel výslovně napadá rozsudek odvolacího soudu „v celém rozsahu“ tedy i v té části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu ve výrocích o nákladech řízení, jakož i ohledně druhého a třetího výroku o nákladech odvolacího řízení.

16. Nejvyšší soud předesílá, že podle § 237 o. s. ř. je dovolání přípustné též proti akcesorickým výročkům rozhodnutí odvolacího soudu, jímž se odvolací řízení končí, včetně výroků o nákladech řízení; k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013, uveřejněné pod číslem 80/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

17. V posuzované věci k těmto akcesorickým výrokům patří též shora specifikované výroky o nákladech řízení. I pro tyto akcesorické výroky ovšem platí omezení přípustnosti dovolání dle § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. Toto ustanovení určuje, že dovolání podle § 237 není přípustné také proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv, o pracovněprávní vztahy nebo o věci uvedené v § 120 odst. 2; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží (v intencích R 80/2013 přitom též platí, že výjimky z daného limitu se u výroků o nákladech řízení neuplatní).

18. Výroky o nákladech řízení bylo v souhrnu rozhodnuto ve vztahu k první žalované o částce 1067 Kč a ve vztahu ke druhému žalovanému o částce 32 320,60 Kč. Potud tedy dovolání směřuje proti těm výrokům rozsudku odvolacího soudu, jimiž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč (srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2013, sen. zn. 29 ICdo 34/2013, uveřejněné pod číslem 5/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

19. Dovolání navíc ve vztahu k výrokům o nákladech řízení neobsahuje žádnou způsobilou argumentaci (nezpochybňuje právní posouzení věci odvolacím soudem ve vztahu k těmto výrokům).

20. Nejvyšší soud proto dovolání v tomto rozsahu odmítl jako objektivně nepřipustné podle § 243c odst. 1 o. s. ř.

II. K potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé.

21. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu ve výrocih o věci samé, je v dané věci přípustné (dle § 237 o. s. ř.), když dovoláním otevřené právní otázky v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly (v insolvenčních souvislostech ve vazbě na R 24/2008) beze zbytku vyřešeny.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

25. S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 7. 2013 (tj. naposledy ve znění zákona č. 399/2012 Sb.).

26. Podle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona (v rozhodném znění) pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

27. Dle § 262a odst. 1 o. s. ř. (ve znění účinném v době vydání napadeného rozhodnutí) výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze nařídit také tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů. Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manželka se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl smlouvou zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství.

28. Dovolatel se dožaduje (analogické) aplikace § 262a odst. 1 o. s. ř. na přihlášku jeho pohledávky do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice (manželky dovolatelova obligačního dlužníka). V mezích této argumentace je namístě především prověření možnosti „přiměřené“ aplikace tohoto ustanovení ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona. K této otázce se přitom Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi již vyjádřil.

29. V usnesení ze dne 27. 6. 2013, sen. zn. 29 NSČR 50/2011, uveřejněném pod číslem 97/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 97/2013“), na něž v podrobnostech odkazuje a na jehož závěrech nevidí důvod cokoli měnit ani pro poměry dané věci, Nejvyšší soud uzavřel, že teoretická východiska jsou již mnoho let ustálena v tom, že mezery v úpadkové úpravě nelze nahrazovat přiměřenou aplikací práva exekučního, které je coby způsob individuálního prosazení práv dlužnickových věřitelů vybudováno na zcela jiných principech, než jsou ty, jimiž se řídí právo úpadkové. Ve smyslu § 7 odst. 1 insolvenčního zákona je tedy přiměřená aplikace ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí zcela vyloučena. Ustanovení exekučního práva jsou (přiměřeně) uplatnitelná v insolvenčním řízení, jen pokud na ně insolvenční zákon odkáže.

30. Na závěry obsažené v R 97/2013 navázal Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. 1. 2014, sen. zn. 29 ICdo 37/2012 (uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2015, pod číslem 46), v němž dále (výslovně) uzavřel, že aplikace § 262a odst. 1 o. s. ř. je v insolvenčním řízení vyloučena.

31. Judikatorní závěry obsažené v těchto rozhodnutích Nejvyššího soudu činí argumentačně bezcenným dovolatelův odkaz na usnesení Vrchního soudu v Praze, č. j. KSHK 45 INS 8999/2009, 3 VSPH 334/2011-P7-9, které aplikaci § 262a odst. 1 o. s. ř. v insolvenčním řízení (nesprávně) připouští.

32. Dovolání proto potud není důvodné (napadené rozhodnutí je v tomto ohledu souladné s označenou judikaturou Nejvyššího soudu).

33. Pro úplnost budiž řečeno, že s účinností od 1. 1. 2014, po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 294/2013 Sb., je pravidlo formulované v R 97/2013 výslovně obsaženo v textu § 7 části věty za středníkem insolvenčního zákona.

34. Zbývá vypořádat se s mezemi aplikace R 24/2008.

35. Podle § 145 obč. zák. závazky, které tvoří společné jmění manželů, plní oba manželé společně a nerozdílně (odstavec 3). Z právních úkonů týkajících se společného jmění manželů jsou oprávnění a povinni oba manželé společně a nerozdílně (odstavec 4).

36. V této podobě platilo citované ustanovení občanského zákoníku již v době uzavření smluv o úvěru a smlouvy o půjčce a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznalo změn. Přitom jde o stejné znění, jež bylo vyloženo v R 24/2008.

37. Dle § 5 insolvenčního zákona insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách: a) insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárního a co nejvyššího uspokojení věřitelů; b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti; c) nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce; d) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

38. Z R 24/2008 se rovněž podává, že předmětem výkladu byl závazek vzešlý ze smlouvy o úvěru, tedy ze smlouvy převážně typově shodné s těmi, z nichž dovolatel uplatňuje své nároky vůči dlužnici (8 smluv o úvěru), a srovnatelné se smlouvou, z níž dovolatel uplatňuje poslední část nároku vůči dlužnici (smlouva o půjčce). Přitom R 24/2008 (na něž Nejvyšší soud v podrobnostech odkazuje) obsahuje následující závěry:

[1] Úpravou obsaženou v § 145 odst. 3 obč. zák. nezamýšlel zákonodárce prolomit princip autonomie vůle smluvních stran v procesu vzniku závazků ze smluv a vnútit jim jako zákonný důsledek vzniku smlouvy prostřednictvím institutu společného jmění manželů jako další smluvní stranu i manžela smluvní strany.

[2] Kdyby vskutku mělo platit, že každý individuální závazek založený jedním z manželů se stává společným závazkem manželů i v tom smyslu, že jeho splnění může být samostatně vynuceno jen vůči druhému manželu, pak by byla nadbytečná úprava, jež v § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. hovoří i o závazcích, které vznikly oběma manželům společně. V pojetí kritizovaném výše by totiž každý závazek náležející do společného jmění manželů

nasmlouvaný pouze jedním z manželů byl závazkem vzniklým oběma manželům společně.

[3] Kromě toho by uvedené nutně vyvolalo problémy v exekučním řízení. Obecně totiž platí, že exekuce nařízená proti povinné fyzické osobě postihuje (logicky) nejen majetek ve společném jmění manželů, nýbrž i majetek ve výlučném vlastnictví povinné osoby. Vzhledem k tomu, že při nařízení exekuce není důvod zkoumat důvody vydání exekučního titulu (zde by jím byla vlastně jen existence společného jmění manželů s osobou, která svým jednáním závazek založila), v důsledku úpravy obsažené v § 44 odst. 7 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (nyní jde o § 44a odst. 1 exekučního řádu), by po doručení usnesení o nařízení exekuce byl blokován i výlučný majetek povinné jako manželka, vůči němuž byl exekuční titul vydán toliko v důsledku úpravy obsažené v § 145 odst. 3 obč. zák. Dopady interpretace kritizované výše by tedy přesáhly sféru majetkového společenství manželů, což úprava učiněná v rámci institutu tohoto majetkového společenství zjevně zamýšlet nemohla.

39. Tato argumentace pak v R 24/2008 vyústila v závěr, podle kterého splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů, sjednaného jen jedním z manželů, nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů.

40. V rozhodovací praxi Nejvyššího soudu jde o závěr judikatorně ustálený (též proto, že byl přijat rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, jimž jsou tříčlenné senáty Nejvyššího soudu povinny se řídit); srov. z poslední doby např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1388/2014, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1931/2014.

41. Jinými slovy, tím, že uzavřel s dlužníkem smlouvu o úvěru nebo smlouvu o půjčce, nevznikla věřiteli podle právní úpravy institutu společného jmění manželů v občanském zákoníku (ve znění účinném do 31. 12. 2013) za trvání dlužníkovy manželství žádná pohledávka vůči manželu dlužníka, i když závazek, který na sebe dlužník takovou smlouvou převzal, je závazkem, který tvoří společné jmění manželů ve smyslu § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. To platí bez zřetele k tomu, zda vůči (obligacnímu) dlužníku byla pohledávka z takové smlouvy věřiteli již přiznána pravomocným a vykonatelným soudním rozhodnutím. Z titulu takto uzavřené smlouvy nemá věřitel žádnou pohledávku, kterou by mohl přihlásit do insolvenčního řízení vedeném na majetek manžela obligacního dlužníka.

42. V poměrech upravených insolvenčním zákonem by důvod přijmout jiný (od závěru formulovaného pro mimoinsolvenční poměry v R 24/2008 odlišný) závěr (že věřitel má jen proto pohledávku i vůči manželu obligacního dlužníka), byl dán, jen kdyby určoval jinak insolvenční zákon. Žádné ustanovení insolvenčního

zákona však důvod vykládat uvedenou problematiku jinak (než v R 24/2008) pro insolvenční poměry nezakládá.

43. Základní zásady insolvenčního zákona obsažené v § 5 insolvenčního zákona [dovolatel se dovolává těch, jež jsou uvedeny pod písmeny a) a b)] oporou pro jiný výklad nejsou (dovolatel se mylí, usuzuje-li jinak). Jejich uplatnění naopak podporuje závěry, k nimž dospěl v napadeném rozhodnutí odvolací soud.

44. Neměl-li dovolatel (ve světle závěrů plynoucích z R 24/2008) žádnou pohledávku vůči manželce obligálního dlužníka před zahájením insolvenčního řízení vedeného na její majetek, nestal se majitelem pohledávky, kterou by mohl (v době od zahájení insolvenčního řízení do uplynutí propadné lhůty učené rozhodnutím o úpadku) přihlásit do insolvenčního řízení vedeného na majetek manželky obligálního dlužníka, ani dnem zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek manželky obligálního dlužníka.

45. Promítnuto do poměrů zásady vyjádřené v § 5 písm. a) insolvenčního zákona lze říci, že žádný z účastníků onoho insolvenčního řízení nebyl (nemohl být) nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn tím, že v mezích popěrného režimu byl z možnosti uspokojit se z majetku dlužnice vyloučen někdo, kdo není jejím věřitelem.

46. Požadavek rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů [§ 5 písm. a) insolvenčního zákona], stejně jako princip rovných možností věřitelů zásadně stejného nebo obdobného postavení [§ 5 písm. b) insolvenčního zákona], pak platí pro skutečné věřitele (insolvenčního) dlužníka, nikoli pro osoby, jejichž pohledávka byla účinně popřena co do pravosti, protože ji vůči (insolvenčnímu) dlužníku neměly (nebyly jeho věřiteli).

47. V intencích zásady formulované v § 5 písm. c) insolvenčního zákona lze naopak říci, že věřitel, který neměl pohledávku vůči dlužnici před zahájením insolvenčního řízení, ji nemůže bez dalšího nabýt (v situaci, kdy mu insolvenční zákon takovou pohledávku nezakládá) jen zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice.

48. Z toho, jakými pravidly se řídí pro účely vedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce postih majetku manžela povinného, žádný závěr o existenci hmotněprávní pohledávky vůči manželu povinného neplyne. Neexistuje rovněž žádné univerzálně platné pravidlo, jež by věřiteli, jenž má exekuční titul vůči svému obligálnímu dlužníku, zakládalo právo žádat, aby v insolvenčním řízení vedeném na majetek třetí osoby platila stejná pravidla pro postih majetku takové osoby, jaká by takovému věřiteli náležela vůči třetí osobě v exekučním řízení vedeném na majetek jeho obligálního dlužníka (povinného). „Rovnost“, již se zde dovolatel dovolává, by ve skutečnosti byla jen „rovností“ uvnitř skupiny věřitelů s exekučními tituly, kteří ostatně (jak zmiňuje sám dovolatel poukazem na princip „priority“) ve vykonávacím (exekučním) řízení sami podléhají do značné míry nerovnému zacházení.

49. Dovolání tak ani potud není důvodné.

50. S odvolacím soudem lze souhlasit v tom, že výklad pravidel plynoucích z úpravy obsažené v § 274 insolvenčního zákona je již zbytečný, jelikož pro závěr, že přihlášená pohledávka byla důvodně popřena co do pravosti, postačuje již úsudek, že vůči dlužnici dovolatel žádnou pohledávku neměl a nemá.

č. 60

51. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 61

Č. 61

Odstupné, Skončení pracovního poměru

§ 44a zákona č. 435/2004 Sb. ve znění do 31. 12. 2013, § 44b zákona č. 435/2004 Sb. ve znění do 31. 12. 2013, § 67 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 31. 12. 2013.

Poskytnutím kompenzace podle § 44b odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) přechází právo uchazeče o zaměstnání na odstupné pobírané podle § 67 zák. práce až do výše vyplacené kompenzace na Úřad práce.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 8. 2014, sp. zn. 26 Co 300/2014.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2015, sp. zn. 21 Cdo 5433/2014, ECLI:CZ:NS:2015:21.CDO.5433.2014.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se žalobou podanou u Okresního soudu v Trutnově dne 15. 10. 2013 domáhala, aby jí společnost C. S. A. – vyšší odborná škola a střední odborná škola s. r. o., (dále též jen „dlužník“) zaplatila 80 002 Kč se „zákonným úrokem z prodlení z částky 80 002 Kč od 21. 9. 2013 do zaplacení ve výši 8,05 %“. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že byla u dlužníka zaměstnána na základě pracovní smlouvy ze dne 3. 6. 2009 jako učitelka, že dne 26. 6. 2013 dostala výpověď z pracovního poměru podle § 52 písm. b) zák. práce a že její pracovní poměr u dlužníka skončil uplynutím výpovědní doby dnem 31. 8. 2013. Žalobkyni vzniklo – s ohledem na použitý výpovědní důvod a dobu trvání pracovního poměru – podle § 67 odst. 1 zák. práce právo na odstupné ve výši trojnásobku průměrného výdělku, které jí mělo být vyplaceno spolu se mzdou za měsíc srpen 2013 ve výplatním termínu dne 20. 9. 2013 v celkové výši 80 002 Kč, dlužník však žalobkyni nic nezaplatil.

2. Dlužník namítl, že právo žalobkyně na odstupné bylo již „částečně uspokojeno kompenzací od Úřadu práce ČR – Krajské pobočky v Hradci Králové“, když jí bylo podle § 44b zákona č. 435/2004 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) vyplaceno 38 437 Kč.

č. 61

3. Okresní soud v Trutnově rozsudkem ze dne 23. 4. 2014, č. j. 9 C 274/2013-33 uložil dlužníku, aby zaplatil žalobkyni 41 565 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05% p. a. od 21. 9. 2013 do zaplacení, žalobu o zaplacení dalších 38 437 Kč s příslušenstvím zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Nejprve dovedl, že žalobkyni vzniklo právo na mzdu a na odstupné ve výši 80 002 Kč, na jehož úhradu dlužník nic nezaplatil. Úřad práce však vyplatil žalobkyni podle ustanovení § 44b zákona č. 435/2004 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) za dobu od 1. 9. 2013 do 30. 11. 2013 kompenzaci ve výši 38 437 Kč, která má „zabezpečit hmotné potřeby zaměstnance, jemuž sice vzniklo právo na odstupné, ale odstupné mu nebylo v zákonem stanoveném termínu vyplaceno“; podle soudu prvního stupně kompenzace – i když to z ustanovení § 44b zákona č. 435/2004 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) „explicitně nevyplývá“ – má „nahradit nevyplacené odstupné“ a „v rozsahu odpovídajícím poskytnuté kompenzaci přechází právo vymáhat finanční částky po zaměstnavateli na stát a v tomto rozsahu pak logicky zaniká právo zaměstnance vymáhat po zaměstnavateli odstupné, protože nevyplacené odstupné mu bylo kompenzováno (nahrazeno) ze strany státu“. Názor žalobkyně, podle něhož „poskytnutí kompenzace Úřadem práce nemá na povinnost zaměstnavatele zaplatit zaměstnanci odstupné v plné výši žádný vliv“, soud prvního stupně odmítl s odůvodněním, že by poskytnutí kompenzace vedlo „ke zvýhodnění zaměstnanců, kterým by zaměstnavatel odstupné nevyplatil v řádném termínu a učinil tak až po té, co jim byla vyplacena kompenzace Úřadem práce, před těmi, kterým bylo toto odstupné řádně vyplaceno, neboť první z nich by dostali částku rovnající se kompenzaci od Úřadu práce vyplacenou dvakrát“. Podle soudu prvního stupně nemůže obstát ani argumentace žalobkyně, podle níž „povinnost zaměstnavatele zaplatit státu zastoupenému Úřadem práce částku odpovídající poskytnuté kompenzaci i po zaplacení odstupného zaměstnanci je určitou formou sankce“, neboť „ze zákona o zaměstnanosti nijak nevyplývá, že by povinnost zaměstnavatele zaplatit Úřadu práce částku odpovídající výši vyplacené kompenzace měla v případě zaměstnavatelů, který odstupné zaplatili, povahu sankce“, „navíc taková sankce by postihovala ty zaměstnavatele, kteří zaměstnanci odstupné byt' i opožděně zaplatili, naproti tomu by nepostihovala zaměstnavatele, kteří zaměstnanci odstupné nezaplatili vůbec“. Žalobkyni proto náleží mzda a odstupné pouze ve zbývající části ve výši 41 565 Kč.

4. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 5. 8. 2014, č. j. 26 Co 300/2014-53, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o zamítnutí žaloby a o náhradě nákladů řízení a rozhodl, že dlužníku se právo na náhradu nákladů odvolacího řízení nepřiznává. Odvolací soud se ztotožnil „s výkladem zaujatým soudem prvního stupně“ s tím, že „jeho odůvodnění a výklad příslušných norem soukromého a veřejného práva považuje za úplné, přesvědčivé a plně na něj odkazuje, neboť má za to, že tímto výkladem bylo dosa-

ženo spravedlivého uspořádání a právě pro dosažení spravedlnosti a nikoliv formální správnosti má být zákon vykládán a dotvářen“. Odvolací soud zdůraznil, že smyslem a účelem § 44b zákona č. 435/2004 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) je „poskytnout uchazeči o zaměstnání prostředky pro dobu od skončení pracovního poměru do doby, kdy je možno začít vyplácet bývalému zaměstnanci podporu v nezaměstnanosti, tj. smysl a účel kompenzace je totožný s odstupným“, a uzavřel, že „z ničeho nelze dovodit, že smyslem novely zákona o zaměstnanosti zakomponováním § 44b bylo to, aby se zaměstnancům, kterým není odstupné hrazeno řádně, dostalo od státu plnění navíc oproti zaměstnancům, kterým není odstupné řádně vyplaceno“, popřípadě, že „smyslem úpravy dané v § 44b zákona č. 435/2004 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) bylo uložení sankce pro zaměstnavatele“. Námitku žalobkyně, že soud prvního stupně „ignoroval výklad v odborné literatuře“, odvolací soud odmítl s tím, že „tzv. doktrinální výklad (výklad podáváný právními vědci) není pro soud závazný“.

č. 61

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítla, že „zákon o zaměstnanosti nestanoví, že v rozsahu odpovídající poskytnuté kompenzaci přechází právo (bývalého) zaměstnance na odstupné na Úřad práce“, a že proto „nelze hovořit o tom, že na straně (bývalého) zaměstnance vznikne bezdůvodné obohacení, které je povinen vrátit, kdyby dostal vyplacenu jak kompenzaci od Úřadu práce, tak odstupné od zaměstnavatele“, kdyby „zákonodárce chtěl, aby Úřad práce jen vyplatil zaměstnanci část odstupného za zaměstnavatele a tuto částku pak na zaměstnavateli vymáhal, tedy že by za zaměstnavatele částečně plnil a v této části by pak vstoupil do práv zaměstnance, jistě by to v zákoně implicitně vyjádřil“. To, že kompenzace vyplacená Úřadem práce nenahrazuje odstupné, vyplývá podle názoru žalobkyně též z okolnosti, že kompenzace není, na rozdíl od odstupného, „zdanitelným příjmem“. Dovolatelka přirovnává řešenou situaci k případu zmařené veřejné dražby, kdy je dražebník povinen zaplatit náklady zmařené dražby i opakované dražby, a dovozuje, že náhradu zaměstnanci Úřadem práce poskytnuté kompenzace zaměstnavatelem lze též považovat za určitou sankci k zajištění platební kázně zaměstnavatelů, jestliže „zákonodárce zajišťuje platební kázeň vydražitelů a poskytuje určitou kompenzaci pro navrhovatele dražby“. Žalobkyně navrhl, aby odvolací soud zrušil napadený rozsudek a aby věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

6. Po podání dovolání byl na společnost C. S. A. – vyšší odbornou školu a střední odbornou školu s. r. o. usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 4. 2015, č. j. KSHK 35 INS 34591/2014-A-17, prohlášen konkurs; učin-

ky prohlášení konkursu nastaly dnem 17. 4. 2015 v 8:35 hod. Protože žalobkyně podáním ze dne 22. 5. 2015 navrhla, aby bylo v tomto řízení, přerušeném prohlášením konkursu (§ 263 odst. 1 insolvenčního zákona), pokračováno, dovolací soud v řízení pokračoval s tím, že insolvenční správce dlužníka I. – Š. v. o. s. se stal účastníkem řízení (žalovaným) na místě společnosti C. S. A. – vyšší odborné školy a střední odborné školy s. r. o. (§ 265 odst. 1 insolvenčního zákona).

č. 61

III. Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 občanského soudního řádu a že věc je třeba i v současné době – vzhledem k tomu, že řízení v projednávané věci bylo zahájeno v době před 1. 1. 2014 – posoudit (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.) podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

8. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

9. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

10. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci (mimo jiné) zjištěno, že dlužník, u něhož byla žalobkyně zaměstnána na základě pracovní smlouvy ze dne 3. 6. 2009 jako učitelka, dal žalobkyni dne 26. 6. 2013 výpověď z pracovního poměru podle § 52 písm. b) zák. práce, že pracovní poměr skončil uplynutím výpovědní doby dnem 31. 8. 2013, že žalobkyni vzniklo právo na vyplacení odstupného ve výši trojnásobku průměrného výdělku a že žalobkyně má právo (ve výplatním termínu dne 20. 9. 2013) na výplatu mzdy za srpen 2013 ve výši 17 739 Kč, náhrady mzdy za dovolenou ve výši 4 967 Kč a odstupného ve výši 71 982 Kč (celkem 94 688 Kč „hrubého“ a 80 002 Kč „čistého“). Dlužník však uvedená práva žalobkyně neuspokojil, a Úřad práce – Krajská pobočka v Hradci Králové proto rozhodl, že žalobkyni poskytuje podle § 44b odst. 1, 2, 4, 6 zákona č. 435/2004 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) za dobu od 1. 9. 2013 do 30. 11. 2013 kompenzaci ve výši 38 437 Kč; své rozhodnutí zdůvodnil zejména tím, že žalobkyně byla dne 1. 9. 2013 zařazena do evidence uchazečů o zaměstnání, že

dlužník nevyplatil žalobkyni do 30. 9. 2013 odstupné, ačkoliv jí na ně vzniklo právo, a že poslední průměrný čistý výdělek žalobkyně před skončením pracovního poměru činil 19 711 Kč.

11. Za tohoto stavu věci bylo pro rozhodnutí o požadavku žalobkyně na poskytnutí odstupného (mimo jiné) významné vyřešení právní otázky, zda (a případně jaký) má vliv na povinnost zaměstnavatele poskytnout (bývalému) zaměstnanci a (nově) uchazeči o zaměstnání evidovanému Úřadem práce odstupné podle § 67 zák. práce skutečnost, že Úřad práce poskytl uchazeči o zaměstnání kompenzaci podle § 44b zákona č. 435/2004 Sb. (ve znění pozdějších předpisů). Vzhledem k tomu, že tato otázka hmotného práva dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobkyně je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

č. 61

IV.

Důvodnost dovolání

12. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

13. Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tomu, že žalobkyně se domáhá odstupného, na které jí (podle jejího názoru) vzniklo právo při rozvázání pracovního poměru, který skončil dne 31. 8. 2013 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb., č. 294/2008 Sb., č. 305/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 286/2009 Sb., č. 320/2009 Sb., č. 326/2009 Sb., č. 347/2010 Sb., č. 427/2010 Sb., č. 73/2011 Sb., č. 180/2011 Sb., č. 185/2011 Sb., č. 466/2011 Sb., č. 341/2011 Sb., č. 364/2011 Sb., č. 365/2011 Sb., č. 367/2011 Sb., č. 375/2011 Sb., č. 167/2012 Sb., č. 385/2012 Sb., č. 396/2012 Sb., č. 399/2012 Sb., č. 155/2013 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „zák. práce“), a podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění zákonů č. 202/2005 Sb., č. 168/2005 Sb., č. 253/2005 Sb., č. 428/2005 Sb., č. 350/2005 Sb., č. 495/2005 Sb., č. 382/2005 Sb., č. 413/2005 Sb., č. 444/2005 Sb., č. 161/2006 Sb., č. 264/2006 Sb., č. 109/2006 Sb., č. 115/2006 Sb., č. 214/2006 Sb., č. 165/2006 Sb., č. 109/2006 Sb., č. 112/2006 Sb., č. 159/2007 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 213/2007 Sb., č. 379/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 362/2007 Sb., č. 57/2008 Sb., č. 124/2008 Sb., č. 479/2008 Sb., č. 129/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 158/2009 Sb., č. 326/2009 Sb., č. 223/2009 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 227/2009 Sb., č. 149/2010 Sb., č. 281/2009 Sb., č. 347/2010 Sb., č. 427/2010 Sb., č. 73/2011 Sb., č. 427/2010 Sb., č. 364/2011 Sb., č. 365/2011 Sb., č. 367/2011 Sb., č. 420/2011 Sb., č. 470/2011 Sb., č. 1/2012 Sb., č. 375/2011 Sb.,

nálezu Ústavního soudu č. 437/2012 Sb., č. 505/2012 Sb. a č. 401/2012 Sb., tedy podle zákona o zaměstnanosti ve znění účinném do 31. 10. 2013 (dále jen „zákon o zaměstnanosti“).

č. 61

14. Zaměstnanci, u něhož dochází k rozvázání pracovního poměru výpovědí danou zaměstnavatelem z důvodu uvedeného v § 52 písm. b) zák. práce, přísluší od zaměstnavatele při skončení pracovního poměru odstupné ve výši nejméně trojnásobku jeho průměrného výdělku, jestliže jeho pracovní poměr u zaměstnavatele trval alespoň dva roky [srov. § 67 odst. 1 písm. b) zák. práce]. Odstupné je zaměstnavatel povinen zaměstnanci vyplatit po skončení pracovního poměru v nejbližším výplatním termínu určeném u zaměstnavatele pro výplatu mzdy nebo platu, pokud se písemně nedohodne se zaměstnancem na výplatě odstupného v den skončení pracovního poměru nebo na pozdějším termínu výplaty (srov. § 67 odst. 4 zák. práce).

15. Uchazeči o zaměstnání, kterému bylo podle jiných právních předpisů z posledního zaměstnání vyplaceno odstupné, odbytné nebo odchodné, se podpora v nezaměstnanosti poskytuje až po uplynutí doby, která se určí podle počtu násobků průměrného výdělku nebo měsíčního služebního příjmu, ze kterých byla odvozena minimální výše odstupného, odbytného nebo odchodného stanovená jinými právními předpisy; tím není dotčeno poskytování podpory v nezaměstnanosti po celkovou dobu stanovenou tímto zákonem (srov. § 44a zákona o zaměstnanosti).

16. Uchazeči o zaměstnání, kterému vznikl nárok na podporu v nezaměstnanosti, ale odstupné, odbytné nebo odchodné mu nebylo vyplaceno po skončení pracovního nebo služebního poměru v nejbližším výplatním termínu určeném u zaměstnavatele pro výplatu mzdy nebo platu anebo v den skončení pracovního nebo služebního poměru, poskytne Úřad práce kompenzaci za dobu od zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání do uplynutí doby uvedené v § 44a zákona o zaměstnanosti; podpora v nezaměstnanosti se poskytne uchazeči o zaměstnání až po uplynutí doby, za kterou byla poskytnuta kompenzace (srov. § 44b odst. 1 zákona o zaměstnanosti). O poskytnutí kompenzace vydá krajská pobočka Úřadu práce rozhodnutí (srov. § 44b odst. 5 zákona o zaměstnanosti). O výši vyplacené kompenzace informuje krajská pobočka Úřadu práce zaměstnavatele do tří pracovních dnů od nabytí právní moci rozhodnutí (srov. § 44b odst. 6 větu první zákona o zaměstnanosti). Zaměstnavatel je povinen uvedenou částku Úřadu práce uhradit do deseti pracovních dnů od doručení této informace, a to i v případě, že dlužné odstupné již vyplatil (srov. § 44b odst. 6 větu druhou zákona o zaměstnanosti).

17. Ustanovení § 44a a § 44b se stala (ve výše uvedené podobě) součástí zákona o zaměstnanosti na základě novely provedené zákonem č. 364/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí (srov. jeho část pátou čl. VIII body 7. a 8.), jenž nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2012. Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu tohoto

zákona a z okolností, za nichž byla osnova tohoto zákona projednána v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky, vyplývá, že cílem této právní úpravy bylo neposkytnout uchazeči o zaměstnání, kterému bylo z posledního zaměstnání vyplaceno odstupné, odbytné nebo odchodné, podporu v nezaměstnanosti již za dobu určenou podle počtu násobků průměrného výdělku nebo měsíčního služebního příjmu, ze kterých byla odvozena minimální výše odstupného, odbytného nebo odchodného, ale teprve až po uplynutí této doby. Kdyby však poslední zaměstnavatel nevyplatil odstupné, odbytné nebo odchodné, ačkoliv uchazeči o zaměstnání na ně vznikl nárok, ocitl by se (dokud by nepominulo „odsunutí“ doby vzniku práva na podporu v nezaměstnanosti) bez hmotného zabezpečení; právní úprava proto sledovala, aby po dobu určenou podle počtu násobků průměrného výdělku nebo měsíčního služebního příjmu, ze kterých byla odvozena minimální výše odstupného, odbytného nebo odchodného, byl uchazeč o zaměstnání zajištěn „náhradním způsobem“ – tzv. kompenzací. Smysl (účel) § 44b odst. 1 zákona o zaměstnanosti – jak je zřejmé z výše uvedeného – spočívá v tom, aby uchazeči o zaměstnání, kterému nebyla poskytnuta podpora v nezaměstnanosti, protože má (od svého posledního zaměstnavatele) právo na odstupné, odbytné nebo odchodné, byla poskytnuta „kompenzace“ těchto (posledním zaměstnavatelem) nevyplacených plnění.

18. Právní předpis je třeba vykládat nejen podle jeho jazykového vyjádření, ale také (a především) systematickým a logickým výkladem s přihlédnutím k jeho smyslu a účelu. Protože kompenzaci poskytovanou Úřadem práce podle § 44b odst. 1 zákona o zaměstnanosti nemůže obdržet uchazeč o zaměstnání, kterému jeho poslední zaměstnavatel (řádně a včas) vyplatil odstupné (§ 67 zák. práce), je (v zájmu rovnosti všech uchazečů o zaměstnání) odůvodněn závěr, že uchazeč o zaměstnání, kterému Úřad práce poskytl kompenzaci podle ustanovení § 44b odst. 1 zákona o zaměstnanosti, ztratil (v tomu odpovídající výši) právo na odstupné pobírané podle ustanovení § 67 zák. práce. Výplatou kompenzace podle ustanovení § 44b odst. 1 zákona o zaměstnanosti tedy – i když to zákon nevyjadřuje zcela zřetelně – přešlo právo uchazeče o zaměstnání na odstupné (ve výši vyplacené kompenzace) ze zákona (*ex lege*) na Úřad práce; tomuto právnímu následku pak odpovídá rovněž § 44b odst. 6 věta druhá zákona o zaměstnanosti, podle něhož je zaměstnavatel povinen – a to právě s ohledem na přechod práva na Úřad práce – částku odpovídající vyplacené kompenzaci zaplatit Úřadu práce, a to i tehdy, kdyby (v mezidobí) dlužné odstupné již uchazeči o zaměstnání vyplatil. Kdyby bylo odstupné (dodatečně) vyplaceno uchazeči o zaměstnání, který již obdržel kompenzaci od Úřadu práce, vzniklo by mu bezdůvodné obohacení, které by byl povinen vydat svému zaměstnavateli (§ 451 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinný do 31. 12. 2013), neboť musel vědět nebo alespoň předpokládat, že obdržel částku nesprávně určenou nebo omylem vyplacenou (srov. § 331 zák. práce).

č. 61

19. S názory žalobkyně o tom, že vyplacením kompenzace nepřechází na Úřad práce právo uchazeče o zaměstnání na odstupné a že povinnost zaměstnavatele zaplatit Úřadu práce vyplacenou kompenzací představuje sankci za účelem „zajištění platební kázně zaměstnavatelů“, nelze souhlasit. Žalobkyně nejen nebere v úvahu výše zmíněné okolnosti, ale její názory směřují k obohacení jedné skupiny uchazečů o zaměstnání oproti jiným, aniž by k tomu byl (mohl být) spravedlivý důvod.

20. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud dospěl k závěru, že poskytnutím kompenzace podle § 44b odst. 1 zákona o zaměstnanosti přechází právo uchazeče o zaměstnání na odstupné pobírané podle § 67 zák. práce až do výše vyplacené kompenzace na Úřad práce.

21. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je – z hlediska uplatněných dovolacích důvodů – věcně správný. Protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a), b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

INHALT

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 24** I. Sofern der Täter physisch eine Person angegriffen, die ihn zuvor mit Gewalt attackierte, und zwar aus Angst vor deren weiteren Attacken, darf eine Straftat des Gesundheitsschadens aus vertretbarem Grund gem. § 146a Abs. 3 StO nur dann begehen, sofern er nicht unter den Bedingungen der Notwehr gem. § 29 StGB gehandelt hat. Das Handeln aus Angst als vertretbarer Grund und Handeln aus Befürchtung vor einer drohenden oder andauernden Attacke können sehr nahe liegen und unter ähnlicher Situation eintreten, wobei sie mit seelischen Erlebnissen des Täters zusammenhängen und entfalten sich von dessen Folgeverhalten, allerdings mit diversen Auswirkungen in Bezug auf dessen strafrechtliche Verantwortung.
- II. Die Beurteilung der Tat, mit der der Täter dem Angreifer einen schweren gesundheitlichen Schaden in stark erregtem Zustand aus Angst zugefügt hat zu einem Zeitpunkt, wo er vom Angreifen physisch angegriffen wurde, gilt als Straftat des Gesundheitsschadens aus vertretbarem Grund gem. § 146a Abs. 3 StGB nur dann, sofern nachgewiesen wird, dass die Befürchtung (Angst), in der der Täter handelte, in ihm solch eine Verfassung hervorrufen hat, die in ihm psychische Vorgänge, stärkere Emotionen oder emotionelle Erlebnisse verursachten, die zur erheblichen Einengung dessen Bewusstseins sowie zum Abbau seiner Hemmungen führte (vgl. Beschluss Nr. 14/2011 Slg. Strafbeschl.). Für die Klärung des Geisteszustandes des Täters zu dem Zeitpunkt, wo dieser aus vertretbarem Grund handelte, der in dessen „starker Erregung“ lag, ist es in der Regel notwendig, ein Sachverständigengutachten aus dem Bereich Gesundheitswesen, Fachgebiet Psychiatrie, eventuell Psychologie zu erstellen.
- Nr. 25** Das Delikt der Beschädigung fremder Sache gem. § 228 Abs. 1 StO kann auch am lebenden Tier begangen werden. Bei Auslegung des gesetzlichen Merkmals „fremde Sache“ kommt der § 134 StGB zur Geltung, wonach sich die Bestimmungen über die Sachen auch auf lebende Tiere beziehen. Die Bestimmungen des § 494 Ges. Nr. 89/2012 Slg., Bürgerliches Gesetzbuch, kommen hierbei nicht zur Geltung, da der § 134 StGB damit nicht im Widerspruch steht, da die Sache im rechtlichen Sinne und das lebende Tier nicht für identisch gehalten werden, es wird lediglich festgehalten, dass jeweilige Bestimmungen des Strafgesetzbuchs auch auf lebende Tiere bezogen werden müssen.
- Nr. 26** In der Bestimmung des § 233 Abs. 2 StGB sind zwei selbständige Tatbestände der Straftat der Fälschung und Geldänderung abgegrenzt, die sich gegenseitig unterscheiden, was die strafrechtliche Verfolgung der Tat anbelangt. Der Täter dieser Straftat kann mit seiner Handlung in einem bestimmten Zeitabschnitt die Merkmale beider grundsätzlichen Tatbestände erfüllen. Sofern er jedoch das gefälschte oder geänderte Geld als echtes Geld angibt erst dann, wo er diese Fälskate angefertigt oder das Geld geändert hat mit der Absicht, dieses in Umlauf zu bringen, begeht er lediglich die Straftat gem. § 233 Abs. 2 alinea 1 StGB, da er hiermit lediglich seine Absicht dieses Geld als echtes Geld auszugeben, und zwar bereits zum Zeitpunkt dessen Herstellung oder Änderung. Die strafrechtliche Verantwortung für die Straftat der Fälschung und Geldänderung gem. § 233 Abs. 2 alinea 1 StGB reicht die Feststellung aus, dass deren Täter zurech-

nungsfähig war zu dem Zeitpunkt, wo er das gefälschte Geld herstellte mit der Absicht, dieses als echtes Geld auszugeben, obwohl dann, wo er es als echtes Geld auszugeben versuchte, bei ihm ein erhöhter Grad des Alkoholgenusses festgestellt wurde (z.B. in der Menge 2,13 Alkoholpromille im Blut). Von der Aufrechterhaltung von Erkennungs- und Beherrschungsfähigkeiten des Täters, der das falsche Geld herstellte mit der Absicht dieses als echtes Geld auszugeben in solch einem Fall z.B. der Umstand zeugen kann, dass er das gefälschte Geld mit einer ziemlich sophistizierten Tätigkeit in einigen nacheinander folgenden Schritten herstellte, die einen beachtlichen Grad an Konzentration und Geschicklichkeit erfordern, bis er einigermaßen gelungene Nachahmungen von Banknoten einschließlich einiger deren Schutzelemente zustande bringt und ihm gelingt, mindestens einen Teil davon als echtes Geld in Umlauf zu bringen. Aus diesem Grund wird unter den angeführten Umständen in der Regel nicht notwendig sein, den Geisteszustand des Täters untersuchen zu lassen.

- Nr. 27** Das gesetzliche Merkmal des „Angreifens von jemand anders“ stellt bei dem Delikt der Ausschreitung gem. § 358 Abs. 1 StGB nicht nur jegliche physische Attacke gegen die körperliche Integrität der Person dar, sondern auch vulgäre Wortangriffe gegen jemand anders u.ä. Das angeführte Merkmal kann auch dann gelten, wenn die physische Attacke des Täters am Körper des Geschädigten entweder keine oder unbedeutende Verletzungen hinterlassen hat, die keinen Gesundheitsschaden gem. § 122 Abs. 1 StGB darstellt.
- Nr. 28** Die Umstände, die den Grund für eine zwingende Verteidigung gem. § 36 Abs. 2 StO begründen, können auch beim Beklagten entstehen, der unfähig ist, mit den im Strafverfahren tätigen Organen verbal zu kommunizieren (z.B. Sprachprobleme nach der durchgemachten Kehlkopfheilung und eingetreten Stimmindispositionen), und somit ist er in dessen Recht auf Verteidigung deutlich beschränkt.

Entscheidungen in Sachen des Bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 50** Wird die Gerichtsgebühr durch eine Drittperson erstattet, so ist es unwichtig, welches Rechtsverhältnis zwischen dem Zahler und demjenigen ist, für den diese erstattet wurde.
- Nr. 51** Der Satz der außervertraglichen Entlohnung pro Rechtshandlung eines Rechtsdienstes durch den vom Gericht ernannten Kurator nach dem gesetzlich geregelten Sondergerichtsverfahren (nach Reduzierung um 20 % gem. § 12a Abs. 1 Verordnung Nr. 177/1996 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften) beträgt 400 CZK.
- Nr. 52** Sofern der vollzogene Exekutionstitel bestimmend ist, an welchen Gläubiger der Schuldner zu leisten hat, kann der Schuldner im Sinne des § 568 Erster Satz BGBl. begründete Zweifel daran haben, wer der Gläubiger ist. In solch einem Fall besteht kein Grund für die Hinterlegung einer Leistung in die gerichtliche Aufbewahrung, und somit gibt es auch keinen Grund für einen Beschluss, mit dem die Zustimmung mit der Herausgabe des Gegenstands der Aufbewahrung an den oder jenen Gläubiger vom Gericht ersetzt wird.
An der angeführten Schlussfolgerung kann der Umstand nichts ändern, dass nach dem Erlass des ersten Exekutionstitels ein anderer Exekutionstitel erlassen wird, mit dem selben Schuldner auferlegt wird, dieselbe Leistung an einen anderen Gläubiger zu leisten hat.
- Nr. 53** Sofern der Eigentümer mit den Umgestaltungen des mit der Dienstbarkeit belasteten Grundstück die Ausübung der Dienstbarkeit verhindert, wogegen sich der Berechtigte mit einer Anklage wehren könnte, so handelt es sich um keine Änderung von Verhält-

- nissen, die die Aufhebung der Dienstbarkeit durch das Gericht gem. § 1299 Abs. 2 HGB zur Folge haben könnte.
- Nr. 54** Der geschädigten juristischen Person steht im Verfahren über den Ersatz des Nichtvermögensschadens eine Erhöhung der finanziellen Genugtuung gem. § 31a Abs. 2 und 3 Ges.Nr. 82/1998 Slg., im Wortlaut des Gesetzes Nr. 160/2006 Slg., um einen Betrag, der dem Betrag in der Einkommensteuer entspricht, und der eventuelle infolge der angenommenen Genugtuung diese Person dann verpflichtet wird, an den Staat abzuführen, nicht zu.
- Nr. 55** Die Information über die Liquidierung der biologischen Probeentnahme (§ 65 Abs. 1 Ges. Nr. 273/2008 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften) stellt keine Personalangabe dar (§ 4 lit. a/ Ges. Nr. 101/2000 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften). Der Antrag auf deren Vermittlung wird von der Polizei der Tschechischen Republik gem. dem Gesetz Nr. 106/1999 Slg., erledigt, und zwar von der dazu durch interne Vorschriften bestimmten Abteilung ohne Rücksicht darauf, bei welcher Dienststelle der Antrag gestellt wurde.
- Nr. 56** Die Ausnahme, die im letzten Satz des § 23 Urhebergesetzes enthalten ist, wonach für die Betreuung der Rundfunk- und TV-Sendung gem. § 18 Abs. 3 des gleichen Gesetzes die Zugänglichkeit des Werkes an die Patienten bei Gewährung der medizinischen Vorsorge in den medizinischen Einrichtungen nicht gehalten wird, bezieht sich allgemein nicht auf die in den Kureinrichtungen untergebrachten Kurgäste. Auch in diesen Fällen handelt es sich um die Betreuung der Rundfunk- und TV-Sendung; deshalb steht dem Kollektivverwalter, der die Urheber vertritt, die Berechtigung zu, die Zustimmungen für die Zugänglichmachung von Werken an die Kureinrichtungen zu erteilen, ebenso wie die Urheberhonorare für deren Nutzung auszuhandeln und zu inkassieren und die Ansprüche auf die Aushändigung einer unberechtigten Bereicherung aus nicht legitimen Nutzung dieser Werke einzutreiben.
- Nr. 57** Durch die Novelle des Gesetzes Nr. 92/1991 Slg., die durch das Gesetz Nr. 224/1994 Slg. durchgeführt wurde, wurde die Haftung des Fonds des Volkseigentums der Tschechischen Republik für die Verpflichtungen, die auf den Erwerber im Rahmen der Privatisierung übergegangen sind, nicht begründet, sondern hat die Fälligkeit **dieser Forderungen** der Gläubiger dem Fonds gegenüber aufgrund der Haftung an weitere Konditionen gebunden, die vor dem 13. 8. 1993 entstanden sind, allerdings wurden sie jedoch vor dem 6. 12. 1994 nicht fällig.
- Nr. 58** Durch den Umstand, wo sich der Schuldner in der Ausübung einer Freiheitsstrafe befindet, wird allein die Pflicht des Insolvenzverwalter nicht begründet, solch einen Schuldner über dessen Vorgangsweise im Insolvenzverfahren anders (im breiteren Maß) in Kenntnis zu setzen als den Schuldner, der in der angeführten Weise nicht „beschränkt“ ist.
- Nr. 59** Die Auswirkungen des Beschlusses des Insolvenzgerichts über einstweilige Verfügung gem. § 82 Abs. 2 lit. b) Insolvenzgericht treten zu dem Zeitpunkt dessen Veröffentlichung im Insolvenzregister ein. Die Zustellung eines solchen Beschlusses in einer Sonderform ist relevant (lediglich) für den Beginn der Frist zwecks Antragstellen auf die Einbringung (eines ordnungsgemäßen) Rechtsmittels.
- Nr. 60** Dadurch, dass er mit dem Schuldner einen Kreditvertrag abgeschlossen hat, entsteht dem Gläubiger nach der Rechtsregelung des Instituts Gemeinsames Ehevermögen im Bürgerlichen Gesetzbuchs im Wortlaut des bis 31. 12. 2013 wirksamen Wortlauts keine Forderung gegenüber dem Ehepartner des Schuldners während der Ehe des Schuldners, auch wenn die Verpflichtung, die der Schuldner mit diesem Vertrag auf sich übernommen hat, eine Verpflichtung ist, die durch das Gemeinsame Ehevermögen gebildet wird

im Sinne des § 143 Abs. 1 lit. b) Bürgerliches Gesetzbuch. Die gilt ohne Rücksicht darauf, ob dem (obligatorischen) Schuldner die Forderung aus solch einem Vertrag bereits durch einen rechtskräftigen und vollstreckbaren Gerichtsbeschluss zuerkannt wurde. Aus dem Titel eines so abgeschlossen Vertrags hat der Gläubiger keine Forderung, die er im Insolvenzverfahren, welches über das Vermögen des Ehepartners des obligatorischen Schuldners verhängt wurde, anmelden könnte.

- Nr. 61** Mit der Gewährung einer Kompensation gem. der Bestimmung des § 44b Abs. 1 des Gesetzes Nr. 435/2004 Slg., (im Wortlaut späterer Vorschriften) geht das Recht des Bewerbers um die Beschäftigung dann auf das Abtrittsgeld, welches er nach Bestimmung des § 67 Arbeitsgesetzbuch bezogen wird gem. der Bestimmung des § 67 Arbeitsgesetzbuch bis in die Höhe der ausgezahlten Kompensation am das Arbeitsamt.

INHALT

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 24** I. When an offender physically assaulted a person who had attacked the offender violently and the offender acted in fear of another attack, the offender could have committed the criminal offence of injury to health based on an excusable motive pursuant to Section 146a(3) of the Penal Code provided that the offender did not act in a manner fulfilling the conditions for necessary defence set forth in Section 29 of the Penal Code. An act committed in fear as an excusable motive and an act committed for fear of a directly threatening or continuing attack may be very similar and may occur under similar circumstances. They are associated with the offender's mental experience and determine the offender's subsequent conduct. However, their consequences are different from the point of view of criminal liability.
- II. A criminal offence, as a result of which the offender inflicted severe injury to the health of the attacker due to being in a state of intense agitation caused by fear after having been physically assaulted by the attacker, may be adjudged as the criminal offence of injury to health based on an excusable motive pursuant to Section § 146a(3) of the Penal Code only if it is proven that the anxiety (fear) causing the offender to act in such manner induced a state of mind that consequently led to mental processes, stronger emotions or emotional experiences, which significantly narrowed the offender's consciousness and weakened the offender's constraints (cf. Resolution No. 14/2011 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions). An opinion of a medical expert specialising in psychiatry and/or psychology is necessary in order to clarify the offender's state of mind at the time when he was to commit an act based on an excusable motive consisting in "intense agitation".
- No. 25** The misdemeanour of causing damage to another person's thing pursuant to Section 228(1) of the Penal Code may also be committed on a live animal. When interpreting the legal characteristic of "another person's thing", Section 134 of the Penal Code shall be applied, according to which provisions on things also pertain to live animals. The provision of Section 494 of Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code, shall not be applied in this case since Section 134 of the Penal Code does not collide with it as it does not identify a thing and a live animal in a legal sense, it merely stipulates that relevant provisions of the Penal Code should be likewise applied to live animals.
- No. 26** The provision of Section 233(2) of the Penal Code delimits two separate bodies of the crime of forgery and alteration of money, which differ from each other as far as the criminal punishability of actions is concerned. The actions of an offender of such criminal offence may fulfil the characteristics of both basic bodies of the crime in a specific period of time. If, however, the offender had passed as genuine forged or altered money after having forged or altered such money with the intention of putting the counterfeit money into circulation, the offender would have committed only the criminal offence pursuant to the first alinea of Section 233(2) of the Penal Code, because he would have realized the intention of passing the forged or altered money as genuine conceived during the making thereof. The finding that the offender was sane at the time of making the counterfeit money with the intention of putting the same into circulation as genuine is sufficient for the esta-

blishment of criminal liability for the criminal offence of forgery or alteration of money pursuant to the first alinea of Section 233(2) of the Penal Code, even if the offender is later found to have been under a higher level of influence of alcoholic beverages (e.g. 2.13 per mille of blood alcohol). In such a case, the conclusion that offender, who had made counterfeit money with the intention of passing the same as genuine, retained his/her cognitive and self-control abilities may be evidenced, for example, by the fact that the offender forged the money in a rather sophisticated manner consisting of several consecutive steps, which required considerable concentration and skill on the part of the offender, and that the offender created rather good imitations of bills, including some of their protective elements and that the offender succeeded in putting some of the bills into circulation as genuine. Under the given circumstances, an examination of the mental state of the offender will not be therefore necessary.

- No. 27** In case of the misdemeanour of disorderly conduct, the legal characteristic of “assaulting another person” pursuant to Section 358(1) of the Penal Code represents any physical assault against the physical integrity of a person, as well as vulgar verbal assaults against another person, etc. The indicated legal characteristic may thus be fulfilled also if the offender’s physical assault did not leave any injuries on the body of the assaulted person or left only minor injuries that do not constitute injury to health in accordance with Section 122(1) of the Penal Code.
- No. 28** Facts laying grounds for necessary defence under Section 36(2) of the Code of Criminal Procedure may arise also with respect to an accused who is incapable of verbal communication with the bodies active in criminal proceedings (e.g. the accused has severe problems with speech and voice after undergoing treatment of the larynx) and is thereby considerably limited in his/her right to defence.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 50** When a court fee is paid by a third party, the legal relationship between the payer and the party on whose behalf the court fee has been paid is irrelevant.
- No. 51** The rate of a non-contractual fee for an act of legal service performed by a guardian appointed by the court in accordance with the law conditioning special court proceedings shall amount to CZK 400 (after a 20% deduction pursuant to Section 12a(1) of Decree No. 177/1996 Coll., as amended).
- No. 52** If an enforcement title determines the creditor to whom the debtor is to provide fulfilment, the debtor cannot have reasonable doubts regarding the entitled creditor within the meaning of the first clause of Section 568 of the Civil Code. In such a case, no grounds exist for depositing fulfilment into legal custody and, likewise, no grounds exist for awarding a decision whereby the court replaces the consent with releasing the subject of such legal custody to the relevant or another creditor. Accordingly, the above conclusion can neither be changed by the fact that, after the issue of the first enforcement title, a second enforcement title is issued ordering the same debtor to provide the same fulfilment to another creditor.
- No. 53** When an owner modifies servient land in a manner preventing the enforcement of servitude, against which the entitled party could have lodged an action, such situation does not constitute a change of circumstances that could result in the cancellation of the servitude by the court pursuant to Section 1299(2) of the Civil Code.
- No. 54** Within proceedings concerning the compensation of non-material damage, the aggrieved legal person is not entitled to an increase of pecuniary satisfaction in accordance

- with Section 31a(2) and (3) of Act No. 82/1998 Coll. within the wording of Act No. 160/2006 Coll., by an amount equal to the amount of income tax, which the aggrieved party may be obligated to pay in the future in consequence of the received satisfaction.
- No. 55** Information on the liquidation of a collected biological sample (Section 65(1) of Act No. 273/2008 Coll., as amended) does not constitute personal data (Section 4(a) of Act No. 101/2000 Coll., as amended). A request for the provision of such information shall be handled by the Police of the Czech Republic pursuant to Act No. 106/1999 Coll., namely by the division designated by internal regulations regardless of the division to which the request was submitted.
- No. 56** The exception set forth in the last clause of Section 23 of the Copyright Act, according to which making accessible works to patients while providing medical care in healthcare facilities is not considered radio or television broadcasting under Section 18(3) thereof, does not generally apply to patients accommodated in spa facilities. In such cases, these activities represent radio and television broadcasting. Therefore, the collective administrator representing the authors is authorised to grant consent with making the works accessible by spa facilities, as well as to agree on and to collect authors' fees for the use of such works and to demand the release of unjust enrichment from the unauthorised use of such works.
- No. 57** The amendment of Act No. 92/1991 Coll. introduced by Act No. 224/1994 Coll. did not re-establish a guarantee on the part of the National Property Fund of the Czech Republic for liabilities transferred to the acquirer as a result of privatisation, on the contrary, the amendment subjected to other conditions the payability of **the claims** of other creditors towards the National Property Fund based on such guarantee, namely claims that had arisen before 13 August 1993 but had not become mature before 6 December 1994.
- No. 58** The fact that a debtor is serving a sentence of imprisonment does not alone impose an obligation upon the insolvency trustee to inform such debtor of their procedure within insolvency proceedings in a different (more extensive) manner than a debtor who is not "limited" in such a way.
- No. 59** The effects of a resolution of the insolvency court on a preliminary measure pursuant to Section 82(2)(b) of the Insolvency Act shall commence upon the publishing thereof in the Insolvency Register. The delivery of such resolution in a special manner is relevant (only) for the commencement of the period for the lodgement of a (regular) legal remedy.
- No. 60** By entering into a loan and/or credit contract with the debtor, no claim arises to the creditor with respect the debtor's spouse during the existence of marriage according to the legal regulation of the institute of the joint property of spouses by the Civil Code in the wording effective until 31 December 2013, even if the obligation assumed by the debtor by such contract is an obligation that constitutes the joint property of the spouse within the meaning of Section 143(1)(b) of the Civil Code. The same applies regardless of whether the claim towards the (obligatory) debtor arising from such contract has been recognised to the creditor by a final and enforceable court decision. A contract concluded in this manner does not establish any claim, which the creditor could submit within insolvency proceedings initiated in relation to the assets of the obligatory debtor's spouse.
- No. 61** By providing compensation pursuant to the provision of Section 44b(1) of Act No. 435/2004 Coll. (as amended), the right of a job applicant to severance pay in accordance with the provisions of Section 67 of the Labour Code passes upon the Labour Office up to the full settlement of the compensation.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer, a. s.,
U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer, a. s., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Archiv časopisu je v systému ASPI.

Pokud nejste uživatelem systému ASPI, kontaktujte nás na adrese: <http://archiv.wolterskluwer.cz>
Archiv Vám zpřístupníme.